

# Stenogrammid

## XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 10.05.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine

1. 14:05 Loomakaitseseaduse ja looduskaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu (392 SE) esimene lugemine
2. 15:44 Riigihangete seaduse eelnõu (450 SE) esimene lugemine
3. 16:25 Tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (412 SE) esimene lugemine
4. 17:04 Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (397 SE) kolmas lugemine
5. 17:06 Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (386 SE) kolmas lugemine
6. 17:09 Energiamajanduse arengukava aastani 2030
7. 18:09 Liiklusseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (406 SE) esimene lugemine
8. 18:40 Lõhkematerjaliseaduse eelnõu (418 SE) esimene lugemine
9. 19:03 Riigikaitseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu (438 SE) esimene lugemine
10. 19:08 Maavalitsuste tegevuse lõpetamisest tuleneva Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (432 SE) esimene lugemine
11. 20:30 Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja teiste haldusreformi elluviimisega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu (433 SE) esimene lugemine
12. 21:23 Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu (415 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

**14:01 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu, alustame kolmapäevast istungit. Kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Eerik-Niiles Kross, palun!

**14:01 Eerik-Niiles Kross**

Hea esimees! Head kolleegid! Reformierakonna liikmetel – neid tundub siin olevat kaheksa – on arupärimine peaminister Ratasele teemal "Eesti välismajanduspoliitika kurss". Me oleme tähele pannud, et väga mitmed eelmise valitsuse initsiatiivid, mis olid suunatud Eesti majanduse elavdamisele ja ekspordivõimekuse kasvule, on kas kuidagi hääbunud või hoopis lõpetatud. Näiteks eestlaste võrgustik, mida pidi Välisministeerium arendama ja mille valitsus heaks kiitis, ning Team Estonia kontseptsioon, mis valitsuses 2015. aastal heakskiidu sai. Me teame, et majandusekspertide grupi, mis peaministri juures töötas, saatis valitsus laiali. Nüüd märkasime aga üllatusega, et kui mõned Riigikogu liikmed käisid koos ärimeestega Moskvast, siis majanduskomisjoni esimees ütles seal, et see, et Eesti poliitikud on koos Eesti ettevõtjatega siia tulnud, on esimene samm, näitamaks meid kui ühte Team Estoniat, kus on poliitikud ja ettevõtjad koos. Meie küsimus on põhiliselt see, kas see Team Estonia, mis nüüd on kujundamisel, arendab uue suunana suhteid Venemaaga? Mis on saanud sellest originaalsest Team Estoniast? Mis on saanud eestlaste võrgustikust? Kas see kõik ongi mõeldud Eesti majanduse elavdamiseks?

**14:03 Esimees Eiki Nestor**

Valitsuse esindaja Heili Tõnisson, palun!

#### **14:03 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson**

Austatud esimees! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab pakendiaktsiisi seaduse, pakendiseaduse ja keskkonnatasude seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Sven Sester. Aitäh!

#### **14:04 Esimees Eiki Nestor**

Olen vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe arupärimise ning käitun nendega edasi kodu- ja töökorra seaduse alusel.

Kohaloleku kontroll, palun!

##### Kohaloleku kontroll

Hetkel on täiskogu istungil kohal 85 Riigikogu liiget.

Päevakorra täpsustuseks nii palju, et eelnõu 412 puhul, mis on meie päevakorras kolmas, teeb komisjoni nimel ettekande komisjoni esimees Mihhail Stalnuhhin.

---

### **1. 14:05 Loomakaitseseaduse ja looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu (392 SE) esimene lugemine**

#### **14:05 Esimees Eiki Nestor**

Alustame! Kõigepealt on Riigikogu liikmete Barbi Pilvre, Marianne Mikko, Hardi Volmeri, Hannes Hanso, Rainer Vakra, Inara Luigase, Heimar Lengi, Lauri Luige, Heidy Purga, Eiki Nestori, Oudekki Loone, Jaanus Karilaidi, Eerik-Niiles Krossi ja Liina Kersna algatatud loomakaitseseaduse ja looduskaitseaduse muutmise seaduse eelnõu 392 esimene lugemine. Algataja ettekandja on Barbi Pilvre. Palun!

#### **14:06 Barbi Pilvre**

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Head loomaõiguslased! Kunagi katsid meie esivanemad ennast külma eest loomanahkadega ja tapsid nõidade pähe lõkkes kasse. Meie suhe loomadega on aja jooksul pidevas muutumises – loomade kütimisest nende kodustamise ja pidamiseni, loomaaedade tekkimisest loomkatseteni, lemmikloomaharrastusest selle äriini ning tänapäeva intensiivpõllumajanduseni välja. Samal ajal on pidevalt kasvanud meie teadmised loomade olemusest, eri liikide vajadustest ja viimasel ajal ka loomade õigustest. Loomad on uurimisobjekt eri teadusharudes, nagu zooloogia, etoloogia, põllumajandus. Loomad on ka filosoofia, eriti eetika teema. Nõrgemate olendite kannatuste vähendamise ja nende õiguste arvestamise raamistikus on ka Eestis väärtuspõhiselt, eetilistel kaalutlustel tekkinud ja üha populaarsemaks muutumas loomade kaitsmine. Inimesed on loomadele oma vajaduste rahuldamiseks ikka kannatusi põhjustanud, aga täna küsime õigustatult: millal on loomade ärakasutamine inimeksistentsiks põhjendatud või isegi paratamatu ja millal ei ole see vajalik? Ma ei hakka siin täna arutlema teemadel, mis eristab inimest loomast – kas hing, keel, tunded, erootika, surmahirm. Olen veendunud, et ükski vaimselt terve inimene ei soovi loomale kannatusi. Kui inimese elu nimel on vaja loom hukata, siis tuleb seda teha valutult ja võimalikult väheste kannatustega nii loomale kui hukkajale. Kui aga inimese eksistentsiks pole vaja looma piinata, näiteks teda puuris pidada, et saada kätte tema kasukas, siis tuleb see tegevus ka lõpetada. Mis kunagi on olnud tavaks, aga pole praeguse seisuga enam otstarbekohane, kuulub ajaloos mahakandmisele. Karusnaha tootmine pole Eestis rahvuslik traditsiooniline tegevusala, mida oleks vaja relikтина, mälestusena muistsetest aegadest säilitada.

Tänane arutelu siin parlamendi suures saalis on pika arengu ja töö tulemus. Nii kaugele pole karusloomakasvatuse keelustamise teema Eestis enne jõudnud. Muutunud on maailm ja meie arusaamad õigest ja valest. Eestis on karusloomakasvatuse keelustamist arutatud vähemalt aastast 2009 loomakaitseseorganisatsioonide, roheliste ja sotsiaaldemokraatide eestvõttel. Tuletan meelde, et parlamendierakondadest on karusloomakasvatuse keelustamise Eestis ainsana oma programmi lisanud Sotsiaaldemokraatlik Erakond. Täna pole karusloomade teema siiski ühe partei teema: 14 parlamendiliiget SDE-st, Keskerakonnast ja Reformierakonnast on karusloomakasvatuse lõpetamise eelnõu esitanud väärtuspõhiselt, eetilistel kaalutlustel, olenemata parteilisest kuuluvusest.

Me räägime tänapäeval palju riikide kuvandist. Eesti märgiks peetakse puhast loodust ja IT-tehnoloogia arengut. Eile kuulasime IT-ettevõtja Sten Tamkivi väga tehnoloogiakeskset, positiivset ja liberaalset visiooni Eesti tulevikust. Eesti ongi mitmel alal innovatiivne. Samas, sotsiaalses plaanis, inimühiskonna ja väärtuste plaanis on meil kõvasti arenguruumi. Lõhe tehnoloogiameelse avangardi ja ühiskonnas laiutava vanameelsuse vahel on kohati üüratu. Ühiskonna arengutasemest räägib peale IT valdkonna arengu näiteks ka suhtumine välismaalastesse, lähisuhtevägivalda, samasooliste koosellu, aga ka loomade õigustesse. Siin on ka riikide vahel veel suured arenguerinevused ja Eesti pole selles mõttes üldse eeskujulik maa. Aga meil on praegu kõik eeldused selles suunas liikuda ja muutuda paremaks. Karusloomakasvatus on viimase 10–15 aasta jooksul ära keelatud Suurbritannias, Austrias, Horvaatias, Hollandis, Makedoonias, Brasiilias, Bosnias ja Hertsegoviinas, Sloveenias, osas Saksamaa liidumaades, osaliselt ka Šveitsis, Taanis, Rootsis, Uus-Meremaal, USA-s. Heaolunõuete karmistamine on peaaegu lõpetanud karusloomade kasvatamise Itaalias ja Šveitsis. Poliitilise teemana on karusloomafarmide keelustamine päevakorral Belgias, Saksamaal, Tšehhis ja ka Norras.

Rõhutan, et täna arutatav loomakaitseseaduse eelnõu puudutab üksnes või peamiselt karusnaha saamise eesmärgil peetavate loomade heaolu ja selle eesmärk on lõpetada karusloomakasvatus Eestis kümneaastase üleminekuperioodi jooksul. Eelnõu ei puuduta loomi ega linde, keda kasvatatakse liha saamise eesmärgil ja kelle nahad või suled lähevad samuti kasutusse, näiteks lambad, veised, hobused, jaanalinnud, küülikud, kanad, kalkunid, pardid ja haned. Eelnõu ei puuduta juba olemasolevate kasukate kandmist, seda ei ole kavas ära keelata. Eelnõu ei puuduta ka jahi teel loomanahkade hankimist. Ma igaks juhuks teen need täpsustused, sest selline vajadus on selgunud teema üle kolleegidega diskuteerides.

Nüüd karusloomadest, keda eelnõu puudutab. Eestis peetakse praegu 200 000 karuslooma – on rebased, mingid ja tšintšiljad. Selles valdkonnas on hõivatud sadakond inimest, seega on tegemist marginaalse ettevõtlusvormiga. Suurim kasvandus on soomlastele kuuluv AS Balti Karusnahk umbes 70 tökohaga. Soomlaste tööstus moodustab 90–95% Eesti karusnahatööstusest.

Kümneaastase üleminekuaja jooksul, mida seaduseelnõu ette näeb – see kümme aastat on võetud Hollandi eeskujul ja selline on ka teiste riikide praktika –, saab Eesti karusloomakasvatus oma tootmise kokku tõmmata järk-järgult. Näiteks AS Balti Karusnahk saab praeguste tootmismahdade juures siiski veel kasvatada ja nahastada 1,5 miljonit looma – ma arvutasin selle välja.

Miks peaks selle ettevõtlusvormi või põllumajandusharu lõpetama, kui inimesed saavad väikestes maakohtades ometi tööd ja karusnahad lähevad ekspordiks? Võiks esitada ka kiusliku küsimuse, et kui töökoht on maal, kas siis pole üldse vahet, mis tööd inimene teeb, peaasi, et töökoht on maal.

Missugune on selle töö sisu ja eetika? Kuidas see avaldab mõju töötaja vaimsele seisundile?

Eesti karusnahatööstuse üheks loojaks peetud veterinaar Salme Mitt on intervjuus Eesti Ekspressile rääkinud karusnahatööstuse varjukülgedest ja kahtlustest oma elutöö eetilise külje suhtes. Inimene ei ole lõpuni selgeks mõelnud, mida see tähendab, kui ta võtab ühe vabas looduses elava looma ja paneb ta puuri. Salme Mitt on ka üllataval kombel tunnistanud, et loomadelt hinge võtmine on väga ebameeldiv. Ta tunnistab ka, et veterinaarina võttis ta loomadelt hinge süstides, samas kui minke tapetakse gaasisisternides ja rebaseid teatava seadmega, kus vool juhatakse ühest otsast sisse ja loom sureb elektrilöögi tagajärjel aeglaselt kustudes. Soovitan lugeda, mida rääkis 2016. aasta 22. septembri Eesti Ekspressis inimene, kes tõi Eestisse muu hulgas tšintšiljade pidamise, kes on juhtinud Eesti Karusloomakasvatajate Seltsi ning on olnud veel hiljuti karusloomakasvatuse konsulent. Salme Mitt on muide saatnud karusloomakasvatuse teemal eelmisele maaelukomisjoni juhile Ivari Padarile kirja, milles ta avaldas kahetsust, et sellesse eluvaldkonda sattus. Karusloomakasvatuse lõpetamise sotsiaalsest mõjust nii palju, et praegused töötajad, keskealsed inimesed saavad täna arutatava eelnõu järgi kümneaastase üleminekuperioodi jooksul kas jääda pensionile, mida vanus enamasti lubab, või leida teise tegevuse.

Natuke ka loomade olukorrast puurides. Ka siis, kui on täidetud kehtivad Veterinaar- ja Toiduameti nõuded, on zooloogid osutanud, et liigiomaseid vajadusi ei ole puuriloomadel võimalik rahuldada. Nad ei saa joosta, kaevata, varjuda, naaritsad ei saa ujuda. Tegemist pole küll metsast püütud ja puuri pandud loomadega, ent oma liigilt on puurirebane siiski rebane ja puurinaaritsa järeltulija on naarits. Arvestades aretustööd, millele karusnahatööstuse esindajad on puuriloomade puhul viidanud, võib puurirebaseid soovi korral siiski pidada koerlasteks, keda peetakse kasuka saamise eesmärgil puuris. Ka Euroopa Komisjoni loomade tervishoiu ja heaolu teaduskomitee raportis on sedastatud, et karusloomakasvanduste puurid ei vasta loomade käitumuslikele vajadustele ning see tekitab neil

käitumuslikke häireid ja haigusi, neid sureb palju. Loomade asjatud kannatused on ilmsed. Kui soovitaks karusloomi pidada liigi vajadustele vastavalt, peaks neid pidama loomaaedadega sarnastes tingimustes. On selge, et see muudaks karusnahatootmise majanduslikult mõttetuks. Et kasvandused on loomade jaoks igal juhul ebasobiv keskkond, on rõhutanud ka Eesti zooloogid Aleksei Turovski ja Rein Maran.

Karusloomakasvatus on ka loomade kehvale elutingimuste juures maailmas üha ebastabiilsemaks muutuv majandusharu, eriti arenenud maailmas. Maailm liigub eetilise ettevõtluse suunas, moemaailm liigub üha vähesema karusnaha kasutamise suunas, progressiivsemad moeloojad toetavad loomakaitsjate pingutusi, et vähendada loomade kannatusi. Paljud staarid on praegu karusnahavastased, kuigi me mäletame filmiajalooost minginahkadesse, rebaseboadesse või isegi selliste eksootiliste metsloomade nagu jaaguarid ja tiigrid nahka mähkunud Hollywoodi tähti. Tänapäeval oleks see ilmselgelt skandaal.

2016. aastal vähenes minginahkade tootmine kogu maailmas järsult: 25%. Oksjonimaja Kopenhagen Fur andmetel kahanes naaritsanahkade tootmine 2015. aastal toodetud 72 miljonilt 2016. aastal 52 miljonile. Põhjuseks on muu hulgas Hiina karusnahamulli lõhkemine, mille taga olevat ühe filmi andmetel võitlus korruptsiooniga Hiinas, sest karusnahk on seal olnud traditsiooniline kink ametnikele. Näeme, kuidas tänavapildis kohtab karusnahku aina vähem, sest need pole moes või mõjuvad isegi teatud stigmana või siis luksusega eputamisena.

Tean ka hästi, et karusnahatootmise jätkamist pooldav maaülikool on oma aruandes näinud karusloomakasvatusel perspektiive. Kuid tolles aruandes pole arvestatud selle tööstuse eetilisi ja keskkonnaaspekte. Nimelt ei ole karusloomakasvatus ökoloogiline majandusharu, nagu vahel väidetakse, sest nahkade säilitamiseks, parkimiseks ja värvimiseks kasutatakse kangeid kemikaale. Teadagi lähevad nahad muidu roiskuma. On tehtud statistikat, et karusnahatööstus kuulub maailmas viie kõige enam saastava tööstusharu hulka. Kuna Eestis läheb nahk ekspordiks, siis me otsest keemilist töötlemist Eestis ei näe. Eestis toodetud nahad kuivatatakse ja soolatakse teatud meetoditel ning kogu töötlus on Eestist väljaspool. Aga üldiselt selle töötlemise tagajärjel sisaldavad paljud rõivad, mille kaunistamiseks on kasutatud karusnahkdetaile, näiteks formaldehüüdi lubatust suuremas koguses. Keskkonnaprobleemiks on lisaks ka võõrliikide võimalik levik loodusesse ja loomade väljaheited. Loomade korjused küll üle ei jää, aga paraku söödetakse neid kondijahuna ka liigikaaslastele sisse sealsamas kasvanduses.

Kokku võttes on aeg väärtuspõhiselt mõelda ja lõpetada see marginaalne halva mainega tegevus, karusloomakasvatus Eestis. Soovitan kõigil parlamendiliikmetel oma südametunnistusele tuginedes lõpetada loomade asjatu piinamine ja toetada nimetatud eelnõu. Aitäh!

#### **14:19 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused eelnõu algatajale. Jaak Madison, palun!

#### **14:19 Jaak Madison**

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Südametunnistus on vahest meil kõigil paigas, lihtsalt küsimus on see, kui kaugele südametunnistuse arvestamise saab lasta – kas ka absurdsuseni ja rumalusteni välja. Mul on palju küsimusi ja ma üritan need 45 sekundi jooksul ära küsida. Esimene küsimus. Te väitsite, et kõik, kes kiidavad karusloomakasvatuse heaks, on tagurlased, kes on samal ajal ka võõramaalaste vastu, kiidavad heaks lähisuhtevägivalla jne. Kas te tahate väita, et näiteks Soome, Taani ja Läti ühiskond, kus karusloomanahad on väga suur ekspordiaartikkel, on tagurlikud ja viha õhutavad ühiskonnad? Seal ju lubatakse loomi piinata. See oli esimene küsimus. Teine küsimus: kas me peaksime äkki loomakaitsesega edasi minema ja keelustama näiteks ka kõik sigalad? Sigu me ju kasvatame puhtalt liha saamise eesmärgil, mitte millekski muuks, aga me saame ka ilma sealihata elatud. Me ei pea liha sööma. Ja kolmandaks: kas te arvate, et Eesti pension on inimväärne? Te ju soovitate nendel töötajatel, kes peaksid selle keelu tõttu töö kaotama, pensionile minna.

#### **14:20 Barbi Pilvre**

Aitäh! Ma alustan keskmisest küsimusest. Nimetatud eelnõu puudutab ainult neid loomi, keda kasvatatakse karusnaha saamise eesmärgil. See ei puuduta sigu. Mis puudutab Soomet ja Rootsit, kus karusnahakasvatus on arenenud eluvaldkond, siis kahjuks jah, need riigid, mis mõnes muus küsimuses on väga eesrindlikud, on karusloomakasvatuse küsimustes tagurlikud. Ent ka nendes maades on

ühiskondlik protestiliikumine loomade õiguste kaitseks väga arenenud. Näiteks kui siin mõni aeg tagasi toimusid meeleavaldused Riigikogu ees, siis tulid Eesti loomakaitsjatele appi ka Soome loomakaitsjad, kes juba aastaid on võidelnud karusnahakasvatuse vastu, ja seda hoopis radikaalsemal viisil, kui Eesti loomakaitsjad seda teinud on. Soomes on kasvandustest ka loomi vabaks lastud ja tehtud muid selliseid asju, mida Eestis ükski loomakaitsja pole kunagi kavatsenud.

Mis puudutab pensione, siis kahtlemata ma arvan, et Eesti pensionid on väiksed. Aga mis puudutab karusloomakasvandustes töötavaid inimesi, siis kümne aasta jooksul nad võivad vahetada elukutset või siis teenida pensionilisa mõnel muul elualal, see ei pea just olema karusloomakasvatus.

#### **14:22 Esimees Eiki Nestor**

Mihhail Stalnuhhin, palun!

#### **14:22 Mihhail Stalnuhhin**

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Mul on selline täpsustav küsimus, tahaksin lihtsalt ise aru saada. 14 Riigikogu liiget kirjutas eelnõule alla. Ma tahaks teada, mitu neist on taimetoitlased. Ma tahan lihtsalt teada, kui palju on meie seas inimesi, kes selleks, et heas tujus ja täis kõhuga tööle tulla, söövad liha, kelle heaolu nimel tapetakse neid toredaid suurte silmadega vasikaid ja roosasid pörssaid. Mille poolest elusolendid üldse erinevad, et ühte võib tappa, teist ei tohi puutuda? Selgitage mulle! Aga põhiline küsimus on ikka see, kui palju põhimõttelisi taimetoitlasi on selles grupis.

#### **14:23 Barbi Pilvre**

Aitäh küsimuse eest! Ma ei selgitanud selle eelnõu esitajate toitumisharjumuste eripära. Ma ise ei ole taimetoitlane. Ma teeksin praeguse eelnõu puhul selge vahe: eelnõu puudutab nende loomade kasvatamist, keda me kasvatame selleks, et saada kätte nende kasukas, keda me ei kasvata liha pärast. See eelnõu puudutab ainult neid loomi.

#### **14:23 Esimees Eiki Nestor**

Martin Helme, palun!

#### **14:24 Martin Helme**

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Mul on niisugune mulje, et te elate mingisuguse täiesti eluvõõra illusiooni mõju all, kui arvate, et metsikus looduses on loomadel parem olla kui seal puuris. Kas te olete vaadanud neid loodussarju, kus loomad üksteist puruks rebivad ja poolelusast peast alla neelavad, kuidas nad nälga surevad, külma kannatavad? Ja kas te olete näinud kärntõves rebast? Nendel puuriloomakestel ei ole mitte midagi häda. Neil on kõht täis ja katus pea kohal ja neid vaksineeritakse haiguste vastu. See ei ole sugugi niimoodi, et kui me kõik loomad loodusesse laseme, siis neil hakkab seal parem. Minu küsimus ongi: mis teil viga on? Miks te loomakeste vastu nii julmad olete, et tahate neid turvalisest kodust, kus neil on kõht alati täis, ära ajada julma džunglisse? Miks te vihkate loomakesi?

#### **14:24 Barbi Pilvre**

Aitäh küsimuse eest! Eelnõu eesmärk ei ole karusloomakasvandustes viibivaid loomi vabadusse lasta. Ma olen loodusfilme palju vaadanud ja tean, et looduses toimub pidev võitlus, et loomad söövad üksteist ja et nad võivad haigestuda. Mis puudutab karusloomakasvandusi, siis seal on spetsialistide andmetel väga palju just kasvandustele omastesse haigustesse jäänud loomi. Seal on tekitatud olukord, kus nad peaaegu ei saa liikuda, nende luud lähevad nõrgaks, neile kasvatatakse sageli topeltsuurusega nahk ja seepärast on nad ülekaalulised – nad ei ole terved loomad. Ma soovitan vaadata mõnda filmi, kus seda tüüpi haigusi on ka näidatud. Väga kahju, et te ei kasutanud loomakaitsjate poolt riigikogulastele pakutud võimalust ega tulnud vaatama ühte filmi, kus norrakad tegid sellise osalusvaatluse teel filmi Norra karusloomakasvandustest. Seal näeb neid haigusi, samuti näiteks üksteise kõride läbinärimist ja poegade ärasöömist. Selline agressiivsus looduses kuidagi hajub ära, aga puuritingimustes on väga paljud loomad nii vaimselt kui füüsiliselt väga haiged. Neid ka prakeeritakse seal ehk korjatakse haiged ja nõrgemad välja ning söödetakse hiljem teistele jahuna sisse. Nii et hästi mitmetahuline elu on neil seal.

#### **14:26 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru, palun!

#### **14:26 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Seaduseelnõu seletuskirjas on selgelt kirja pandud, et aastal 2016 Eesti Maaülikooli veterinaarinstituudi läbi viidud uuring on ebaobjektiivne ja kallutatud. Te ise ka kordasite seda väidet. Millele toetudes te seda väidate? Kas teil on vastu panna mingi teine uuring, mis need uuringutulemused kummutab?

#### **14:27 Barbi Pilvre**

Olles ise natuke kokku puutunud sotsiaalteadustega, lugesin ma läbi ka selle maaülikooli analüüsi, vaatasin neid küsitlusi – nad on läbi viinud rahvaküsitlusi, kus saadud andmed olid mõnevõrra erinevad – ja konsulteerisin ka loomakaitsjatega. Loomulikult, olenevalt küsimuse püstitusest saab uuringus erinevaid andmeid. Siin ongi ilmselt opereeritud erinevate küsimustega ja erinevate andmetega. Mis puudutab maaülikooli uuringut, mis näeb karusloomakasvatust perspektiivse põllumajandusharuna, siis lähtekoht on olnud õigustada karusloomakasvatust. Nii ongi otsitud pooltargumente, näiteks tööhõive ja põllumajandustegevuse mitmekesisus maal. Kindlasti seda see maaülikooli raport toetab, aga seal on jäetud tähelepanuta selle tegevusala eetilised aspektid ja keskkonnaaspektid, millele loomakaitsjad on pöörõhu asetanud. Need on erinevatelt positsioonidelt tehtud uuringud.

#### **14:28 Esimees Eiki Nestor**

Toomas Jürgenstein, palun!

#### **14:28 Toomas Jürgenstein**

Hea eesistuja! Hea pinginaaber! See on tõesti lai teema ja pika ajalooga teema, kus argumente leiab tõenäoliselt mõlemalt poolt. Aga kas sa oskad nimetada ka mõnda üldisemat filosoofilist või eetilist printsiipi, millele toetudes võiks mõelda selle küsimuse üle?

#### **14:29 Barbi Pilvre**

Aitäh küsimuse eest! Kogu loomakaitse lähtubki ju eetikast ja filosoofilistest printsiipidest. Loomas ei nähta üksnes mingisugust sellist, ütleme, objekti, mida kasutatakse inimese vajaduste rahuldamiseks. Loomas nähakse subjekti, kellel on mingis piiratud ulatuses võime tunda valu. Üks inimene, keda on nimetatud karusloomakasvatuse emaks, ütles, et tal on olnud raske loomadelt nende hinge võtta. Siin on kindlasti tegu printsiipiaalse arusaamaga, kas loomad on meie sarnased või on nad meist piisavalt erinevad, et neid ekspluateerida. See on üks suur küsimustik. Kui suured need erinevused ikkagi on? Teadus annab meile pidevalt uusi vastuseid. Näiteks delfiinid on väga arenenud ajuga ning šimpansi ja inimese aju vahel võib-olla ei olegi väga palju erinevusi. Need küsimused on pideva arutelu all ja tulemus on see, et ikkagi loomadesse suhtutakse üha suurema sellise kas just lugupidamisega, aga, ütleme, arvestatakse seda, et nad ei ole võrreldavad mingisuguste, ma ei tea, puutükkidega, mida võib lihtsalt ahju ajada, et ennast soojendada.

#### **14:30 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

#### **14:30 Peeter Ernits**

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma olen siin saalis ainukene bioloog ja zooloog, loomadega palju tegelnud. Mulle tundub see eelnõu üsna absurdne. Aga kuna küsimusi saab olla üks, siis ma küsin nii. Te väidate, et parkimise tagajärjel on karusnahad ühed ohtlikumad asjad kanda. Aga samamoodi on formaldehüüdi ka puitlaastplaatides, sporditarvetes, küünelakkides, juuksehooldusvahendites, gripivaktsiinis, poliomüeliidivaktsiinis. Kas olete seda meelt, et peaks laste vaktsineerimise ära keelama?

#### **14:31 Barbi Pilvre**

Ei, ma ei ole seda meelt. Ma arvan, et lapsi peaks vaktsineerima vastavalt riiklikule vaktsineerimiskavale.

### **14:31 Esimees Eiki Nestor**

Heljo Pikhof, palun!

### **14:31 Heljo Pikhof**

Aitäh, austatud ettekandja! Me teame väga hästi seda pilti: lehmad laudas üksteise kõrval, kanad puuris tihedalt üksteise kõrval, ja terve elutsükli niimoodi. Küllap sa oled minuga nõus, et ka nemad tahaks liikuda, päikesevalgust näha, aga nii see ju ei ole. Me räägime siin karusloomade eest seismisest, aga loomakaitsjad peaks seisma kõikide loomade eest. Mis sa arvad, kas peaks veelgi rohkem muudatusi tegema?

### **14:32 Barbi Pilvre**

See eelnõu puudutab karusloomakasvandusi, kus peetakse loomi, keda kasvatatakse karusnaha saamise eesmärgil. Mis puudutab üldse loomakaitse printsiipe, siis kahtlemata loomakaitse tegeleb ka paljude muude loomade pidamisega seotud teemadega. Nende hulgas on näiteks intensiivpõllumajandusega kaasnev loomade pikamaatransport, nende pidamise tingimused. See on arenev tegevusvaldkond loomakaitse vallas. Ma loodan, et siin Riigikogu ees on ühel heal päeval ka regulatsioonid, mis käsitlevad muid loomade heaolu puudutavaid asjaolusid.

### **14:32 Esimees Eiki Nestor**

Mihhail Stalnuhhin, palun!

### **14:32 Mihhail Stalnuhhin**

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Mitu lühikest küsimust, te vastake nii palju, kui suudate. Kas rott on karusloom? Kas mõned rotiliigid on sellised, et neist tehakse kasukaid? Kuidas erineb elu pikkus nendel karusloomadel, kes elavad looduses, ja nendel, kes elavad farmis? Neid sünnib kaheksa või kümme tükki pessa, looduses on paari kuu pärast üks või kaks alles jäänud. Loogika on selline. Ja veel üks puhtisiklik küsimus: kas keegi algatajatest või teie isiklikult, kas te olete kunagi lihakombinaadis käinud? Kas te olete vaadanud, kuidas toimub lehmade tapmise protsess? Mina olen seda tudengina kunagi väga ammu näinud, ma loodan väga, et see on muutunud. Aga sellest, mida ma loen, olen ma aru saanud, et eriti suuri muutusi seal ei ole. Küsimusi oli palju, kui saan vastused, siis saan, kui ei saa, siis ei saa!

### **14:33 Barbi Pilvre**

Ma alustan lõpust. Jah, ma olen näinud lihloomade tapmisest filme. Ma ei ole kohapeal käinud, aga ma arvan, et võib-olla kohapeal inimene ei peagi alati käima. Inimesed pole enamasti ka koonduslaagrites kohapeal käinud, on näinud võib-olla arhiivifilmide katkendeid, aga sellest piisab, et aru saada, mis seal toimunud on. Me ei pea detailideni asju nägema.

Mis puudutab rott, siis kui rott peetakse nahasaamise eesmärgil farmides, siis ta on karusloom. Minu teada ei peeta. Vähemalt selles infomaterjalis, millele mina tuginen, ei ole rotifarmidest juttu. Mis see kolmas küsimus oli? Õige, et nad võib-olla looduses elavad ka vähe aega. Küsimus ongi selles, kuidas nad farmides elavad – kas nad elavad liigiomast elu ja surevad ilma inimekäe läbi tekitatud piinadeta või surevad nad oma loomulikku surma, mis võib kahtlemata ka olla piinarikas. Küsimus on inimese sekkumises, selles eetilises aspektis, selles, kas loomad saavad elada oma liigile omast elu, mis võib rotil olla muidugi väga õudne, kui ta elab kuskil kanalisatsioonitorustikus.

### **14:35 Esimees Eiki Nestor**

Külliki Kübarsepp, palun!

### **14:35 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Ma olen aru saanud, et Eesti on vaba ühiskond, kus kõikidel inimestel on võimalik teha oma valikuid eneseteostamiseks. Ettevõtlus on üks võimalik viis, kuidas inimesed saavad ennast teostada. Kas te ei lähe selle eelnõuga ettevõtlusvabadust piirama? Minu hinnangul ei ole see keskkond kindlasti ebahumaansem kui vabapidamislautade oma. Meie vabapidamislautad ei ole tegelikult vabapidamislautad, vaid kinnised asutused. Mina olen üles

kasvanud talus, kus ma käisin lehmi karjatamas kas ketiga või siis oli seal elektrikarjus. Mina ei saa sellest loogikast aru. See valdkond on minu meelest võrreldav teiste loomapidamisharudega. Miks te riivate ettevõtlusvabadust?

#### **14:36 Barbi Pilvre**

Veel kord: ma siiski teeksin vahet. Küsimus on praegu nende loomade pidamises, keda peetakse karusnaha saamise eesmärgil, mis ei ole tänapäeval inimesele enam ellujäämiseks vajalik. Ma esindan seda seisukohta, et liha söömine ja piimatoodete tarbimine on Eesti oludes asjakohane, kui inimene sellise toitumise valib. Seetõttu minu arust neid kahte loomapidamistüüpi ei saa võrrelda ja selle eelnõu valguses ei olegi vaja võrrelda.

Ettevõtlusvabadus – ma olen ka väga ettevõtlusvabaduse poolt ja usun, et vaba inimene peab saama teha, mida ta tahab, kui ta ei põhjusta teistele kannatusi. Samas ma usun ka, et ettevõtluses on mingisugused eetilised printsiibid ja on ju selge, et kui mis tahes ettevõtlus hakkab riivama mingeid eetilisi printsiipe, põhjustab kellelegi kannatusi, siis me ei aktsepteeri seda. Siin on tegemist eetilise valikuga. Kindlasti on igasuguses ettevõtluses omad valikud, inimesel võivad tulla igasugu pöörased ideed. Ühiskond kõiki ei aktsepteeri.

#### **14:37 Esimees Eiki Nestor**

Martin Repinski, palun!

#### **14:37 Martin Repinski**

Aitäh, lugupeetud esimees! Austatud ettekandja! Ma kuulasin huviga Martin Helme sõnavõttu ja tahan küsida su käest, kuidas sulle tundub, kas tema loogika, et puuris on parem, kehtib samamoodi ka inimeste puhul. Siis on ju vanglas viibivad isikud mingis mõttes paremini kaitstud – nad ei pea muretsema söögi või magamiskoha pärast. Tundub, et tema loogika liigub just sinna suunas. Kuidas sulle tundub, on see niimoodi?

#### **14:37 Barbi Pilvre**

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et sellele küsimusele saab ammendavalt vastata ainult Martin Helme ise. Ma ei sekkuks sellesse mõttearendusse.

#### **14:38 Esimees Eiki Nestor**

Martin Helme, palun!

#### **14:38 Martin Helme**

Aitäh, härra spiiker! Lugupeetud ettekandja! Hea kolleeg, saan küll. Ma siiski teeksin vahet inimestel ja loomadel. Pean siinjuures tunnistama, et läbi ajaloo on suurem hulk inimesi alati valinud turvalise vangistuse ehk türannia eaturvalisele vabadusele. See on kahjuks inimhinge loomuses.

Ma küsin aga ettekandjalt seda. Ma kuulsin, et näidati mingit Norra propagandafilmi. Minu eesmärk poliitikas ei ole mitte propagandat tarbida, vaid ikka toota. Nii et ma seda ei vaadanud, tõepoolest, aga ma kuulsin, et siin käisid Soome aktivistid õhutamas viha karusloomakasvatuse vastu. Kas Eestis on ühiskondlik toetus teie kummalisele ettevõtmisele nii tühine, et on vaja Soomest abi tuua? Kas te ei arva, et on täiesti ebademokraatlik importida mingisuguseid pööraseid hipisid kuskilt mujalt maailmast, selleks et mõjutada Eesti parlamenti ja ühiskondlikku arvamust?

#### **14:39 Barbi Pilvre**

Loomakaitse teemad on globaalsed. Mulle tundub, et üldse eetilised teemad, mis puudutavad inimõigusi ja vähemuste kaitset, on kõik globaalsed, neid ei saa ühe riigi piirides lahendada. Kuni loomade heaolu on tagatud kogu maailmas, seni võitlus jätkub.

#### **14:39 Esimees Eiki Nestor**

Raivo Põldaru, palun!

#### **14:39 Raivo Põldaru**

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Teie ettekandest tuli välja, et karusnahkade tarbimine ja vajadus nende järele on maailmas järjest vähenenud. Kas te ei arva, et sellest seadusest võib kujuneda selline sahtlissee jääv seadus, nagu on Keskerakonna leping Venemaa sõpradega, mis ei toimi? See tootmisharu sureb iseenesest välja – kui nõudlust pole, siis neid loomi ilmselt ka ei peeta.

#### **14:40 Barbi Pilvre**

Selle siin parlamendis peetava arutelu mõju peaks seisnema ka selles, et teadlikkus karusloomapidamisest kindlasti kasvab. Kui nendel teemadel inimestega vestelda, siis saab neid tõesti eri küsimustes valgustada. Ega mina ka enne detailidega tutvumist ei teadnud, kui palju neid loomi peetakse, mida nendega ja nende nahkadega täpselt tehakse. Selles mõttes ma loodan, et kui see eelnõu peaks ka kuskil sahtlis kustuma, siis see diskussioon, mida selle eelnõu arutamine siin parlamendis kaasa toob, teeb igal juhul meie ühiskonda paremaks ja puhtamaks.

#### **14:40 Esimees Eiki Nestor**

Andres Ammas, palun!

#### **14:40 Andres Ammas**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Tahan pisut nende küsitluste kohta küsida. Eelnõu seletuskirjas on kirjas, et vaid 12% Eesti elanikest nõustub farmide töö jätkamisega praegusega kujul. Aga see kiri, mille saatis Riigikogule Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda, toetub Turu-uuringute AS-i vastsele uuringule ja seal on hoopis teised arvud. See kinnitab, et 69% eestimaalastest arvab, et karusloomakasvatus peaks Eestis jääma lubatuks, kui see vastab kõigile nõuetele. Kuidas te seda suurt erinevust kommenteerite? Millist uurimust uskuda ja miks?

#### **14:41 Barbi Pilvre**

Jah, uurimusi on mitu. Ma tegelesin ka sellega ja nägin, et need on omavahel vastuolus. Eks sellise uuringu tulemused olenevad ka küsimuse püstitusest. Ma usun, et küsimused olid erinevalt püstitatud ja seetõttu on arvud väga erinevad. Väike erinevus oleks arusaadav. Aga küsimused on väga erinevalt püstitatud.

#### **14:41 Esimees Eiki Nestor**

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

#### **14:41 Keit Pentus-Rosimannus**

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on ausalt öeldes kahju, et mõned kolleegid on üritanud arutelu käigus seda teemat kuidagi naljaks pöörata või natuke naeruvääristanud. Ma ise olen ka seda meelt, et Eesti majanduse edu peaks tuginema igal juhul tehnoloogiale ja tehnoloogia arengule, robotitele ja heale haridusele, aga mitte loomade kasvatamisele nende nülkimise ja naha võtmine eesmärgil. Aga ometi on Eestis praegu mitukümmend karusloomakasvandust. Üks küsimus, mida selle eelnõu puhul küsitud on, puudutab üleminekuaga. Viimase sisuliselt 15 aasta jooksul on väga mitmes Euroopa Liidu riigis karusloomade kasvatus keelatud. Kas teil on käepärast võrdlusandmeid, kui pikad on olnud üleminekuajad, et need ettevõtted, kes eelnõu arutamise ajal selles sektoris tegutsevad, jõuaks ümber orienteeruda, nii et inimesed ei jääks päris tööta ja liiguks kuskile mujale?

#### **14:42 Barbi Pilvre**

See kümme aastat ongi siia eelnõusse pandud teiste riikide analoogia põhjal, st kümnet aastat on peetud mõistlikuks perioodiks. Kui ettevõtjatel on laenukohustused, kui neil on mingid ootused kasumi suhtes või mingid lepingud, mida täita, siis saab need probleemid lahendada enne profiili muutmist või, ma ei tea, oma tegevuse mujale viimist, kui see peaks osutuma vajalikuks. Kõige suurem ettevõtte on AS Balti Karusnahk, mis on Soome ettevõtte. Soomlased on edendanud karusloomakasvatust ka teistes riikides, kaasa arvatud Hiina. Ma arvan, et me ei peaks siin nii kohutavalt Soome ettevõtjate eest seisma, kuigi investeringud on väga vajalikud. Aga ma arvan, et soomlased võiks meile investeerida mõnes teises eluvaldkonnas, kasutades oma teadmisi ja oskusi. Väga paljud väikesed karusloomakasvandused on tekkinud hiljuti, seoses seakatkuga. Paljud, kes on pidanud seakatku tõttu seakasvatusest loobuma,

on loonud väikese tšintšiljakasvanduse. Need on sellised ühemehefarmid. Tegelikult moodustab Balti Karusnahk 90–95% kogu Eesti karusnahatööstusest ja sealgi on tööl alla saja inimese, nii et see väga suur tegevusala ei ole.

#### **14:44 Esimees Eiki Nestor**

Siret Kotka-Repinski, palun!

#### **14:44 Siret Kotka-Repinski**

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea Barbi! Mul on väga hea meel, et sa tõi selle teema julgelt Riigikogu ette ja väga hästi seletad Riigikogu liikmetele, miks peaks karusloomakasvatuse keelustama. Mul on küsimus. Nüüd, kus sa oled näinud küsijate meelsust, mis sa arvad, mismoodi täna siin Riigikogus see hääletus läheb?

#### **14:44 Barbi Pilvre**

Ma tean, et mõnel fraktsioonil on juba olemas fraktsiooni seisukoht, aga et minu eesmärk on ikkagi teie poolehoidu võita, siis ma ei hakkaks praegu hääletuse tulemusi ennustama.

#### **14:45 Esimees Eiki Nestor**

Igor Kravtšenko, palun!

#### **14:45 Igor Kravtšenko**

Aitäh, austatud esimees! Hea kolleeg! Sa korduvalt mainisid, et suurim farm on Balti Karusnaha oma. Väga kahju, et sa ei ole jõudnud seal Karjakülas, kus see asub, ära käia ja olukorraga tutvuda. Ma pakun, et kaudselt või otseselt on farmiga seotud ligi kolm neljandikku selle asumi elanikke. Mis sinu arvates saab, kui me ühel päeval võtame selle leivatüki nendelt ära? Teised tööandjad on seal teatavasti üks pisipood ja üks väike sotsiaalkeskus, muud ei ole. Mis nendest inimestest siis saab?

#### **14:45 Barbi Pilvre**

Kindlasti tuleb igasuguse ettevõtluse ümberorganiseerimisel arvestada sotsiaalsete mõjudega, aga selleks ongi see pikk üleminekuperiood, kümme aastat. Ma loodan, et selle aja jooksul need inimesed, kes on seal praegu hõivatud, leiavad endale mingi teise tegevusala või lähevad pensionile. Ma oma kõnes rääkisin, et minu arust tänapäeval ei saa tugineda ainult argumendile, et kui inimestel on maal mingisugust tööd, siis on kõik juba väga hästi. Me soovime olla ikkagi innovatiivne ja tark riik ning soodustada mingit teist tüüpi ettevõtlust ka maal. See ei pea ilmtingimata olema karusloomade nülgimisega seotud töö, mida maal tehakse. Maal võib puhkemajandusega tegelda, võib inimeste hooldamisega tegelda. See on ulatuslik tegevusala, mis võiks areneda just väikestes maakohtades. Miks see peab olema just loomade tapmisega seotud? Kui kuskil väikeses maakohas tehakse ebaeetilist tööd, siis minu arust see ei ole hea. Ma usun, et need inimesed ise ka ei ole õnnelikud, kui nad notivad loomi.

#### **14:47 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

#### **14:47 Peeter Ernits**

Hea juhataja ja hea ettekandja! Tegelikult ei saa puuriloomi vabaduses olevate loomadega võrrelda. Muuseas, Karjakülas algas ühe hilisema Venemaa akadeemiku karjäär – ta uuris seal kodustamise mõju hõberebasele. Minu küsimus on selle kohta, et millegipärast on küülikud eelnõust välja jäänud, kuigi annavad väga ilusat kasukat ja parkimise tõttu ka väga ohtlikku kasukat ning liha ka veel. Mis vahe on tšintšiljal ja küülikul? Laias laastus võiks öelda, et ühed rotid kõik. Miks tšintšilja tapmine on väga traagiline, aga küüliku nottimine ja tema nahast kasuka tegemine on aktsepteeritav? Kus see vahe on?

#### **14:48 Barbi Pilvre**

Ma tulen veel kord eelnõu teksti juurde: käsitlusel on ainult karusnaha saamise eesmärgil peetavate loomade teema. Küülik on ka lihaloom. Ma ei tea, et Eestis tšintšiljaliha laialdaselt söödaks. Või on sul teisi andmeid?

#### **14:48 Esimees Eiki Nestor**

Johannes Kert, palun!

#### **14:48 Johannes Kert**

Täna, härra esimees! Lugupeetud ettekandja! Ma soovin avada selles diskussioonis veel ühe aspekti, mis ei ole täna kõlanud, ja see on nimelt loodusliku tasakaalu küsimus. See, et rebaseid, minke jt loomi peetake puurides, on tekitanud olukorra, kus rebaseid, kährikuid, minke jt väikeulukeid jahimehed ei küti. Kuna looduses jäävad need loomad küttimata, siis kannatajad on põhiliselt kanalised – need on põldpüüd, nurmkanad, tedred ja metsised, kelle arv on vaatamata meie metsade suurenemisele oluliselt vähenenud. Kadunud on ka jänesed.

#### **14:49 Barbi Pilvre**

Aitäh selle teema püstituse eest! Ma arvan, et see on väga oluline aspekt. Ma olen aru saanud, et ka jahimehed on karusnahafarmide keelustamise poolt, sest sel juhul muutub uuesti mõttekaks näiteks rebaste ja kährikute küttimine. Nende nahkadel on nagu teine tähendus. Ma ise suhtun jahti nii ja naa. Ma saan aru, et inimene on loodusliku tasakaalu paigast ära lasknud minna ja seetõttu peab ühtesid loomi küttima, et ka teised saaks elada. Just nimelt linnud, kes elavad maapinnal, ja jänesed, keda tõesti see rebaste ja kährikute populatsioon harvendab jõudsalt. Aitäh selle teema püstituse eest!

#### **14:50 Esimees Eiki Nestor**

Terje Trei, palun!

#### **14:50 Terje Trei**

Ma täna, hea Riigikogu juhataja! Hea ettekandja! Ma tegelikult ei olekski küsinud, aga kuna teie ise ütlesite sellise huvitava fraasi, et meil siin Eestis, siin meie kliimas on osa inimesi valinud omale söögiks piima ja liha, et siis me võime lubada neil seda süüa. Mina tean väga paljusid veganeid, kes väidavad – see on ka teaduslikult tõestatud –, et tegelikult inimene saab päris hästi hakkama ilma liha ja piima ja munata. Miks te ikkagi leiate, et karusnahka ei ole meil vaja, piima ja liha justkui on vaja? Võib-olla oleksite pidanud meie ette tulema loomakaitse seisukohalt kõige äärmuslikuma seisukohaga ja me oleksime tõsiselt arutanud tarbimise eesmärgil, ükskõik mis see eesmärk ka pole, loomapidamise keelustamist. Ma tegelikult küsin seda päris ilma naljata. Siin enne vihjati, et mõned kaaslased meil siin küsivad midagi naljaga, mina küsin täitsa ilma naljata.

#### **14:51 Barbi Pilvre**

Eelnõu ikkagi puudutab karusnahkade saamise eesmärgil peetavaid loomi – ainult karusnahkade saamise eesmärgil. Tundus utoopiline tuua siia sisse kõik liha saamiseks peetavad loomad. See oleks nii majandusliku kui sotsiaalse mõju poolest ikkagi liiga radikaalne. Ja ma ei arva, et teadlased on ühemõtteliselt ära põhjendanud, et Eesti kliimas saab piima, liha ja munadeta alati hakkama. See võib olla individuaalselt sobiv, aga ma ei ole päris kindel, et on ühemõtteliselt tõestatud, et veganina saaks kõik Eesti kliimas hakkama. Minu teada kasvavatele lastele ei soovitata ühekülgset dieeti.

#### **14:52 Esimees Eiki Nestor**

Martin Repinski, palun!

#### **14:52 Martin Repinski**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Mulle tegelikult väga meeldis, et päris mitu rahvasaadikut on täna rääkinud ka teistest põllumajanduslikest loomadest. On räägitud nende elamistingimustest, et on vaja selles osas ka midagi teha. Ma tahan öelda, et tegelikult on ju olemas selline alternatiiv nagu mahetootmine, mille puhul loomad jalutavad ja elavad peaaegu nagu vabas looduses. Ma tahangi rahvasaadikuid üles kutsuda mahetooteid rohkem tarbima ja sellist algatust toetama. Samas tahan küsida, et kuna ma näen, et mahetoodete tarbimine pidevalt kasvab igal pool maailmas, mis sa arvad, kas inimesed mõtleavad rohkem ka selle peale, kuidas loomad elavad, mismoodi toit tuleb lauale ja kas ikka tasub osta kasukaid või on targem valida mingi alternatiiv sellele.

**14:53 Barbi Pilvre**

Aitäh! Ma usun, et mahetootmine on tulevikuga ala. Õnneks on Eesti loodus väga puhas, siin võiks mahetootmist palju rohkem olla. Skeptilised asjatundjad on küll öelnud, et on mingid piirid. Mahetootmises ei suudeta kunagi nii suurtes mahtudes toota kui intensiivpõllumajanduses, aga kindlasti on tore, et saame teha valikuid õrrekan mune ja maheliha ostes ja süües, kui me seda soovime. Ma olen väga selle poolt, et ka näiteks Balti Karusnaha töötajad saaksid edaspidi tööd mõnes mahefarmis, kasvatades loomi, kes elavad oma elu lõpuni ja jõuavad viimaks võimalikult valutult kellegi toidulauale, kui see peaks olema vajalik.

**14:54 Esimees Eiki Nestor**

Henn Põlluaas, palun!

**14:54 Henn Põlluaas**

Aitäh, Barbi! Kas sinu arvates ei ole ettepanek, et Eesti karusloomakasvatajad võiks oma tootmise viia mõnda teise riiki, kahepalgeline ja variserlik? Siit tuleb ju selgelt välja, et loomadest ei hooli sa mitte karvavõrdki. Siin on mingisugused hoopis teised huvid. Ma küsingi nii: kelle huve sina ja teised selle elnõu esitajad tegelikult esindavad, tahtes meil hävitada terve majandusharu?

**14:55 Barbi Pilvre**

Aitäh, väga huvitav küsimus! Minu arust on see suhteliselt siiras elnõu. Selle taga ei ole mingisugust tohutut ülemaailmset võrgustikku, kes peaks silmas kellegi huve. Vähemalt ma ei tea sellest.

**14:55 Esimees Eiki Nestor**

Meelis Mälberg, palun!

**14:55 Meelis Mälberg**

Aitäh, hea Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Oma sissejuhatavas sõnavõtus sa ütlesid, et seda seadust vastu võttes võiks Eesti astuda eesrindlike riikide perre, kes on karusloomakasvatuse osaliselt keelustanud. Seletuskirjast loeme, et osaliselt on selle keelustanud Taani. Samas me teame, et Taani on üks suuremaid karusloomade kasvatajaid. Kuidas sa seda kommenteerid?

**14:56 Barbi Pilvre**

Minu teada on see seotud Taanis rebaste kasvatamisega. Neil on see keelamine nagu liigiti. Aga jään selle spetsiifilise Taani kohta esitatud küsimuse vastuse praegu võlgu, pean seda täpsustama. Aga jah, see on üks variant, mis osas maades on valitud: üks liik keelatakse ära ja teist peetakse edasi. Selliseid variante on küll nendes maades, kus keelamise või lubamise protsess on käimas.

**14:56 Esimees Eiki Nestor**

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

**14:56 Keit Pentus-Rosimannus**

Aitäh! Hea ettekandja! Ma arvan, et selle üleminekuaja pikkuse üle me ilmselt jõuame arutada veel selle elnõu menetluse järgmistes etappides ka. Aga ma ei leidnud siit seletuskirjast valitsuse seisukohta. Valitsus kujundab seisukohti ka parlamendiliikmete esitatud elnõude suhtes. Kas sa seda oskad öelda, mis seisukohal on valitsus selle muudatuse suhtes?

**14:57 Barbi Pilvre**

Valitsus ei andnud seisukohta. See küsimus oli arutelul ja valitsus ei andnud seisukohta.

**14:57 Esimees Eiki Nestor**

Mart Helme, palun!

**14:57 Mart Helme**

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Teate, mul on siin vahepeal selline tunne, et ma olen mingil kanepiuimas hipide koosolekul. See, millega me siin praegu tegeleme, ei ole tõsiselt võetav. Mul on lausa piinlik, et siin kõlavad ka umbes sellised seisukohad, et me esialgu lubame teil veel sealiha süüa ja piima juua ja isegi mune panni peale lüüa – veel me seda ära ei keela –, aga me jõuame ka selleni. Mul on siin üks kena voldik, milles on muide väga mõtlemapanevad arvud. Näiteks Taanis oli karusnahkade tootmise müügikäive 2015. aastal 812 miljonit eurot. Millega me asendame selle raha, mille me saaksime, kui kasutaksime selle potentsiaali ära ja toodaksime samuti karusnahku ning müüksime neid samas mahus nagu Taanis? Meil on see potentsiaal põhimõtteliselt olemas. Sotsialistid armastavad raha jagada, aga keegi peab selle raha tootma. Karusloomafarmid võiksid olla üks raha tootmise võimalusi Eesti majanduses. Kuidas te suhtute sellesse? Millega te kompenseerite selle majandusliku kahju ja kaduvad töökohad?

#### **14:58 Barbi Pilvre**

See teema oli siin juba kõneks. Minu arust mahetootmisfarmid oleks kindlasti hoopis tänapäevasem ala ja Eestil on selles suur potentsiaal, sest meil on puhas loodus ja kompetentne põllumajanduse töötajaskond. Ka sealsamas AS-is Balti Karusnahk teeksid inimesed kindlasti hea meelega midagi ilusamat kui see, mida nad praegu teevad.

#### **14:59 Aseesimees Enn Eesmaa**

Terje Trei, palun!

#### **14:59 Terje Trei**

Ma tänan, hea eesistuja! Hea ettekandja! See on siin täna korra juba kõlanud, aga ma ikkagi toonitan üle turu aspekti. See eelnõu läheneb teemale, lähtudes arusaamast, et kui me enam ei paku, siis ei ole ka nõudlust. Üldjuhul ikkagi, kui nõudlus on, siis ka pakkumine tuleb. Kui ühes kohas ei lubata toota, küll siis teises kohas lubatakse. Küsimus ongi, miks meie ettevõtjad peaksid taluma ebavõrdset konkurentsi kas põhja- või idanaabritega. Millel see põhineb?

#### **14:59 Barbi Pilvre**

Eelnõu eesmärk on karusloomafarmide keelustamine, mitte karusnahakaupluste sulgemine. Minu teada karusnahaäri Eestis väga õitsev ei ole. Kui vaadata tänavapilti, siis me enam ei näe pikki kasukaid ja karvamütse, mis paar-kolmkümmend aastat tagasi tavalised olid. Mulle tundub, et nõudluse pool võib karusnahatööstust iseenesest reguleerima hakata. Nii on see läinud kogu maailmas, teadlikkus tööstuse eetilistest aspektidest kasvab. Me räägime õiglasest kaubandusest. Kes oleks varem mõelnud, et me uurime kohviube ostes, kus need on toodetud ja ega ei ole ometi lapstööjõudu kasutatud. Selline tarbimise pool iseenesest on karusnahatööstust kokku tõmbamas. Hiina turg on seni andnud toitu ka Põhjamaade karusnahatööstusele, aga ka Hiina muutub väga kiiresti. Nagu ma ütlesin, ühe filmi andmetel, millesse võib muidugi kriitiliselt suhtuda, oli nii, et kui Hiinas hakati põhjalikumalt tegelema korruptsiooniprobleemidega, siis kukkus nende karusnahamull kokku, kuna ametnikke ei saanud enam karusnahkadega ära osta.

#### **15:01 Aseesimees Enn Eesmaa**

Arno Sild.

#### **15:01 Arno Sild**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud sõnavõtja! Ilmselt loomakaitsjad ei ole kursis ja püüavad populistlikult väita, et karusloomi peetakse farmides halbades tingimustes, aga mina eluaegse põllumajandustöötajana võin öelda, et meil on sellega väga hästi. Eriti viimasel ajal on karusloomapidamise tingimused paranenud. Nii et see ei ole mingi argument, et need loomad on pidevas stressis. Teiseks ma tahan öelda, et siin tehti loendust, kui palju on taimetoidulisi loomakaitsjaid, aga mina teeks teise loenduse: kui palju on neid loomakaitsjaid, kes peavad oma lemmikloomi korterites, kus päevade viisi loomad on stressis, vinguvad ja näuguvad seal? Kas neil ei ole stressi? Aga suures farmis, kus on normaalsed tingimused, justkui on stress. Mul on küsimus: mis te

arvate, kas tegu ei ole siiski sellise populistliku lähenemisega asjale? Ehk peaksid need loomakaitsjad ka oma lemmikloomade pidamise kohe kiires korras lõpetama?

#### **15:02 Barbi Pilvre**

Aitäh! Minu teada lemmikloomade pidamise eesmärk ei ole karusnaha saamine. Mis puudutab neid puure, siis isegi kui need vastavad kõikidele nõuetele, peavad need olema ikkagi suhteliselt väiksed. Vaid siis on karusnaha tootmine kasumlik. Nendele liikidele vajalikud tingimused ei ole kasvanduses täidetud. Seda on arvanud zooloogid. Rebased ei saa seal kraapida, ei saa joosta, puuri põhjad on võrgust, nende jalad lähevad sealt läbi, nad ei saa varjuda, neil ei ole selliseid väikseid kuute puuri tagaosas, et sinna peitu minna. Zooloogide arvates liigiomased vajadused ei ole nendes puurides täidetud ka siis, kui puurid vastavad veterinaarnormidele. Aga veterinaarnormidki ei saa olla liiga ranged, sest siis muutuks tootmine mõttetuks. Ei saa ju neid loomi pidada umbes nagu lumeleoparde Tallinna loomaaias, kes elavad põhimõtteliselt nii, nagu liigile on kohane.

#### **15:03 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud kolleegid, tuletan meelde, et küsimustele vastajal on vastamiseks aega piiramatult, küsimuse esitajal on üks minut. Läbirääkimised tulevad hiljem. Palun, Dmitri Dmitrijev!

#### **15:04 Dmitri Dmitrijev**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Eesti Maaülikooli uuring toob välja sellise nüansi, et eksporttoodangu saamiseks väärindatakse kiskjaliste karusloomade söötmisega peamiselt liha- ja kalajäätmetest valmistatud sööt väärtuslikuks eksporttoodanguks. Kui meil puuduksid kiskjaliste karusloomade kasvatajad, tuleks need liha- ja kalatööstuse jäätmed suures osas utiliseerida, kasutades fossiilset kütust. Seega haakub lihatööstuse jäätmete väärindamine karusloomakasvatuses karusnahkade tootmiseks oma sisult Eesti biomajanduse arengukavaga aastani 2030. Minu küsimus on: kas selle keskkonna- ja biomajanduse aspektiga seoses oleks teil pakkuda majanduslikult paremini töötavat lahendust?

#### **15:04 Barbi Pilvre**

Aitäh! Sellised tehnilised lahendused, kuidas loomseid jäätmeid ära kasutada, kindlasti ei ole minu otsene eriala, aga selles tekstis, mis te ette lugesite, on väga peenes teaduslikus sõnastuses öeldud seda, et surnud loomad söödetakse jahuna teistele sisse ja see on öko. Aga kindlasti on loomsete jäätmete kasutamine üks selliseid valdkondi, mille kohta ma ei hakka oma mõtteid jagama.

#### **15:05 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Siret Kotka-Repinski, teine küsimus!

#### **15:05 Siret Kotka-Repinski**

Aitäh, hea Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Terje Trei viitas oma küsimuses sellele, et karusloomakasvandusi ei oleks, kui ei oleks nõudlust. Kui natukene edasi filosofeerida, siis kas seda mõtet ei võiks laiendada näiteks nii, et narkootikumid peaks legaliseerima, kuna nõudlus on ühiskonnas teatavasti olemas?

#### **15:05 Barbi Pilvre**

See on selline väga lihtsustav lähenemine turule, et nõudlus ja pakkumine on teineteisest otseselt sõltuvad ilma igasuguse vahelesegamiseta. Tänapäeval on olemas ka turundus ja kümme erinevat asjaolu, mis nõudlust ja pakkumist reguleerivad. Ma saan aru, et Terje Trei nägi oma küsimust esitades ette võimalust, et karusnahatööstus sureb iseenesest välja, sest nõudlus kahaneb. Mulle tundub, et küsimus oli pigem selles.

#### **15:06 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse.

#### **15:06 Urmas Kruuse**

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Te nimetasite mitut riiki, kus karusloomakasvatus on keelustatud. Kas te oskate nimetada ka riike, kus mõne liigi pidamine on keelustatud, aga need liigid, mida seal ajalooliselt on kasvatatud, on keelu alt väljas?

#### **15:06 Barbi Pilvre**

See on üsna spetsiifiline küsimus. Ma tean, et mõnes riigis on seoses liigiomaste pidamistingimuste puudumisega rebasekasvatamine piiratud, aga on lubatud kasvatada minki või tšintšiljat. Jah, on küll erinevusi, aga konkreetse vastuse jään võlgu.

#### **15:07 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Laine Randjärv!

#### **15:07 Laine Randjärv**

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Minu küsimus haakub kuidagi loogiliselt Urmas Kruuse omaga, kuigi me pole selles kokku leppinud. Kas te eelnõu koostanud inimestega arutasite mingisuguse variandina ka sellist lahendust, nagu on näiteks Soomes, kus osa liike on lubatud? Ehk võinuks koostada eelnõu, lähtudes osaliselt sellest kogemusest, mis põhjanaabritel on? Kas see oli teil arutuse all või olite radikaalsed?

#### **15:07 Barbi Pilvre**

Me esialgu olime radikaalsed. Tundus, et see tööstusharu on Eestis nii pisike ja et erisuste loomine võiks olla ehk mingi järgmise astme küsimus. Aga kui see tundub Eesti ühiskonnas aktsepteeritavam olevat, siis võib esitada muudatusettepanekuid. Kuskilt pidi alustama ja see tundus olevat esimese sammuna mõttekas.

#### **15:08 Aseesimees Enn Eesmaa**

Märt Sults, palun!

#### **15:08 Märt Sults**

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja. Kunagi selgus zooloog Turovskiga vesteldes selline asi, et inimene on ainukene loom, kellel on olemas vaba aeg. Teised loomad tegelevad kogu aeg kas enesele toidu otsimisega või põgenemisega või siis enda puhastamisega. Kogu aeg tegelevad millegagi. Kui üldistada, siis kas karusloomakasvatuse puhul ei peaks arutlema selle üle, et vaata, milleni võib viia vaba aja kuritarvitamine? Kas inimene ei võiks sealt midagi õppida?

#### **15:08 Barbi Pilvre**

Kas te mõtlete vaba aja all seda aega, mis need puuriloomad peavad surnuks lööma? Jah, kahtlemata metafoorina võiks mõelda, et kui inimesele anda liiga palju vaba aega, panna ta puuri, kus tal ei ole midagi teha, kas ta siis hakkab ringiratast tiirutama ja endal, ma ei tea, jalgu närima. Võib-olla tõesti metafoorina võiks see olla kasutatav, aga see on väga julm võrdlus.

#### **15:09 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Marianne Mikko!

#### **15:09 Marianne Mikko**

Suur tänu! Aitäh ettekandjale selle põhjaliku küsimustele vastamise eest! Te olete seisnud tund aega meie ees ja kuulnud üht-teist, sh nii 19. kui ka 20. sajandi mentaliteedist kantud küsimusi. Minu küsimus konkreetselt on Hollandi kohta. Holland on sunnitud keelustama karusloomafarmid 1. jaanuaril 2024. Mida Eesti võiks sellest sõnumist välja lugeda?

#### **15:10 Barbi Pilvre**

Ma usun, et Holland on väga paljudes ühiskonnaelu reguleerivates küsimustes liberaalne ja praktiline, samas eesrindlik. Eesti võiks Hollandist siinkohal ainult eeskuju võtta. Eesti üleminekuaeg on küll pikem, aga ma usun, et me võiksime kiiresti järele jõuda.

## **15:10 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse.

### **15:10 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Ma küsin sellist asja. Kas te isiklikult olete valmis tegema sellist ettepanekut eelnõu muutmiseks? Olete ju näinud, milline diskussioon siin saalis oli ja võib ka komisjonides jätkuda. Keelustatakse konkreetset need liigid, mida Eestis kasvatatakse, ja sellega pandaks laienemisele piir peale. Kui ühiskond areneb tervikuna edasi, võib juhtuda, et ka arusaamad muutuvad. Aga siis oleks võimalik leida uusi lahendusi. Samas me ei saa alahinnata, nagu head kolleegid on markeerinud, teatud töökohtade vajadust maaelus. Sotsiaalses mõttes peab sellega arvestama. Eks diskussioonid eetika üle on alati väga keerulised ja sügavad. Ma ei julgeks nii kerge käega pilduda sõnumit, et üks kolleeg on nagu 19. sajandist ja teine 20. sajandist.

### **15:11 Barbi Pilvre**

Veel kord: maal võib teha mitmesuguseid töid, see ei pea olema just karusloomakasvatus. Ma kujutan ette, et selle eelnõu menetlemise käigus võib teha muudatusettepanekuid, mis oleksid realistlikud ning arvestaksid huviliste vajadusi. Ent eelnõu praegune eesmärk on karusloomakasvatus keelustada nende riikide eeskujul, kes seda on teinud. Aga üleminekuperioodil võivad tõesti olla mingisugused variandid. Ma jään aga selle juurde, et lõppeesmärk võiks olla ikkagi Eestis selle tegevusala kaotamine.

## **15:12 Aseesimees Enn Eesmaa**

Igor Kravtšenko.

### **15:12 Igor Kravtšenko**

Aitäh, austatud juhataja! Hea kolleeg! Ma pean paluma vabandust Marianne Mikko käest, sest osaliselt kordan tema küsimust. Holland on meist natukene kaugel, aga meie lähimad naabrid Soome ja Läti ei keelusta, vaid arendavad seda majandusharu. Mida Eesti võib sellest sõnumist välja lugeda?

### **15:12 Barbi Pilvre**

Ma usun, et meile on alati meeldinud see, kui me oleme Soomest või Lätist paremad.

## **15:12 Aseesimees Enn Eesmaa**

Lauri Luik.

### **15:12 Lauri Luik**

Aitäh! Hea ettekandja, ma soovin teid algatuseks kiita. See eelnõu on julge samm. Alati tekitab selliste suurte muutuste läbiviimine paratamatult palju diskussiooni ja vastuolusid. Eks see olegi hoiakute ja moraalse tunnetuse teema. Seetõttu ma pole kunagi kiirustanud selle eelnõu hukkamõistjaid omalt poolt hukka mõistma. Siin põrkub ratsionaalne majanduslik kaalutus eetiliste kaalutlustega. Aga üks selline n-ö ratsionaalsete majandusnimeste argument on alati olnud see, et nende arvates on okei neid farme pidada, kui on tagatud loomadele ettekirjutatud tingimused seal puuris. Küsimus on nüüd küll pisut retoorilist laadi, aga siiski: kuidas on üldse võimalik metsloomadele puuris tagada normaalseid tingimusi? Sisuliselt see on ju võimatu.

### **15:13 Barbi Pilvre**

Jah, veterinaarnormidele vastavad tingimused ei vasta zooloogide arvates liikidele vajalikele tingimustele. Loomad ei saa puuris joosta, kraapida, varjuda. Naaritsad peaksid saama ujuda. Selles mõttes vajalikud tingimused ei ole tagatud, kuigi puurid vastavad normatiividele. Normatiividele vastavad tingimused on tagatud.

## **15:14 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni nimel teeb ettekande keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra.

### **15:14 Rainer Vakra**

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kõnealuse eelnõu algatasid 14 Riigikogu liiget 23. veebruaril aastal 2017. Riigikogu keskkonnakomisjon arutas eelnõu 18. aprillil. Enne seda sai keskkonnakomisjon karusloomafarmide keelustamise toetajatelt 10 000 toetusallkirja. Ka keskkonnakomisjon tõdes, et ühelt poolt on tegu majandushuvidega, teiselt poolt aga loomakaitse ja eetika probleemide põrkumisega. Ette ruttavalt ütlen, et igal juhul on tegemist ajaloolise hetkega: seda teemat on küll püstitatud ka varasematel aastatel, aga täna on meil kõigil siin saalis võimalik ja ka kohustus oma seisukoht konkreetselt välja öelda.

Pean kiitma oma kolleege siin suures saalis. Vaatasin keskkonnakomisjoni protokollu üksipulgi korduvalt läbi – mida küsiti ja mida komisjon arutas – ning saan öelda, et leidsin ainult ühe küsimuse, mida küsiti keskkonnakomisjonis ja mida ei küsitud siin suures saalis. Selle ma ka kohe ette loen. Selle küsimuse esitas hea kolleeg Meelis Mälberg, kes küsis mõlemalt osapoolelt ehk siis ühelt poolt karusloomakasvatuse esindajatelt ja teiselt poolt nende vastastelt, kelle huve nad esindavad ja kes neid rahastab. Leander Pragi, kes esindab karusloomakasvatavate huve, vastas, et eelkõige esindab ta iseenda ja kõigi Eesti karusloomakasvatavate huve, samuti Nuckö Farm OÜ juhatuse liikme huve. Rahastab ta seda tegevust koos kõigi teiste ettevõtjatega. Teiselt poolt Kadri Taperson selgitas, et ta esindab loomade huve ja tema organisatsiooni majandusaasta aruandega saavad kõik tutvuda kodulehel, aga rahastajad on neil eraisikud.

Komisjoni arutelule olid kutsutud kõik osapooled, alates loomulikult eelnõu algataja esindajast Barbi Pilvrest. Kohal olid MTÜ Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühing juhatuse esimees Leander Pragi, MTÜ Eesti Karusloomakasvatavate Aretusühing juhatuse liige Aado Oherd, MTÜ Eesti Karusnahaliit juhatuse liige Tarmo Kattago, loomade eestkoste organisatsiooni Loomus esindaja Kadri Taperson ja samast organisatsioonist ka Anita Jürson. Maaeluministeeriumi esindasid asekanter Toomas Kevvai ning loomakaitse ja põllumajandusloomade aretuse büroo juhataja Sirje Jalakas. Lisaks oli ministeeriumist kohal loomakasvatussaaduste büroo juhataja Liina Jürgenson. Keskkonnaministeeriumi esindas looduskaitse osakonna peaspetsialist Merike Linnamägi.

Pärast Barbi Pilvre ettekannet esitatud täpsustavaid küsimusi tegi komisjon menetluslikud otsused. Ettepanek oli eelnõu 392 esimene lugemine lõpetada. Selle poolt hääletas 1 keskkonnakomisjoni liige, vastu oli 5, keegi ei olnud erapooletu. Seega ei leidnud ettepanek toetust. Kokku võttes otsustati määrata eelnõu 392 ettekandjaks keskkonnakomisjoni esimees Rainer Vakra (konsensusega), teha ettepanek võtta eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda tänaseks, 9. maiks (konsensusega) ning teha ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata (5 poolthäält, 1 vastuhääl). Aitäh!

### **15:18 Aseesimees Enn Eesmaa**

Teile on ka küsimusi. Inara Luigas, palun!

### **15:18 Inara Luigas**

Aitäh, austatud ettekandja! Te tutvustasite komisjoni seisukohti ja paraku jääb vist paljudele tunne, et justkui teie ise olete ka selle seaduseelnõu tagasilükkamise poolt. Ometi olete algatajate seas. Kas teil on midagi lisaks öelda väga heale Barbi esitusele?

### **15:19 Rainer Vakra**

Aitäh, väga hea küsimus! Loen protokollu täpsustavalt ette. Tagasilükkamise poolt olid Igor Kravtšenko, Andres Metsoja, Meelis Mälberg, Terje Trei ja Toomas Väinaste, vastu oli Rainer Vakra. Lisan seda, et olen tõesti üks nendest 14 algatajast. Kuulanud seda diskussiooni, julgen soovitada, et iga kord, kui mis tahes eelnõule oma allkiri panna, võiks enne erialaspetsialistidega rääkida. Ma arvan, et kui me räägime karusloomadest ja karusloomafarmidest, siis siin saalis on mitmeid inimesi, kes pretendeerivad selle valdkonna teadlasteks. Need kaks meest, kellega mina mitu tundi vestlesin, enne kui ma allkirja siia paberile panin, on loomaaia direktor Tiit Maran, kes küllap võib naaritsatest rääkida mitte ainuüksi päevi ja nädalaid, vaid aastaid, ja teine on loomulikult Aleksei Turovski. Ma usun, et nende meeste teadmisi, kui me räägime loomade puuris pidamise eetikast, on võimatu kahtluse alla seada. Aitäh!

### **15:20 Aseesimees Enn Eesmaa**

Lauri Luik.

### **15:20 Lauri Luik**

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on tunne, et tänane hääletus läheb üsna ühes suunas. Mis võiksid olla järgmised sammud, et selle teemaga sisuliselt edasi minna?

### **15:20 Rainer Vakra**

Ma ei oska öelda, mis suunda austatud kolleeg Lauri Luik ennustab. Ma loodan, et see eelnõu saab häälteenamuse ja toetatakse selle edasi arutamist. Nii nagu siit arutelu käigust välja koorus, saab esitada lisaettepanekuid, saab teksti lihvida, teha see paremaks. Ma usun, et mõistlik oleks selle eelnõu kallal edasi töötada. Täna hommikul, kui ma ärkasin teadmise, et mul tuleb siia pulti selle eelnõuga tulla, meenus mulle Nõmme legendaarne kirikuõpetaja Ove Sander, kes saatis tunnustava sõnumi ja kinnitas, et igal juhul meie võitlus selle õige eetika eest kestab edasi. Ma arvan, et inimesed ühel hetkel mõistavad, et loomade tapmine ja sellistes tingimustes pidamine vaid selle nimel, et olla ise ilus ja nende nahkadega edvistada, ei ole mõistlik. Nagu ütles kirikuõpetaja: "Need, kes lähevad oma otsustes ainult rahast, kaugele ei jõua."

### **15:21 Aseesimees Enn Eesmaa**

Meelis Mälberg.

### **15:21 Meelis Mälberg**

Aitäh! Mul ei olegi otsene küsimus, soovin vaid stenogrammi huvides üht asja täpsustada. Komisjonis ma esitasin küsimuse, kes on asjaosaliste tegevuse rahastajad. Tutvusin hiljem selle Loomuse aastaaruannetega ja täpsuse huvides olgu öeldud, et kõik rahastajad ei ole eraisikud. Päris suur osa rahastajaid on välismaalt. Ma ei anna sellele kommentaari, kas see on hea või halb.

### **15:22 Rainer Vakra**

Aitäh! Saan omalt poolt kommenteerida, et peale sedasama meilivahetust me palusime täpsustust ka loomade eestkoste organisatsiooni Loomus esindajate käest ja meile saadeti konkreetne, täpne ülevaade. Kõigil Riigikogu liikmetel, kes soovivad selle rahastusega tutvuda, on seda võimalik teha. Ma usun, et keskkonnakomisjon saab selle meili edasi saata. Nii et Meelis Mälbergi märkus on arvesse võetud ja proovime saata selle info ka kõigile teistele.

### **15:22 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aitäh ka teile, austatud ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Mihhail Stalnuhhin Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun! Kaheksa minutit.

### **15:23 Mihhail Stalnuhhin**

Härja juhataja! Lugupeetud kolleegid! Alguses kaks ääremärkust. Ma käisin siin mööda saali ja vaatasin, kes milles siin saalis istub. Nii palju kui ma neid eelnõu algatajaid siin märkasin, nad on kõik naturaalnahast jalatsites. Kui tahad maailma parandada, alusta endast! Mina küll karusnaha ja jalatsite valmistamiseks vajamineva naha vahel mingit vahet ei näe. Teine ääremärkus on, et selles seaduseelnõus puudub üks väga tähtis säte: seal võiks olla sees lause, et kõik loomad on võrdsed, aga mõned loomad on veidi võrdsemad kui teised. Sellel on ka konkreetne autor olemas – Orwell, nagu enamik teab. Veidi hiljem ma sellest räägin.

Aga nüüd asja juurde. Vaadake, konkreetsetest näidetest saab kõige paremini aru. 17 aastat tagasi ma olin Inglismaal, me uurisime rassismi ja vähemusrühvaste probleeme ja seepärast meid tassiti mööda Scotland Yardi ja igasuguseid politseijaoskondi. Ühes väikeses Lääne-Inglismaa linnas, umbes Tartu-suurus, küsisin politseiülema käest, milline on neil olnud kõige suurem intsident viimase aasta jooksul. Ta vastas, et kuu aega tagasi ründasid rohelised üht farmakoloogialaborit. Kaks politseinikku, kes laborit kaitsesid, viidi hospitali. Kõik, kes seal töötasid, said peksa. Loomad toodi pidulikult majast välja, viidi metsa ja lasti ilusate kõnede saatel minema. Siis ma vaatasin tema nägu ja jäi mulje, et mees tahaks nagu veel midagi öelda. Küsisin, mis pärast juhtus. Ta ütles, et veerand loomi tuli tagasi, leidis tee, aga ülejäänud kolmveerand leiti pärast metsast surnuna. Nii et see, mida pakuvad inimesed, kes kaitsevad loodust, ei ole tingimata kõige parem variant. See võib olla hoopis midagi muud.

Minu arvates see seaduseelnõu paneb meie ette kaks küsimust. Esimene küsimus on, kas loomad või

loomad. Näiteks tuuakse meile nina alla Euroopat: et vaadake, Hollandis tehakse nii ja naa. Aga mina tuletan teile meelde ühte kaelkirjakut, ühte väga toredat, noort, ilusat, reibast Mariuse-nimelist kaelkirjakut. Kas te mäletate seda videot, kuidas teda tapeti Kopenhaageni loomaaias eelmisel aastal? Kas te mäletate, mida temaga tehti? Muuseas, see on karusloom. Teda hoiti sealsamas kuskil vangistuses, nagu siin räägitakse. Pärast tapeti sealsamas neli lõvi.

Aga miks me teeme üldse vahet? Me ei räägi näiteks lehmadest, aga see on jube! See, kuidas toimub tapmisprotsess, on jube! Enamik inimesi, kes sööb vorsti, ei taha näha, kuidas loomi tapetakse, ei taha selle tsükli algusest midagi teada. See on tohutult silmakirjalik! Kui te kaitsete loomi, siis kaitske kõiki! Miks te räägite ainult karusloomadest? Kõigepealt lõpetage liha söömine ja siis ma hakkan teiega tõsiselt vestlema. Siis ma usun, et te püüategi loomade heaks midagi teha. Aga nii kaua, kui te hommikul sööte mingit Viini vorstikest ja peale seda tulete rääkima, kui püha on looma elu, ma ei usu teid. Lihtsalt ei usu!

Teine küsimus on veidi tähtsam. Kas loomad või inimesed? Minu arvates inimestega on sama palju probleeme. Meil on silme ees mujal maailmas puhkenud konflikte, mille käigus on tapetud miljoneid inimesi. Ma räägin Aafrikast – Kesk-Aafrikast, Põhja-Aafrikast. Iraagi sõda on nõudnud minimaalselt 700 000 elu. Kas siin saalis on keegi kordagi öelnud midagi selle vastu? Ei, me kaitseme neid naaritsaid. Naaritsaid, kes vangistuses elavad palju kauem kui nende sugulased metsas. Nii et küsimusi on siin palju rohkem kui vastuseid.

Minu arvates ei maksa päästa ühtegi seaduseelnõu, mis tahab hävitada üht majandusharu, kus töötab, räägitakse, et ah, kõigest 150 inimest. Kas teie olete kas või kümnele inimesele töökoha loonud? Kui te olete seda teinud, siis tubli! Siis rääkige sellest, kuidas hävitada need 150 töökohta. Aga kui te pole kunagi sellist asja teinud, kui te ei tea, kui raske see on, siis lõpetage see jamajutt. See, mida me praegu teeme, on vaidlus kas jumalaga, kui te olete usklik, või Charles Darwiniga, kui te olete ateist. Esimene on rumal, teine on mõttetu. Ja sedasama ma ütleksin selle seaduseelnõu kohta. Vabandage, ma tahtsin olla viisakas, ma tahtsin olla nunnu, nagu need karusloomad on, aga kui me jätkame seda tööd edasi samas suunas, siis varem või hiljem hakatakse nülgi meid endid. Aitäh!

## **15:28 Aseesimees Enn Eesmaa**

Henn Põlluaas Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel.

## **15:28 Henn Põlluaas**

Head kolleegid! Algatuseks tahan öelda, et erinevalt eelnõu esitajast Barbi Pilvrest olen ma käinud karusloomafarmides, ja seda nii Eestis kui Soomes. Ma võin kinnitada, et meile maalitud õuduspildid valitsevast olukorrast ei vasta tõele. Karusloomakasvatus on majandusharu nagu iga teine. See annab tööd paljudele inimestele, ka nendele, kes pole karusloomade kasvatamisega otseselt seotud. Teistest valdkondadest annab see leiva lauale ehitajatele, remontijatele, transpordiga seotud inimestele, moedisaineritele, õmblejatele, loomasööda valmistajatele, lihatootjatele, põllumeestele, kaluritele, veterinaaridele, raamatupidamisfirmadele, müüjatele – kõike ei jõua üles lugeda. Iga karusloomakasvanduses töötava inimese selja taga on suur hulk inimesi, kes sellest samuti leiva lauale saavad.

Näiteks Keila vallas on Karjaküla karusloomakasvandus terve valla suurim tööandja ja selle läbi ka suurim maksumaksja. Kui kasvatamine ja aretamine ära keelata, toob see kohapeal kaasa sotsiaalse katastroofi, sest muud tööd seal leida ei ole. Ja kas te teate, et igal aastal käib kuni 1000 eestlast Soome karusloomafarmides hooajatöödel, kui nahavõtmise ja töötlemise aeg käes on. Koos peredega puudutaks karusloomakasvatuse ärakeelamine tuhandete inimeste heaolu ja vähendaks oluliselt riigi maksulaekumisi.

Karusloomakasvatus on äärmiselt efektiivne ja säästlik. Selles valdkonnas kasutatakse kõik ära, mingeid jääke ei jää. Nahk läheb rõivatööstusesse, liha segatakse toidu sisse, rasvajääkidest valmistatakse biokütust, sõnnik komposteeritakse ja läheb väetiseks. See on tõeliselt loodust hoidev tootmine.

Karusloomakasvatuse jääkidest toodetud biodiisli hind on muuseas oluliselt odavam kui tavalise diislikütuse hind. Lisaks on karusloomakasvandused väga suured liha- ja kalatööstuse jääkide tarbijad ning seetõttu mõjutaks karusloomakasvatuse keelustamine otseselt ka kodumaist toidutootmist, selle majandusharu konkurentsivõimet ja tarbijate jaoks toidu hinda.

Karusnahk on kunstmaterjalidest oluliselt vastupidavam ja saastab loodust kordades vähem, energiakulukusest rääkimata. Kunstmaterjalid on toodetud valdavalt naftajääkidest, nende lagunemine

võtab aastasadu või enamgi, nende jäägid ja mürgid satuvad loodusesse, kogunevad ookeanidesse ja elusorganismidesse. Kas tõesti on keelustajate eesmärk suurendada inimeste loodusesse jäetavat jalajälge veelgi?

Kahtlemata toetame kõik loomade head kohtlemist, kuid väide, et karusloomakasvandustes on halvad tingimused, ei vasta tõele. Olukord on kardinaalselt teine kui kunagi aastakümneid tagasi. Euroopa Liidu nõuded on karmid, loomade elutingimused on võimalikult heaks tehtud ja kontroll tugev. Eesti nõuded on Euroopa Liidu omadega võrreldes veelgi karmimad. See, et kasvatatakse võõrliike, ei saa olla nende keelustamise üheks aluseks. Näiteks kahekordsed tarad kasvanduste ümber, et Ameerika naarits loodusesse ei satuks, on kohustuslikud vaid Eestis.

Mingite rühmituste poolt n-ö salaja sissemurdmiste teel läbi viidud libakontrolle, mille käigus olevat leitud massiliselt haigeid loomi, ja nende põhjal tehtud karusloomakasvatust vastast propagandat ei saa tõsiselt võtta. Ka meie 101 rahvasaadiku seas on keegi mõnikord haige, kas sellest võib järeldada, et me kõik siin saalis oleme haiged? Andke andeks!

Lisaks kasvanduste veterinaaridele korraldatakse karusloomakasvandustes ametlikke veterinaarkontrolle, mis on sagedased, regulaarsed ja karmid.

Palun lisaaega!

### **15:33 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, kolm minutit juurde!

### **15:33 Henn Põlluaas**

Kasvatajate endi otsene huvi on tagada loomade tervis ja heaolu. Ükski metsloom ja ka enamik lemmikloomi ei ole nii hästi toidetud ja pideva kontrolli all, nagu on loomad kasvandustes. Halbades tingimustes head nahka ei saa ja ükski kasvataja ei hakka kvaliteeti ohtu seades oma sissetulekuga riskima.

Väide, et kasvatamine tuleks keelustada, kuna karusloomade heaolu ei suudeta tõsta tasemeni, mida enamik inimesi peab piisavaks, on absurdne. Viige need inimesed kuskile sea- või kanafarmi, ja te võite kindel olla, et täpselt samasugused argumendid tulevad! Täiesti mõttetu oleks selles kontekstis hakata rääkima seda, kui palju metssiga päevas maha jookseb või rabakana lendab. Aga karusloomade kontekstis sellest räägitakse. Miks? Tegelikult karusloomafarmide asukad ei ole metsloomad. Nad ei ole metsloomad! Tegemist ei ole enam ammu metsloomadega, nagu eelnõu seletuskirjas selgitatakse. Nende kasvatamisel ja aretamisel on meie regioonis saja aasta pikkune traditsioon. See tähendab sadat generatsiooni karusloomi, keda on kasvatatud ja aretatud. Inimeste puhul viiks sada generatsiooni meid tagasi 2000 aastat, viiks tagasi Kristuse aegadesse. Kui seda eirata, siis samahästi võiks väita, et ka lehmad ja sead on metsloomad, lammastest ja kitsedest rääkimata.

On ekslik arvata, et kui me toetame karusloomakasvanduste keelustamist, jääksid selle nõudjad rahule. Niikuinii tuleks lauale ka teiste koduloomade kasvatamise keelustamine ja üleüldse võib-olla liha keelustamine. Senikaua kui ei suudeta välja pakkuda, mida peaks tegema selle asemel ja kuidas majandust arendada, on terve majandusharu ärakeelamine ja likvideerimine täiesti absurdne ettepanek. See on mõeldamatu!

Ka üleminekuaeg ei ole mingi lahendus, ammugi selle tootmise üleviimine teise riiki. Kes ja mis täidab maksuaugu eelarves ning miks anda majandus- ja konkurentsieelis teistele riikidele? Soomes on karusloomakasvatuse käive 500 miljonit, Taanis 800 miljonit, Poolas 400 miljonit, Eestis ainult 6 miljonit. Ka meil võiks see olla märksa olulisem majandusharu, millel on suur ekspordipotentsiaal ja tohutult kasvuruumi.

Mul oleks veel palju muudki öelda, aga tahan lõpetuseks nentida, et mind paneb imestama eelnõu esitajate kahepalgelisus. Kui EKRE esitas eelmisel aastal eelnõu, mille eesmärk oli keelata loomade religioossetel eesmärkidel tapmine, mis toimub aeglaselt, eriti julmal, valulikul ja piinaval viisil, siis hääletati see maha. Kus te olite siis? Selle taustal peaks olema piinlik rääkida seoses karusloomakasvatusega eetilistest mõõtmetest ja eesmärkidest. Tegemist on äärmuspopulistliku, silmakirjaliku ja puhtalt emotsioonidele toetuva eelnõuga. Sellega seoses teeb Eesti Konservatiivne Rahvaerakond ettepaneku lükata see eelnõu esimesel lugemisel tagasi. Aitäh!

### **15:37 Aseesimees Enn Eesmaa**

Artur Talvik Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel.

### 15:37 Artur Talvik

Hea eesistuja! Head kolleegid! Vabaerakond toetab keskkonnakomisjoni otsust. Ka meie seisukohalt ei ole õige käskude ja keeldudega elu liigselt reguleerida. Karusloomakasvatus, nagu ka Barbi Pilvre siit puldist ütles, on tõenäoliselt hääbuv tööstusharu. Kui ta on hääbuv tööstusharu, las ta siis hääbub. Miks me peame seda omalt poolt kiirendama? Me oleme seisukohal, et kui selliseid keelamisi üldse tehakse, siis tuleks neid teha laiemalt. Kui öeldakse, et keelame karusloomakasvatuse ära, siis teeme seda kogu Euroopa Liidus. See oleks õige, see annaks lahendusi, see ei viiks Eesti selles valdkonnas töötavaid inimesi kuhugi mujale tööle, siit riigist välja. Me oleme seisukohal, et tarbimisharjumused suunavad ka tööstust. Kui inimesed tõepoolest ei osta enam karusnahku, siis see tööstusharu hääbub ja las ta siis hääbub. Aga tänasele seaduseelnõule me hääletame vastu.

Üks asi veel. Ma tahan toonitada, et Vabaerakond on seisnud selle eest, et toimuksid positiivsed muutused intensiivses põllumajanduses loomapidamise muutmiseks. Meie arvates on silmakirjalik eristada kahte tapmist. Tapmine on tapmine. Ja kui me tapame ka söömise pärast, siis me ikkagi tapame. Suurtes sea- ja veisefarmides ning suurtes kanalates peetakse loomi ja kanu vaat et veel hullemates tingimustes kui karusloomakasvandustes. Neid asju tuleks käsitleda komplekselt. Me ei saa ühte marginaalset osa komplektist välja võtta ja hakata seda kuidagi eriliselt tähtsana eriliselt käsitlema. Ja üleüldse, inimtegevus on ökoloogide sõnul viinud asja nii kaugele, et me oleme ületanud selle piiri, kus loodus ennast taastada jõuab. Kui me täna räägime, et olgu, me nende karusnahkadega võib-olla eputame ainult, siis paljud meie riided on tehtud n-ö nafta baasil ning see on viinud asjade seisu nii halvaks, et kliimamuutused võivad hävitada kogu elu meie planeedil.

Neid teemasid tuleks vaadata komplekselt ja me sooviksime seda teha ka selles küsimuses. Aitäh!

### 15:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 392 esimesel lugemisel tagasi lükata. Nagu märkasime, sama ettepaneku tegi EKRE fraktsioon. Saalikutsung viib meid lähemale hääletusele.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ja EKRE fraktsiooni ettepaneku eelnõu 392 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

#### Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 49 rahvasaadikut, vastu oli 24, erapooletuid 1. Eelnõu on tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

---

## 2. 15:44 Riigihangete seaduse eelnõu (450 SE) esimene lugemine

### 15:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Päevakorra teine punkt on majanduskomisjoni algatatud riigihangete seaduse eelnõu 450 esimene lugemine. Ettekandeks kutsun kõnetooli majanduskomisjoni esimehe Aivar Koka. Palun!

### 15:45 Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Riigikogu majanduskomisjon arutas oma 4. mai istungil riigihangete seaduse eelnõu. Euroopa Parlament ja nõukogu võtsid 26. veebruaril 2014. aastal vastu kolm uut riigihangete valdkonda käsitlevat direktiivi. Üks nendest on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/23/EL konsensuslepingute sõlmimise kohta, teine on Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/25/EL, milles käsitletake vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2004/17/EÜ.

Loetus teine ja kolmas asendavad seni kehtivaid 2004. aastal vastu võetud klassikalise ja võrgustikusektori direktiive ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused.

Esimesena märgitu reguleerib kontsessioonilepingute sõlmimist, mis seni oli osaliselt reguleeritud direktiiviga 2004/18/EÜ: eraldi menetlusreeglid olid kehtestatud ehitustööde kontsessioonilepingute sõlmimise kohta, teenuste kontsessioonilepingu sõlmimist aga ükski Euroopa Liidu õigusakt ei käsitlenud. Kontsessioonidirektiivis on kontsessioonilepingute sõlmimine viidud ühtsete mängureeglite alla.

Kõigi kolme uue direktiivi kohaselt tuli liikmesriikidel jõustada ja avaldada need uute direktiivide järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid juba eelmise aasta 18. aprilliks.

Eelnõu eesmärk on meie õigusaktid uute direktiividega harmoneerida. Riigihangete puhul, mille eelarve ületab uutes direktiivides sätestatud piirmäärasid, tuleb uute direktiivide nõuded üle võtta täies mahus ja eelnõu peab sisaldama nii kohustuslikke sätteid, mis on ühesugused kõikidele Euroopa Liidu liikmesriikidele, kui ka valikulisi sätteid, mis võimaldavad arvesse võtta Eesti olusid.

Eelnõu eesmärk on reguleerida ka alla rahvusvahelise piirmäära jäävaid riigihankeid vastavalt Eesti vajadustele, arvestades ühest küljest hankijate optimaalset töökoormust ning teisalt ettevõtjate huve. Soov on lihtsustada väike- ja keskmise suurusega ettevõtjate turule pääsu ning ühtlasi järgida riigihangete puhul võrdse kohtlemise, läbipaistvuse ja kontrollitavuse ning konkurentsi soodustamise põhimõtteid.

Uue tervikseaduse väljatöötamise tingisid ulatuslikud muudatused, mis uued direktiivid kaasa toovad. Muudatuste tegemine riigihangete seaduses olnuks ülemäära mahukas ega tagaks õigusselgust. Muu hulgas tuleb Eestil üle võtta ka uue kontsessioonidirektiivi nõuded, millele vastav regulatsioon praegu täiesti puudub.

Üks rohelises raamatus märgitud siht on võimaldada hankijatel kasutada riigihanget paremini ära ühiste, ühiskondlike eesmärkide toetamiseks, mis hõlmavad keskkonnakaitset, suuremat ressursi- ja energiatõhusust ning võitlust kliimamuutuste vastu, innovatsiooni ja sotsiaalse kaasatuse edendamist ning parimate võimalike tingimuste tagamist kvaliteetsete avalike teenuste osutamiseks. Selle saavutamiseks on uutes direktiivides sätestatud meetmed, mis soodustavad seda, et pakkumuste hindamisel keskendutakse madalaima alghinna asemel väikseimatele olulusringi kuludele. Lisaks on eelnõu eesmärk uute direktiivide kaalutusõigusega regulatsiooni ülevõtmine selliselt, et oleks arvestatud nii uute direktiivide raamistikku kui ka Eesti riigihankemaastikul kõige sobilikumaid lahendusi. Ka allapoole uute direktiivide piirmäärasid jäävate riigihangete puhul tuleb kehtestada reeglistik, mis arvestaks riigihangete olulisimaid üldpõhimõtteid: läbipaistvus, kontrollitavus ja võrdne kohtlemine. Regulatsioon peab tagama avalike vahendite läbipaistva kasutamise, milleks tuleb kehtestada ühtsed reeglid. Samas peab hankelepingute sõlmimise menetlus olema tõhus, mis tähendab teatud paindlikkuse võimaldamist, et vältida ülemäärast formalismi. Riigihangetele juurdepääs peab olema samuti läbipaistev ja võimalikult lihtne. Eemaldada tuleb ebavajalikud turutõkked, riigihankel osalevaid isikuid tuleb kohelda võrdselt ning võimalikud piirangud peavad olema õiguspärased ja proportsionaalsed hanke esemega. Peale selle korraldatakse ning tõhustatakse järelevalve- ja vaidlusmenetluse korda. Komisjon tegi neljapäeval, 4. mail ka järgmised otsused: algatada majanduskomisjoni poolt riigihangete seaduse eelnõu ja määrata ettekandjaks Aivar Kokk. Mõlemad otsused olid konsensuslikud.

### **15:51 Aseesimees Enn Eesmaa**

Ettekandjale on ka küsimusi. Alustab Krista Aru, palun!

### **15:51 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud komisjoni esimees! Kui majanduskomisjon seaduseelnõu 4. mai istungil arutas, kas ta tegi sinna ka mingeid põhimõttelisi või korrektiivseid muudatusi võrreldes selle tekstiga, mis meil täiskogus eelmisel nädalal ees oli? Või arutas komisjon mingit põhimõttelisemat küsimust, kuidas seaduseelnõuga edasi minna?

### **15:52 Aivar Kokk**

Aitäh hea küsimuse eest! 4. mail komisjonis eelnõu ei muudetud, kuid arutati parandusettepanekuid, mis ka siit saalist on tulnud. Vahepeal on meile tulnud EVEA-st aramusavaldus, mis üldiselt toetab seda eelnõu, aga teeb ka omad ettepanekud. Eesti Kaubandus-Tööstuskoda on teinud ettepanekuid muuta mõningaid komakohti ja sõnastust natuke parandada. Täna on esimene lugemine. Enne teist lugemist me vaatame kindlasti need ettepanekud üle ja mõistlikud ettepanekud lisame ka eelnõusse. Ma näen,

et nii EVEA-I kui ka Eesti Kaubandus-Tööstuskojal on head parandusettepanekud ja ma usun, et komisjon enamikus neid ka toetab.

#### **15:52 Aseesimees Enn Eesmaa**

Arto Aas.

#### **15:52 Arto Aas**

Aitäh! Lähen samas suunas kui eelküsija. Ma loodan, et komisjon veel kord kaalub neid argumente, mis viimase arutelu ajal probleemiks said, ja on valmis kuulama eksperte, kes selles valdkonnas on tegutsenud ja neid eelnõusid ette valmistanud. See puudutab nii palgapiiranguid – pean silmas 70% printsiipi – kui ka allhankijate lauskontrolli, samuti maksete ja tööde vastuvõtmise vaidlustamise korda. Ma loodan, et komisjoni esimees on valmis reaalseid argumente kaaluma ka praeguse menetluse ajal, sest seadust on vaja ja opositsioon on valmis siin tuge osutama.

#### **15:53 Aivar Kokk**

Kindlasti häid ettepanekuid komisjon toetab. Me näeme, et laual on nii väikeettevõtjate kui suuremate ettevõtjate ettepanekud ning need klapiivad selle eelnõuga suhteliselt hästi. On vaid komakohtade parandusi ja mina kui menetleja näen, et mitmes kohas on need õigustatud. Seega tuleks need parandused teha.

#### **15:54 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Urve Tiidus!

#### **15:54 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Ka minu küsimus jätkab kahte eelmist. Te ütlesite, et komisjon vaatab need komakohad üle. Tegelikult sai siin allhankijate teema väga palju kriitikat. Kas te olete valmis seda kriitikat arvestama ja toetama seaduseelnõus tehtavaid muudatusi, mis on ikkagi tulnud opositsiooni poolt?

#### **15:54 Aivar Kokk**

Aitäh hea küsimuse eest! Riigikogule on tulnud kaks ettepanekut ettevõtjate poolt. Üks jõudis täna komisjoni. Eile oli EVEA volikogu istung, kus üheselt toetati neid parandusettepanekuid, mis eelnõus sees on. Teine parandusettepanek on tulnud Eesti Kaubandus-Tööstuskojast ja see puudutab alltöövõtuhanked. Nad põhimõtteliselt toetavad eelnõu, kuid soovivad selles teha mõningad täpsustused. Kui neid kiirelt pilguga hinnata, siis tunduvad need enamikus õigustatud olevat.

#### **15:55 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse, palun!

#### **15:55 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Mis te arvate, kas me seekord jõuame seaduseelnõu menetlemisel niikaugele, et see seadus rakendub tervikuna üheaegselt ja kõigile on täpselt teada, et iga selle seaduse osa rakendub sellel ühel konkreetsel kuupäeval ja ühtegi osist ei lükata pikemaks ajaks edasi?

#### **15:55 Aivar Kokk**

Aitäh hea küsimuse eest! Seda ma ei saa täna garanteerida, sest mõned otsused ei sõltu meist, vaid sellest, mis kuupäevaks maksuametis teatud sisendid suudetakse valmis teha. Meie eesmärk on, et kõik paragrahvid hakkaksid kehtima ühel ajal, aga me ootame maksuameti arvamust. Maksuamet küsib kõikide ettevõtjate hangete numbreid.

#### **15:56 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Kivimägi.

### **15:56 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei alahinda vähimalgi määral ettevõtlusorganisatsioonide seisukohti, aga minu arvates üks väga oluline arvaja oli tegelikult seesama suur saal siin, kes eelmisel nädalal samasisulisele eelnõule heakskiitu ei andnud. Samas on see natuke eksitav fakt, kui silmas pidada seda eelnõu tervikuna. Kui ma ei oleks majanduskomisjoni liige, siis ma tahaks lausa kiita majanduskomisjoni tehtud töö eest, nii et valdavalt on see riigihangete seadus igati sobilik ja vastuvõetav ja oodatud. Ent üks nüanss, mis puudutab allhankijaid, on nagu tõrvatilk meepotis, ja seetõttu Reformierakond ei toetanud eelnõu, kuigi muus osas me oleksime seda toetanud. Nii et mul on küll palve sellesse tõsiselt suhtuda, sest selle saali arvamus ei ole mitte vähetähtis ka järgmise hääletuse puhul.

### **15:57 Aivar Kokk**

Aitäh, Toomas! Kui ma vaatasin hääletustulemusi, siis nägin, et 49 inimest siit saalist toetas seda ja vastu olid mõned üksikud. Samas, eelnõu vajas 51 poolthäält ja nii jäi eelnõu eelmine kord seadusena vastu võtmata. Nii et kõik on alati suhteline. Aga rõhutan veel kord: ettevõtjate arvamus on meil laua peal ja loomulikult me arvestame nendega.

### **15:57 Aseesimees Enn Eesmaa**

Deniss Boroditš.

### **15:57 Deniss Boroditš**

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Küllap te olete ka kuulnud, et viimasel ajal on haigekassaga seotult tulnud päevavalgele väga palju korruptiivseid tehinguid ja läbipaistmatut asjaajamist. Minu meelest oli riigihangete seaduse eelnõu eelmise menetlemise ajal laual ka ettepanek muuta haigekassa poolt ravi rahastamine läbipaistvamaks ja õiglasemaks. Kuid siis see ei leidnud toetust. Mis te arvate, kas nüüd, kui on käimas uus menetlus, on lootust, et ka haigekassa raha kasutamine muutub läbipaistvamaks?

### **15:58 Aivar Kokk**

Aitäh, Deniss, hea küsimuse eest! Ma natuke täpsustan. Ei olnud nii, et komisjon ei toetanud sinu ettepanekut. Komisjon oli seisukohal, et selle ettepaneku võiks vormistada uueks eelnõuks. Ka mina ei ole rahul tööga, mida haigekassa praegu teeb, sh sellega, kuidas seal hankeid läbi viiakse. Halbu näiteid võib tuua trobikonna. Üks kurikuulsaimaid on ehk elektriline autokonks, aga samas haiglas tehti mõni nädal tagasi järgmine seadmehange. Kui vaadata selle hanke tulemust ja seda, kuidas selle hanke tingimused üles pandi, siis mulle kõrvaltvaatajana tundub küll, et päris õigustatud see ei olnud. Ja veel ei ole tehtud otsuseid, mis oleks pidanud haigekassas olema tehtud juba tükk aega tagasi. Ma igal juhul toetan seda, et me seda teemat komisjonis eraldi käsitleme. Lihtsalt küsimus on selles, et selle eelnõuga, nagu te minu ettekandest kuulsite, on nii, et juba eelmise aasta 18. aprill oli see kuupäev, kui see oleks pidanud vastu võetud olema. Haiglate teema ei ole ühepäevateema. Riigikogus on 101 liiget, aga huvigruppe on veel rohkem kui meil saalis Riigikogu liikmeid. See teema tuleb laua peale tuua. Me arutasime sinuga ju mõni päev tagasi, et tuleks valida paar valdkonda, kus võiks pilootprojekti käima lükata ja näidata, et tegelikult kulutab haigekassa teatud valdkondades raha tunduvalt rohkem, kui see valdkond nõuab. Eraarstid on võib-olla mõne valdkonna teenused Eestisse toonud, aga nüüd on need läinud ka riigihaglatele üle ja tegelikult konkurents on seal ära kadunud. Konkurents tekitab alati väikese hinnasurve ja hind ei saa tõusta taevasse.

### **16:00 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jürgen Ligi.

### **16:00 Jürgen Ligi**

Aitäh, härra ettekandja! Olles majanduskomisjoni esimees, te olete mind rabanud kaks korda nädala jooksul just selliste majanduslike instinktide puudumisega. Eile ei saanud ma teile vastata ja öelda, et kodaniku eluasemelaen ja äri-laen erinevad väga suurel määral riigilaenust. Ma ei kujuta ette, et te võisite sellise versiooniga eile pulti tulla. Ning mind hämmastab seegi, et te olete riigihangete seaduses

ikkagi kaldunud ka tsiviilsuhetesse, firmadevahelistesse tsiviilsuhetesse, tahate seda valdkonda riiklikult reguleerida. Ja te kommenteerisite seda nii, et aga nad saavad nii palju palka, tehku tööd. Palun rahustage mind, ma seda teemat nii täpselt võib-olla ei tunne: kuidas on võimalik, et selline sekkumine ei takista riigihankeid ega tekita lõputuid kohtuvaidlusi, kes kellele võlgu on? Ja kuidas te mõtlete seda reaalselt reguleerida ning mis ressursse selleks vaja on?

#### **16:01 Aivar Kokk**

Aitäh hea küsimuse eest! Lihtsalt, meie vahel on väike erinevus. Mina olen ettevõtja, sina oled poliitik, ja seal ongi väga suur vahe. Mina olen peale TPI lõpetamist algusest lõpuni ettevõtja olnud ja ka ettevõtjana töökohti loonud inimene. Ehitussektor on üks minu valdkondi ja ma näen võib-olla neid asju natuke teistpidi. Aga eelnõu puhul võib-olla peame endale tuhka pähe raputama, vahest ei olnud allhankeid käsitlev sõnastus kõige parem. Mõte on ju väga selge. Mis puutub peatöövõtjasse ja alltöövõtjasse, siis veel kümme aastat tagasi oli see seadustatud, aga ma saan aru, et teatud huvigruppide töö tulemusena läks see seadustest välja, et peatöövõtja alati teavitas tellijat oma alltöövõtjatest. Selle eelnõu mõte oli see, et kui peatöövõtja on akteerinud raha ja tellija on töö eest raha ära maksnud, siis alltöövõtjal, kes on selle töö ära teinud, oleks õigustatud lootus, et ta saab oma raha kätte. Raha kinnihoidmist tellija ja peatöövõtja vahel käsitletakse ainult sellest vaatevinklist, kui ollakse alltöövõtjale võlgu. Raha peab olema akteeritud ja kätte saadud.

Samas on väga selgelt kirjas, et raha nõudmine peab olema õigustatud. Kui alltöövõtja on midagi valesti teinud, siis loomulikult ei ole tal õigust raha kätte saada. Praegune olukord on aga selline, et me teame väga palju alltöövõtjaid, kes on vähemalt kümme aastat Eesti turul tööd teinud, aga kas on mõnda alltöövõtjat, keda ei ole mõne hanke puhul püüdnud, kellel on mingi raha saamata jäänud? Mina ühtegi sellist ei tea.

Kui eelmine kolmapäev sellesisuline eelnõu siin toetust ei saanud, siis sain oma meiliboksi kirju ettevõtjatelt, kes on päris suured ettevõtjad, aga teevad alltöövõttu, olgu nendeks ventilatsiooni- või sanitaar- või betoonifirmad. Nad teatasid, et peatöövõtja on jätnud neile maksmata ja kui nad tellija poole pöördusid, siis too laiutas käsi ja ütles, et tema ei tea sellest midagi, see ei ole tema mure. See mure on tegelikult suur ja enamiku ehitustöödest teevad ära alltöövõtjad. Peatöövõtjad on korralikud juristi- ja eelarvestamisbürood, nad on väga tublid. See, et tellija tänu järelevalvele teab, kes objektil töötavad, kes need alltöövõtjad on, ei ole ju halb. Vahest keegi ütleb, et see tekitab meeletut koormust, kui ma pean alltöövõtjaid teadma. Ma olen ise suhteliselt suurte objektide ehitusel olnud peatöövõtja ja ka objektijuht samal ajal. Ma tean, mida tähendab töö alltöövõtjatega. See ei ole lihtne! Aga sa lihtsalt pead igat alltöövõtjat teadma ja mis ta teinud on. Selleks, et lõppkokkuvõttes hea töö kätte saada, on meil nõue, et tellijad palkavad endale järelevaatajad, kes tellija eest seda tööd teevad.

#### **16:05 Aseesimees Enn Eesmaa**

Andres Ammas, palun!

#### **16:05 Andres Ammas**

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Ka selle eelnõu § 238 seaduse jõustumise kohta määrab neli erinevat jõustamistähtaega. Kas te seletaksite lahti, millest see tingitud on? Miks see vajalik on?

#### **16:05 Aivar Kokk**

Riigihangete seadusel on kolm osa ja eri osad jõustuvad eri aegadel. Kui sa vaatad, mida need täpselt käsitlevad, siis on selge, miks see nii on. Viimane jõustumise aeg oli lihtsalt sellepärast, et allhangete kõik osapooled peavad selle enne teada saama. Maksuametil oli palve, et saaks sisse viia ka selle poole, mida nad praegu jälgivad, et ettevõtjad ka ametlikku palka maksaksid. Tihti mõned ettevõtjad saavad teate, et nende keskmine palk on tunduvalt väiksem kui selle piirkonna keskmine palk, ega nad äkki ümbrikupalka ei maksa. Neil, kes peavad seda kõike seadust ellu viies reguleerima hakkama, oli palve väga läbi mõelda, mis kuupäevad kehtestatakse, et nad saaksid oma regulatsioonid riigihanke seadusega kooskõlla viia.

#### **16:07 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jaanus Marrandi, palun!

#### **16:07 Jaanus Marrandi**

Täna! Lugupeetud komisjoni esimees! Ma ei oleks kindlasti küsimust esitanud, aga selleks tekkis vajadus, kui te vastasite Deniss Boroditši küsimusele. Me oleme mõlemad kõikidel komisjoni koosolekutel olnud, aga mina ei mäleta, et me oleksime komisjoni seisukohana võtnud niisuguse positsiooni, nagu sa siin väljendasid. Sa väljendasid oma seisukohti, aga mitte komisjoni seisukohta, mis puudutab haigekassa võimalikku rahastamist riigihangete seaduse alusel. Ma küsin sellest lähtuvalt: mis ajast alates on haigekassa temaatika majanduskomisjoni pädevuses? Miks majanduskomisjon arutab seda, kuidas peaks asjad olema haigekassas korraldatud?

#### **16:08 Aivar Kokk**

Aitäh küsimuse eest! Ma lihtsalt võib-olla väljendusin valesti, aga ma mäletan väga hästi, et kui ma panin selle punkti komisjonis hääletamisele, siis ma ütlesin, et see on eraldi eelnõu teema. Kui sellesisuline eelnõu soovitakse Riigikogusse esitada, siis ma ei tea, kes seda menetlema hakkab, kas sotsiaalkomisjon või majanduskomisjon. Aga tervishoid on samuti üks majandusharu, nii et alati võib seda teemat ka majanduskomisjon arutada.

#### **16:08 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Kivimägi.

#### **16:08 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud ettekandja! Ma viitan veel kord eelmisel kolmapäeval toimunud. Mina küll ei söanda alahinnata selle saali signaali, mis eelmine kolmapäev selle seaduse kohta anti. Jah, 49 poolthäält on rohkem kui vastuolijaid, aga selgelt ebapiisav selleks, et see seaduseelnõu oleks saanud heakskiidu. Teiseks, sina oled ettevõtja, aga on ka selliseid ettevõtjaid, näiteks Riigi Kinnisvara AS-i juhatuse esimees, kes on allhangete osa kritiseerinud. Seletuskirjast me loeme, et üks eesmärk on halduskoormust vähendada. Aga ilmselgelt tellijate halduskoormus suureneb, kui see nõue sisse jätta. Minu ettepanek ja palve on ikkagi siin opositsiooniga koostööd teha. Ma arvan, et on põhjendamatult riskida sellega, kas nüüd õnnestub see eelnõu vastu võtta või mitte. Kui ei õnnestu, siis järgnevad Euroopa Liidu sanktsioonid, kuna me ei ole seda direktiivi tähtajaks üle võtnud.

#### **16:09 Aivar Kokk**

Aitäh, Toomas! Nagu ma varem ütlesin, kõik parandusettepanekud on teretulnud. 16. märtsi õhtul kella 17-ni on võimalik teha muudatusettepanekuid ja kõik need kindlasti arutatakse põhjalikult komisjonis läbi.

#### **16:10 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jürgen Ligi.

#### **16:10 Jürgen Ligi**

Aitäh! Eelmises küsimuses ma palusin teil mind rahustada, et riigihangetes tõrkeid ei tule, ja selgitaksite, kuidas on ettevõtjate rahalistesse suhetesse sekkumine proportsionaalne ja jõukohane. Te selle asemel rääkisite meie erinevusest. Ma võin öelda, et mina tulen ka eraettevõtlusest, sh ettevõtete konsultatsiooni ärist. Aga praegu ma olen seadusandja nagu teiegi ning mulle teeb see ikka konkreetselt muret ja paneb imestama selline kergekäeline sekkendamine võlasuhete valdkonnas ja selle üle riiklik otsustamine. Palun rahustage mind, et see on proportsionaalne ja mõistlik ning et need suured hankijad, kes seda on kritiseerinud, ei saa millestki aru.

#### **16:11 Aivar Kokk**

Ma veel kord rõhutan, et meil on suurettevõtjate Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. Ka riigiettevõtetelt ei ole komisjonile tulnud mitte ühtegi parandusettepanekut – mitte ühtegi! Vähemalt ei ole komisjoni

esimees ühtki kätte saanud ja kui kuhugi mujale saadetud on, siis ma ei tea sellest. Need ettepanekud, mis on tulnud Eesti Kaubandus-Tööstuskojalt sellesama punkti kohta, on mõistlikud ja ma usun, et komisjon toetab neid. Võiksite võtta meie EMS-i lahti, seal on näha kõik kirjad, mis on komisjonile tulnud.

#### **16:11 Aseesimees Enn Eesmaa**

Maris Lauri, palun!

#### **16:11 Maris Lauri**

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud komisjoni esimees! Te just praegu ütlesite, et ei ole tulnud kritiseerivat arvamust. Huvitav-huvitav, mina täna hommikul rääkisin ettevõtjatega ja nad olid selle asja pärast ikka väga pahased ja osutasid suurtele vastuoludele. Ma lühidalt ütlen niimoodi, et probleem ei pruugi alati olla allhankijatele mittetasumises. Vahel juhtub nii, et kohalik allhankija võtab omavalitsusega paari ja nad lähevad peatöövõtja vastu. On ka selliseid juhtumeid. Niisuguste olukordade lahendamiseks oleks olnud tark aeg maha võtta, seda asja arutada ja leida kõiki osapooli rahuldav lahendus, mitte eelnõu läbi suruda. Miks te ikkagi tahate kangesti läbi suruda regulatsiooni, mis ilmselgelt tööle ei hakka? Miks?

#### **16:12 Aivar Kokk**

Aitäh, Maris, hea küsimuse eest! Selle jaoks esimese ja teise lugemise vahel vahe ongi, et kõik osapooled saaksid laua taha istuda ja püüda koos kompromisse leida. Sa väidad, et oled rääkinud ühe ettevõtjaga, mina võin väita, et ma olen rääkinud kümnete ettevõtjatega, ka suurettevõtjatega. Seesama 70% keskmisest palgast ei ole mitte komisjoni liikmete ettepanek, vaid on tegelikult Eesti suuremate ehitusettevõtjate pakkumine ja soov, et see eelnõus sees on. Väga lihtsal põhjusel: et ei oleks seda olukorda, nagu praegu turul on. Hea näide on Facio Ehitus, kes tegi allapakkumised ja tõmbas tellijatele mütsi pähe, rääkimata alltöövõtjatest. Me püüame kuidagi garanteerida, et turul ei tehtaks vähempakkumisi sellisel moel, et teada on, et viimased arved jäävad maksmata. Siin eelnõus on kirjas, et kui esimese ja teise pakkumise vahe on üle 10%, siis on tellijal õigus nõuda lisamaterjale, uurimaks, kas hind on ikka reaalne või võib juhtuda, et poole töö ajal ütleb ehitaja, et ta ei suuda selle rahaga objekti valmis ehitada.

#### **16:14 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Krista Aru!

#### **16:14 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud komisjoni esimees! Struktuurivahendite kasutamine ehituses või mõne teise teenuse tellimisel on alati seotud väga selgete ja küllaltki kitsaste ajaliste raamidega. Kahjuks ma ei leidnud siit seletuskirjast, kui tõsiselt majanduskomisjon arutas just nimelt seda allhankijate ja peatöövõtja teemat ning kogu tasustamist just juhul, kui on kasutusel struktuurivahendid. Kas see ei ole üks ohukoht, mis võib ka meile kui riigile tekitada küllalt tõsiseid tagasilööke? Lihtsalt ei suudeta struktuurivahendeid ära kasutada, sest tekivad väga pikad vaidlused.

#### **16:15 Aivar Kokk**

Ma peaksin selle koha üles otsima. Sõnastatud on see umbes nii, et kui on õigustatud nõue, siis on alltöövõtjal võimalik pöörduda tellija poole. Meie mõte on olnud see, et tellija ei peata kogu rahastamist, vaid ta saab hoida kinni seda summat, mis on alltöövõtjale maksmata. Aga see on ka selge, et peatöövõtja peaks põhjendama, miks tal on raha maksmata, ja kui see põhjendus on õigustatud, siis raha kinnihoidmist tellija poolt ei tule. Selle tõttu ei tohiks ükski hange muutuda. Kui kogu summa kinni pidada, siis sõltub muidugi summast, aga see on probleem.

#### **16:16 Aseesimees Enn Eesmaa**

Helmen Kütt, palun!

#### **16:16 Helmen Kütt**

Täna, austatud eesistuja! Lugupeetud majanduskomisjoni esimees! Mulle piisab lühivastusest, küsin lihtsalt mälu värskendamiseks. Kui ma kuulasin kolleeg Jaanus Marrandi küsimust ning siis ka haigekassa teema ja sotsiaalkomisjoni mainimist, siis tekkis mul selline küsimus. Kas ma mäletan õigesti, et sinu seisukoht, kui sa sellel kohal ei istunud, oli veidi teine? Sotsiaalkomisjon arutas seda millalgi ja leidis, et haigekassasse puutuv ei ole riigihanke teema. Kas see oli nii või mäletan ma valesti?

#### **16:16 Aivar Kokk**

Täpselt nii see oli. Ma kordan veel: kui me arutasime riigihanget ja Deniss oma ettepanekuga tuli, siis me ütlesime, et see peaks olema eraldi eelnõu, me ei aruta seda teemat selle eelnõu raames. Igahel Riigikogus on õigus sisse anda just selliseid eelnõusid, nagu ta vajalikuks peab.

#### **16:17 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Maris Lauri!

#### **16:17 Maris Lauri**

Aitäh! Hea komisjoni esimees! Üks täpsustus kõigepealt. Ma ei ole rääkinud ühe ettevõtjaga, vaid päris paljudega. Teine täpsustus tuleneb sellest, et mina olin selle eelnõu esialgne menetleja, ma tunnen seda eelnõu väga-väga hästi. Küsimus on ikkagi selles, et need viimasel hetkel sisse surutud parandused solkisid ära eelnõu, mille vastuvõtmine on väga vajalik. Nüüd on sellega natuke kiire. Kas ei oleks arukas jätta need parandused välja, võtta see seadus vastu ja siis rahulikult teemat edasi arutada ning leida korralik kompromiss? Kas tõesti on jälle oodata sellist kiiret tempot või ikkagi võetakse nüüd kuu aja jooksul rahulikult kõik kokku ja arutatakse need asjad läbi?

#### **16:18 Aivar Kokk**

Aitäh hea küsimuse eest! Eks see ole usu küsimus, kellele meeldib. Praegu, ma veel kord rõhutan, on mul siin EVEA kiri, kus on eilne volikogu otsus, mis toetab eelnõu, toetab seda, et alltöövõtjal tekivad õigused. Ka on mul siin Eesti Kaubandus-Tööstuskoja peadirektori Mait Paltsi allkirjaga kiri, kus ta palub teha väikesed parandused. See on minu isiklik arvamus, mitte komisjoni arvamus – komisjon ei ole seda veel arutanud –, et need on mõistlikud parandusettepanekud. Kui komisjon seda toetab, siis me viimegi need parandused sisse ja võib-olla need probleemid, mis siin küsimise-vastamise käigus on juba olnud, saavad enamikus lahendatud.

#### **16:19 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

#### **16:19 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Ma ei saa ikkagi teie viimasest vastusest aru, kas üks välistab teist. Kas tõesti välistab ettevõtjate ettepanekute arutamist see, et te võtate praegu välja need muudatusettepanekud, mis riigihanke seaduse vastuvõtmise Riigikogus läbi kukutasid? Mis seda arutelu takistab? Ma nagu ei näe vastuolu. Millele te pidevalt vastu sõdite?

#### **16:19 Aivar Kokk**

Mina ei saa jälle aru, mille vastu teie sõdite. Komisjon on enamushääletega need parandusettepanekud sisse hääletanud. Mina olen üks nende poolt oliaist. Siin saalis räägitakse kogu aeg, et need parandusettepanekud tehti viimasel hetkel, aga see on järjekordne valelegend. Need mõtted olid teada enne, kui mina sinna komisjoni üldse läksin. See, et lõplik sõnastus tuli ministeeriumist siis, kui komisjon arutas eelmise eelnõu teisele lugemisele saatmist, on õige. Aga see teema oli komisjonis ja töörühmas – vähemalt sel ajal, kui mina seal olin – kogu aeg üleval. Ka Siim Kiisler väitis, et see teema oli seal ennegi üleval. Nii et kõigepealt otsustab komisjon, millised muudatusettepanekud ta eelnõusse sisse viib, ja lõppotsuse teeb see saal oma 101 Riigikogu liikmega.

#### **16:20 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud ettekandja, teie seisu- ja ka istekohad on ära kuulatud. Avan läbirääkimised fraktsioonidele, kui selleks on soovi. Palun, Eesti Vabaerakonna nimel Krista Aru!

#### **16:20 Krista Aru**

Härja juhataja! Austatud rahvaesindajad! Austatud majanduskomisjoni esimees! Üldiselt on ülikoolis ja koolides nii, et kui eksamil kukutakse läbi, siis kohe järgmisel päeval samas aines eksamile ei võeta. Eeldatakse seda, et vahepeal õpitakse, korratakse juba varem õpitut, peetakse aru, mõeldakse järele. Me ootasime ka, et me saame veel kord rahulikult arutada, enne kui majanduskomisjon järjekordselt sellesama riigihanke seaduse, mis oma olemuselt on väga vajalik ja õige seadus, täiskogule esitab. Eeldasime, et peetakse aru, võetakse arvesse kõik need erinevad kommentaarid, ettepanekud, küsimused, mis ka siin suures saalis kostsid.

Kuid seda ei toimunud ja sellest on mul kahju, ja kahju eelkõige miks? Selle pärast, et see näitab, et millegipärast me suhtume nii, et see, mis saalis hääletamise tulemusel selgus, oli üks opositsiooni mäng. See kindlasti ei olnud lihtsalt opositsiooni näitamine. Ma tean väga hästi, et nii Vabaerakonna fraktsioonis, Reformierakonna fraktsioonis kui ka EKRE fraktsioonis on peaaegu kõik seda meelt, et seda seadust on väga vaja. Ja nii ei olnud kindlasti mõistlik hakata 4. mail kiirustama ja anda midagi muutmata täpselt sama seaduseelnõu menetlusse. See oli väga hea võimalus mõelda majanduspoliitiliselt, mõelda sellele, mida see riigihangete seaduse eelnõu tähendab kogu meie majandusele ja ettevõtlusõhkkonnale – sellelesamale kahele asjale, millest me nii palju siin saalis oleme rääkinud.

Vabaerakonna fraktsioon on seda meelt, et alltöövõtjaid tuleb toetada. Selles ei ole kahtlustki! Kõik, kes teevad ausalt oma tööd, kõik ettevõtjad, on nad suurettevõtjad või väikeettevõtjad, peavad saama korralikult tehtud töö eest õiglase tasu. Me peaksime hoolega mõtlema, kuidas see § 122, mis on eelkõige suunatud alltöövõtjale, tema tasu kindlustamisele, hakkaks kõige paremini meie ühiskonnas funktsioneerima ja me tõesti saavutaksime selle, mille me eesmärgiks oleme seadnud. Vabaerakonna fraktsioon toetab seda, et iga ettevõtja saaks kätte oma õiglase tasu, et meie ettevõtluskliima oleks läbipaistev, kõik toimuks ausas konkurentsisis ja ettevõtted saaksid areneda, tehes tööd, mida nad tahavad ja mida tehes nad tegutsevad ka Eesti ühiskonna heaks.

Ma loodan väga, et see Eesti Ehitusettevõtjate Liidu kiri, mille saatsid eelkõige elektriga tegelevad ettevõtjad, on jõudnud ka majanduskomisjoni, sest nende ettepanekud just nimelt selle § 122 kohta on eesmärgilt samad, kuid palju läbimõeldumad, palju paremini tööle hakkavad ja palju mõistlikumalt põhjendatud.

Ma soovin siin Vabaerakonna fraktsiooni poolt koostööd selle hea seaduse paremaks, selgemaks ja õiglasemaks tegemiseks. Mina ei ole ettevõtja, mina olen olnud alati hankija pool, aga olen alati seisnud selle eest, et alltöövõtja saaks oma raha kätte ja tulemus saaks kõige parem. Aitäh!

#### **16:25 Aseesimees Enn Eesmaa**

Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 450 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud, määrان eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai kell 17.

---

### **3. 16:25 Tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu (412 SE) esimene lugemine**

#### **16:26 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kolmas päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu 412 esimene lugemine. Ettekandeks kutsun kõnetooli Riigikogu liikme Aivar Sõerdi.

#### **16:26 Aivar Sõerd**

Austatud juhataja! Head kolleegid! Ma tutvustan lühidalt Reformierakonna fraktsiooni algatatud eelnõu sisu. Teatavasti eelmise aasta lõpus kehtestati tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste

seaduste muutmise seadusega, mis oli ulatuslik maksumuudatuste eelnõu, nn kobareelnõu, maagaasi aktsiisimäärad kuni aastani 2020. Sellest tulenevalt on maagaasi aktsiisimäär 2018. aastast 50,65 eurot 1000 kuupmeetri maagaasi kohta, 2019. aastast 63,31 eurot 1000 kuupmeetri kohta ja 2020. aastast 79,14 eurot 1000 kuupmeetri maagaasi kohta. Selle eelnõu eesmärk on tühistada 2016. aasta lõpus kehtestatud maagaasi aktsiisimäära tõus, mis kuni 2020. aastani oleks 95%, ja taastada maagaasi aktsiisimäär 40,52 eurot 1000 kuupmeetri maagaasi kohta.

Asi on selles, et maagaasi aktsiisimäära tõus on liiga järsk, seega kahjulik gaasitarbijatele, majandusele ja ka maagaasiturule arengule. Selle eelnõu eesmärk on ka kooskõlas Eestis ja kogu Euroopa Liidus levinud seisukohtadega, et kütuste aktsiisimäärad ning keskkonnamõjud peaksid olema omavahel seotud. Ühtlasi likvideerib eelnõu sellise olukorra, kus saastavamad ja energeetiliselt vähem väärtuslikud kütused on maksustatud madalamalt.

Sellel eelnõul on kindlasti positiivne mõju valdavale osale Eesti elanikest. Kui kehtiva seaduse kohaselt tõuseb sooja hind pärast gaasiaktsiisi tõusu nelja aastaga 20%, siis selle eelnõu mõjul jääb gaasi hinna tõus märgatavalt väiksemaks. Eestis kasutab maagaasi oma kodu kütmiseks, vee soojendamiseks ja toidu valmistamiseks üle 100 000 tarbimiskoha.

Ettevõtluses kasutab maagaasi umbes 2000 ettevõtet ja madalam aktsiisimäär parandab oluliselt nende konkurentsivõimet võrreldes Põhjamaade ja Leedu-Lätiga. Enim avaldab see mõju muidugi suure energiatarbimisega ettevõtetele. Kindlasti võib öelda, et selle eelnõu seadusena jõustumisel soodustavad sellega kaasnevad muudatused välisinvesteeringute tulekut Eestisse. Samuti soodustatakse olemasolevate ettevõtete investeeringute kasvu. Madalam maagaasi aktsiisimäär mõjub soodsalt nii tarbijatele kui ka ettevõtjatele ja võimaldab sealjuures ka majanduse kiiremat kasvu.

Lõpetuseks maagaasi aktsiisimäära tõusu tühistamise mõjudest. Mõju on selline, et järgmistel aastatel aktsiisimäära tõusu ärajätmisel jääks laekumata 6 miljonit eurot 2018. aastal, 11 miljonit 2019. aastal ja 19 miljonit eurot 2020. aastal.

Head kolleegid! Ettepanek on seda eelnõu toetada. Ma loodan, et toetajaid on peale opositsiooni ka koalitsiooni ridades. Täna tähelepanu eest!

### **16:30 Aseesimees Enn Eesmaa**

Esialgu on küsijaid. Urve Tiidus, palun!

### **16:30 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui Reformierakonna fraktsioon esitas selle eelnõu, et gaasiaktsiisi tõstmine, mille uus valitsus eelmise aasta lõpus otsustas, ära jätta, siis toodi esile ka fakt, et aktsiisi täiendava tõusu ärajätmine puudutab 100 000 leibkonda, kes kasutavad gaasi kodu kütmiseks ja vee soojendamiseks. Kas 100 000 leibkonda on teie arvates suur või väike number?

### **16:30 Aivar Sõerd**

Aitäh selle küsimuse eest! Ma arvan, et see on usaldusväärne informatsioon – see arv pärineb gaasiliidu kirjast, mille nad saatsid rahanduskomisjonile. Eks see tõesti mõjutab väga suurt osa tarbijatest. Nad on ka välja toonud, et ühe keskmise suurusega elamu või suurema korteri küttekulud suurenevad aktsiisitõusu tõttu 110 euro võrra aastas. See on märkimisväärne kulu suurenemine kodutarbijatele.

### **16:31 Aseesimees Enn Eesmaa**

Auväert ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Juhtivkomisjonipoolse ettekande teeb rahanduskomisjoni liige Andrei Novikov.

### **16:32 Andrei Novikov**

Austatud härra esimees! Lugupeetud kolleegid! Rahanduskomisjon arutas tulumaksuseaduse, sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse muutmise seaduse eelnõu nr 412 oma 4. mai istungil. Eelnõu sisu algatajapoolse ülevaate tegi proua Urve Tiidus. Eelnõu eesmärk on tühistada 2016. aasta lõpus edasiulatuvalt gaasile kehtestatud aktsiisimäärad aastani 2020, kuna see mõjuks positiivselt gaasi era- ja juriidilistest isikutest tarbijatele. Samuti oleks likvideeritud olukord, kus säästvamad ning energeetiliselt väheväärtuslikumad kütused oleks maksustatud madalamalt. Komisjon sai ka ülevaate Rahandusministeeriumi seisukohast nimetatud eelnõu osas, milleks oli mitte

toetada Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud eelnõu 412. Mittetoetamise põhjused on järgmised. Rahandusministeeriumi arvutuste kohaselt jääks eelnõu jõustumisel riigieelarvesse laekumata tulu aastatel 2018–2020 vastavalt 5 miljonit, 10 miljonit ja 17 miljonit eurot. Eelnõu koostaja ei ole välja pakkunud rahalist katteallikat eelnõus pakutud muudatustele. Vähenenud on gaasi tarbimise prognoos, mis vähendab ka maksutõusu mõju riigieelarvele. Eelkõige tuleneb tarbimise vähenemine kütuse vahetusest Tallinna kaugküttevõrgu piirkonnas. Tänavu alustab tööd Tallinna piirile rajatav biomassil töötav koostootmisjaam, mis asendab gaasi koguses 35 miljonit kuupmeetrit. 2019. aastal valmib Mustamäel katlamaja uuendus, mille tulemusena katab biomass vähemalt 35 miljoni kuupmeetri ulatuses gaasi. Kütteainete omavahelises võrdluses on maagaas ka pärast asetleidvaid aktsiisitõuse energiasisaldust arvestades kordades madalamalt maksustatud kui kerge kütteõli, kuid veidi kõrgemini maksustatud kui diislikütusest erinev raske kütteõli ja põlevkivikütteõli ning tahked kütused kivisüsi ja põlevkivi. Vabariigi Valitsuse tegevusplaani 2016–2019 kohaselt esitas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium k.a 9. veebruari valitsuskabineti istungile memorandumi mahuka energiatarbimisega ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime parandamisest, elektri ja gaasi lõpphinna alandamise võimalustest. Vabariigi Valitsus on kursis, et aktsiisitõus võib mõjutada teatud suurtarbijaid teravamalt kui tavatarbijaid. Seepärast on Vabariigi Valitsus vastu võtnud otsuse, millega kehtestatakse nendele suurtarbijatele elektriaktsiisi soodustus. Maagaasi osas esitab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium lähiajal Euroopa Komisjonile riigiabi eelteatise, et oleks vajaduse korral võimalik vähendada gaasi aktsiisimäära mineraloogiatööstuses tegutsevatele suurema energiamahukusega ettevõtetele. Vabariigi Valitsus teeb lõpliku otsuse pärast Euroopa Komisjoni positiivse vastuse saamist.

Komisjoni istungil küsiti tarbimise dünaamika kohta ning tulevikuproгноosi hinnangut. Ministeeriumipoolne ettekandja kinnitas komisjoni liikmetele, et gaasi tarbimine väheneb. Seda tingib suurel määral gaasi asendamine biomassi ja hakkpuiduga. Gaasi kogutarbimine on viimase viie aasta jooksul vähenenud 13% ning soojuse tootmiseks kasutatava maagaasi kogused on kahanenud 19%. Prognoosi kohaselt seisab ka järgmistel aastatel ees maagaasi tarbimise mõõdukas vähenemine, keskmiselt 2% aastas. Peamiselt kahaneb just soojuse tootmiseks kasutatava maagaasi kogus. Küsiti ka muudatuse mõju suurtarbijatele. Suurtarbijate arvuks hinnati ca 240 ettevõtet, rahaliseks mõjuks prognoositi suurusjärgus 2,8 miljonit eurot. Küsiti hinnangut gaasi suurtarbijatele diferentseeritud aktsiisimäärade rakendamise võimaluste kohta. Sellele vastati, et see võib osutada problemaatiliseks, kuna Eesti suurtarbijate vähesust arvestades võib see osutada liigitatuks keelatud riigiabi alla. Samas on säärase sisuga eelteatis Euroopa Komisjonile esitatud. Ühtlasi mainiti, et ministeerium valmistab ette komisjonile esitatavat taotlust kehtestada suure energiamahukusega tootmisele diferentseeritud energiaaktsiisid. Lõplikke alternatiive on võimalik kaaluda pärast Euroopa Komisjoni seisukoha saamist.

Tehti järgmised menetluslikud otsused: määrata komisjonipoolseks ettekandjaks Andrei Novikov, teha ettepanek võtta eelnõu 9. mai päevakorda (konsensusega) ja lükata esimesel lugemisel tagasi (poolt 6, vastu 5). Aitäh!

### **16:37 Aseesimees Enn Eesmaa**

Küsimuste vooru avab Aivar Sõerd.

### **16:37 Aivar Sõerd**

Aitäh, juhataja! Austatud komisjoni ettekandja! Täna saime teada, et ettevõtjad on äärmiselt rahulolematud koalitsiooni maksu- ja üldse majanduspoliitikaga. Aga ma arvan, et see on alles sissejuhatas. Tõeline rahulolematuse – töökohtade äraviimine, investeeringute vähenemine jne – tekib siis, kui nende maksutõusude mõju realselt kohale jõuab. Aga ma küsin teilt seda, mida me ka komisjonis arutasime. Nimelt, valitsus töötab välja mingit riigiabipaketti. Mis mõte on sellel, et me tõstame 2000 ettevõtet gaasiaktsiisi ja siis anname 240 ettevõttele selle raha jälle toetustega või riigiabi korras tagasi? Milleks seda kõike vaja on?

### **16:38 Andrei Novikov**

Austatud küsija! Ma juhin tähelepanu sellele, et teie eelnõu eesmärk on gaasiaktsiisi langetamine. Muidugi, kui toimuks langetamine, oleks üks olukord, kui aga jätkuks praegune olukord, siis tuleks leida alternatiive, mida erinevad meetmed võimaldavad, näiteks elektritarbimise kulu kompenseerimine või

samasugune kompensatsioonimehhanism gaasi tarbimise puhul. Kuna siin võib olla tegu riigiabi reeglitest tulenevate piirangutega, siis neid otsuseid on võimalik teha alles siis, kui on saadud Euroopa Komisjoni nõusolek.

#### **16:38 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Külliki Kübarsepp!

#### **16:38 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja! Te nimetasite põhjuse, miks valitsuskoalitsioon ei saa seda eelnõu toetada: järgmistel aastatel jääb laekumata 5, 10 ja 17 miljonit eurot. Te olete koalitsioonisaadik ja komisjoni esindaja, palun tooge välja need eelarve kuluread, mis nende summade laekumata jäämise tõttu kannatavad!

#### **16:39 Andrei Novikov**

Austatud küsija! Ma usun, et siin saalis mitu korda riigieelarvet arutanud inimesena te saate aru, et eelarve on tervik. Seal on erinevad kulu- ja tuluallikad ning kulude planeerimisel lähtutakse sellest, kui suured tulud on olemas. Ning lähtudes sellest, kui suured on tulud, pannakse vastavalt koalitsioonilepingule, vastavalt valitsuse prioriteetidele paika ka need read, kuhu kulud kirjutatakse.

#### **16:40 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urve Tiidus, palun!

#### **16:40 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Ma võtan nüüd endale papagoi rolli ja esitan teile samasuguse küsimuse, nagu esitasin Aivar Sõerdile. Teatavasti teie osalusega koalitsioon tõstis gaasiaktsiisi kõvasti eelmise aasta lõpus. Reformierakonna esitatud seadusmuudatus gaasiaktsiisi tõusu ärajätmiseks puudutab 100 000 leibkonda, kes kasutavad gaasi kodu kütmiseks ja vee soojendamiseks. Mis te ütlete, kas need 100 000 leibkonda on suur või väike arv inimesi, kes rõõmustaksid gaasiaktsiisi tõusu ärajätmise üle?

#### **16:40 Andrei Novikov**

Ma ütleksin, et iga inimene on tähtis, olgu neid 10, 20 või 100 000. Ma usun, et kui Reformierakonnalt tuleks ettepanek langetada näiteks tulumaksu 10% võrra, siis sellest rõõmustaksid kõik inimesed, kes iga päev tulu teenivad. Kuid asja tuleb vaadata komplekselt. On olemas tulud, on olemas kulud ning on olemas ka riigi toimimiseks vajalikud mehhanismid ja riigi toimimiseks vajalik finantseerimine. Iga inimese seisukohalt on kindlasti mõistlik selline riigi toimimise viis, mis oleks võimalikult soodne. Kuid me peame tagama siiski võimalikult optimaalse arvu avalikke teenuseid ja selle jaoks kasutataksegi riigi tulusid.

#### **16:41 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Kivimägi.

#### **16:41 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Selline galopeeriv, kahekordne gaasiaktsiisi tõus pelgalt nelja-viie aasta jooksul oleks minu jaoks mõistetav ainult ühel juhul: kui valitsuskoalitsioon oleks otsustanud gaasi tarbimise Eestis lõpetada. Kui see on nii, siis tulekski see välja öelda – siis ettevõtjad vähemalt saavad sellega arvestada. Aga täna on mul väga raske vaadata silma nendele ettevõtjatele, kes on oma sooja- või üldse energiamajanduse üles ehitanud gaasi peale.

Ja teiseks. Sa vahendasid meile Rahandusministeeriumi seisukohta, miks nad ei saa seda eelnõu toetada. Üks põhjus oli see, et 19 miljonit eurot on väga suur raha. See on tõepoolest väga suur raha, ka Eesti riigieelarve kontekstis, ent nende 2000 ettevõtja ja 100 000 leibkonna jaoks on see suhteliselt kordades suurem raha. Riik ei saa selle miinustehtega hakkama, küll aga peavad sellega hakkama saama need 2000 ettevõtjat ja 100 000 leibkonda. Kuidas sa seda selgitad?

#### **16:42 Andrei Novikov**

Ma vastan sellele niimoodi, et selliselt püstitatud viisil, nagu teie seda tegite, komisjonis seda küsimust ei arutatud. Ja muidugi oli teie küsimuses rohkem hinnangut kui küsimust ennast. Hinnangute eripära aga on see, et need on subjektiivsed.

#### **16:43 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse.

#### **16:43 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Mida te ütleksite lihtsale eestlasele, kes praeguse punkti arutelu jälgib ja näeb järjekordselt, kuidas valitsus üritab maksude tõstmisega oma kukrut täita. Samas lastakse tingimustes, kus maksud tõusevad, riigieelarve miinusesse. Mida te soovitaksite sellele lihtsale Eesti perele, kes peaks mõistlikult majandama?

#### **16:43 Andrei Novikov**

Ma ütleksin lihtsale Eesti perele, et õnneks toimub järgmisel aastal näiteks tulumaksuvaba miinimumi tõus, õnneks tehakse investeeringuid, mis elavdavad Eesti majandust, jpm. Kuid teie küsimus ei ole otseselt seotud selle eelnõuga. Kui te soovite diskuteerida mingitel filosoofilistel teemadel, siis me võime seda teha eraldi. Praegu võiks küsimused puudutada arutatavat eelnõu.

#### **16:44 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Maris Lauri!

#### **16:44 Maris Lauri**

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Siin on olnud juttu, et see eelnõu ei sobi selle pärast, et sellel on negatiivne mõju plaanitud riigieelarve tuludele. Samas on kavas hakata ettevõtlusele tekkiva negatiivse mõju leevendamiseks teatud soodustusi tegema. Ma juhin tähelepanu, et kui neid soodustusi hakatakse tegema, siis esiteks, sellel on ka negatiivne mõju riigieelarvele. Ma ei saa aru, miks see negatiivne mõju on lubatav, aga selle eelnõu pakutud eelarvemõju ei ole lubatav. Seda enam, et me räägime asjast, mis ei ole veel valmis. Ja teiseks on küsimus ka selles, et igasugused soodussüsteemid kipuvad olema ebaefektiivsed ja ebaõiglased ning sellepärast on ka küsimus riigiabi lubatavuses. Mispärast siis ainult osad toetatakse ja teisi mitte? Minu jaoks on tegu ebaõiglusega.

#### **16:45 Andrei Novikov**

Toetusmehhanism, mida valitsus arutab, on tõepoolest sihitud just nendele, kellele sellel aktsiisitõusul on suurem mõju. Aga kindlasti, kui vaatame üldiselt toetusi, olgu need mõeldud eraisikutele või juriidilistele isikutele, siis oma loomult on need raha ümber jagavad. Keegi võidab, keegi kaotab.

#### **16:45 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jüri Jaanson, palun!

#### **16:45 Jüri Jaanson**

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Oma eelmistes vastustes te viitasite terviklikule riigieelarvele. Praegu on jutt gaasiaktsiisi langetamisest ja te väidate, et sellega miskit kaotatakse. Samas me teame, et lähiajal plaanib valitsuskoalitsioon täiendavalt kehtestada vähemalt kuus maksu. Ma küsiksin teistpidi: milleks siis riigieelarve täieneb nendest maksudest tuleva rahaga? Ja lisaks plaanitakse veel laenu võtta, et ettevõtetele riigiabi osutada.

#### **16:46 Andrei Novikov**

Ma juhin teie tähelepanu sellele, et me siiski arutame seaduseelnõu 412, mitte ka muid eelnõusid, mis tulevad tõenäoliselt päevakorda järgmisel nädalal. Minu roll on siin teha komisjonipoolne ettekanne ning komisjonis seda küsimust ei arutatud.

#### **16:47 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Kivimägi.

#### **16:47 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Ma püüan selles küsimuses olla mõnevõrra konkreetsem. Ma küsin nii: kas sinu hinnangul selline gaasiaktsiisi kahekordne tõus nelja aasta jooksul tugevdab või nõrgendab meie 2000 gaasil baseeruva ettevõtte konkurentsivõimet?

#### **16:47 Andrei Novikov**

Ma lähtuksin sellest, et iga seadus on siiski üldakt, mitte üksikakt. Seetõttu tuleks mõju hindamisel lähtuda sellest, milline on üldine mõju, mitte tuua esile ühte või mitut konkreetset ettevõtet, kelle puhul ilmneb teistsugune mõju. Loomulikult igasugune maksutõus mõjub negatiivselt, igasugune maksulangetus positiivselt. See on üldteada tõde.

#### **16:47 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urmas Kruuse.

#### **16:48 Urmas Kruuse**

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Ma ei tea, kas me peame mõlemad silmas ikka ühte ja sama eelnõu. Te väitsite, et minu eelmisel küsimusel ei olnud selle eelnõuga mingit seost. Aga ma sain vastuse teie ühest teisest vastusest, kus te ütlesite, et midagi muud komisjon ei arutanud. See ongi selle valitsuse suhtumise viga, et ei arutata kogu süsteemi ja tervikmõju. Eelarve täitmise eesmärgil võetakse nii palju üksikotsuseid vastu, kui võimalik on, peaasi et saaks raha kokku. Ma küsin veel kord: mida te ütlete lihtsale Eesti perele, kes saab jõulude ajal teatud kingitused ja kui nad on kingitused lahti võtnud ja neid tarbima hakanud, siis tuleb koju kopsakas arve?

#### **16:48 Andrei Novikov**

Vabandust, ma ei saanud aru küsimuse seotusest jõuludega ja sellega, et arve tuleb koju. Kindlasti, kui tarbitakse mingisuguseid teenuseid – gaasiküte või soe vesi või mingid muud teenused –, siis selle tarbimise põhjal tulevad arved jah.

#### **16:49 Aseesimees Enn Eesmaa**

Maris Lauri, palun!

#### **16:49 Maris Lauri**

Aitäh, istungi juhataja! Hea ettekandja! Kuna ma oma esimesele küsimusele vastust ei saanud, siis küsin nii. Te väidate, et see eelnõu ei sobi sellepärast, et riigieelarvesse tekib miinus. Samas te räägite sellest – ma rõhutan! –, et valitsusel on plaanis taotleda riigiabiluba, et teha osale ettevõtetele soodustusi. Kas nendel soodustustel ei ole riigieelarvele negatiivset mõju? Ja miks see negatiivne mõju, mis tõenäoliselt on olemas, on parem kui praegune? Ja riigiabi võib jääda üldse tulemata, kui luba ei anta.

#### **16:50 Andrei Novikov**

Üks asi on sihitatud abi, teine asi üldine abi. Siin tuleb vaadata minu arvates ikka üldpilti. Kui toimub üldine langus või tõus, siis on tegu ühe summaga, kui antakse sihitatud abi, siis see on hoopis teise suurusjärgu summa ning ma usun, et ka mõjud eelarvele on selle võrra erinevad.

#### **16:50 Aseesimees Enn Eesmaa**

Lauri Luik.

#### **16:50 Lauri Luik**

Aitäh! Hea ettekandja! Kui te möödunud aasta lõpul seda kobarseadust kiirustades ette valmistasite ja otsustasite gaasiaktsiisi aastaks 2020 kahekordseks tõsta, kas te kaalusite mingeid ratsionaalsemaid alternatiive ka või lähtusite lihtsamast lahendusest ja mõttest, et teeme tulumaksu astmeliseks, tõstame

gaasi aktsiisimäära kahekordseks ja laseme eelarve defitsiiti? See ei tundu kõige targem mõte olevat. Ja kui te valijatele ütlete, et me lubame teile palju hüvesid, aga teiselt poolt tõstate aktsiise ja muid makse, kas teile ei tundu, et see on natukene silmakirjalik ja inimesed saavad sellest tegelikult väga hästi aru?

**16:51 Andrei Novikov**

Austatud küsija, tänan teid küsimuse eest! Kuid ma juhin teie tähelepanu asjaolule, et hetkel arutatakse seaduseelnõu 412, mitte seda, mis toimus detsembrikuus või mingil muul ajahetkel.

**16:51 Aseesimees Enn Eesmaa**

Arto Aas.

**16:51 Arto Aas**

Aitäh! Austatud küsija! Näeme praegu Eesti majanduses väga kiiret hinnataseme tõusu. Sellist inflatsiooni ei ole juba aastaid Eestis olnud ja see kindlasti mõjutab väga paljusid tarbijagruppe, ka neid inimesi, kellel läheb kehvemini. Ka teie maksupoliitilised sammud suurendavad inflatsiooni ja ma arvan, et selle mõju on suurem kui sellel, et neile antakse näpuotsaga tagasi mõne erandi või vabastuse tegemisega. Kas te koalitsioonis või Keskerakonnas kaalusite, et oleks hea võimalus mõni väga kallis ja väikse mõjuga valimislubadus unustada ja leevendada kiire hinnatõusu mõju?

**16:52 Andrei Novikov**

Austatud küsija, tänan teid küsimuse eest! Hoolimata sellest, et komisjonis seda nimetatud eelnõu käsitledes ei arutatud, ma juhin teie tähelepanu sellele, et tegelikult on meil praegu üha kiirenev majanduskasv. Usun, et see tasandab nii mõnegi negatiivse mõju.

**16:52 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jüri Jaanson.

**16:52 Jüri Jaanson**

Aitäh! Austatud ettekandja! Te olete komisjoni esindaja ja seetõttu ma küsin natukene laiemalt. Kas te komisjoni istungil arutasite ka seda, milliseid makse saaks veel põhimõtteliselt tõsta või millised täiendavaid makse võiks valitsus veel välja töötada ja kehtestada?

**16:53 Andrei Novikov**

Austatud küsija! Rahanduskomisjonis arutatakse pidevalt maksuteemasid, sest need kuuluvad komisjoni töövaldkonda. Ma usun, et ka järgmine nädal me kuuleme mingisugustest maksumuudatustest, mis on erineva mõjuga. Mõni muudatus lihtsustab näiteks deklareerimist, mõni muudab maksumäära. See on meie komisjonis täiesti tavaline protsess.

**16:53 Aseesimees Enn Eesmaa**

Arto Aas, palun!

**16:53 Arto Aas**

Aitäh! Varasematel aastatel, kui enamik Eestis müüdavast gaasist ja edasimüüjad kuulusid Gazpromi omandisse, oli Keskerakond väga vastu selle valdkonna reguleerimisele, hinnatõusudele, konkurentsi tekitamisele. Nüüd, kui see turg on avatud ja Eesti kapital on saanud suurema rolli, olete te asunud seda mühinal maksustama. Kas siin on mingi loogiline seos?

**16:54 Andrei Novikov**

Siin ei ole mingit loogilist seost. Mis puudutab Eestis kasutatava gaasi päritolu, siis 94% sellest tuleb minu arust ka praegu Venemaalt ja ülejäänud mujalt. Aga teie viited on ausalt öeldes pahatahtlikud ja neil ei ole mingit seost selle eelnõuga ega üldse poliitilise aruteluga kõnealuses küsimuses.

**16:54 Aseesimees Enn Eesmaa**

Lugupeetud ettekandja! Teile rohkem küsimusi ei ole. Aitäh! Avan fraktsioonidele läbirääkimiste vooru. Andres Ammas Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel.

#### **16:55 Andres Ammas**

Lugupeetav istungi juhataja! Lugupeetavad Riigikogu liikmed! Vabaerakonna fraktsioon toetab selle eelnõu saamist seaduseks ja tunnustab selle algatajaid. Me oleme täna siin mitmel korral kuulnud, et maagaasi aktsiis on niigi küllalt kiires tempos tõusnud – 20% aastas – ja täiendavaks kiireks tõusuks mingit mõistlikku põhjendust ei ole. Iseenesest on tähelepanuväärne, et kui muudele aktsiisitõusudele on valitsus ikka jõudnud välja mõelda mõne n-ö õilsa kattevarju, rääkides näiteks inimeste tervisekätumise mõjutamisest, siis gaasiaktsiisi puhul ei ole valitsus kordagi varjanud, et selle tõus, mille koalitsioon detsembris siinsamas räpakalt ja kobarseadusesse peidetult seadustas, on kantud ainult soovist täita riigieelarvet. Nii teatas ju ka Vabariigi Valitsus, nagu te võisite täna kuulda, et seda eelnõu ei saa toetada, kuna riigieelarvesse jääb laekumata tuleval aastal 5 miljonit, ületuleval 10 miljonit ja 2020. aastal 17 miljonit eurot.

Uus valitsuskoalitsioon lihtsalt oma arust väga kavalalt kasutas olukorda, et maagaasi hind vahepeal maailmaturul hoogsalt langes koos nafta hinnaga. Ja muud põhjust selleks aktsiisitõusuks ei ole olnud ega ka ei tule, kui et kuna siit saab võtta, siit saab krabada, no siis võtame ja krabame. See ei olnud ega ei ole riigimehelik käitumine. Ja tegelikult muudab see üsna tühjaks ja väheusutavaks ka valitsuse kaunikõlalised fraasid majanduskasvu elavdamisest, ettevõtjasõbralikkusest ja muust sarnasest. Minu meelest on selle aktsiisitõusu näol tegemist kaunis küünilise nähtusega. Et maagaasi aktsiisimäära kiire tõstmine on kahjulik nii lihttarbija seisukohast kui ka suurtootja seisukohast, on siin täna juba tõestatud. Valitsuse väited, et küllap kunagi ehk hakatakse energiamahukatele ettevõtetele mingeid maksusoodustusi tegema, on esialgu pigem udujutt. Valitsus küllap loodab, et ülemääraste aktsiisitõusude vastased unustavad, lepidavad, annavad vaikselt alla. Ega ikka ei anna alla! Ma olen päris kindel, et opositsioon teeb siin saalis edaspidigi ettepanekuid ebamõistlikud aktsiisitõusud ära jätta. Aitäh!

#### **16:58 Aseesimees Enn Eesmaa**

Reformierakonna fraktsiooni nimel Maris Lauri, palun!

#### **16:58 Maris Lauri**

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Ma ei räägi pikalt. Kolleeg Aivar Sõerd rääkis põhjalikult, mispärast gaasiaktsiisi langetamine on oluline. Mõnele punktile tahan aga ikkagi tähelepanu juhtida. 100 000 leibkonda ei ole väike seltskond inimesi, see on 250 000 – 300 000 inimest. Need on tavaliselt inimesed, kes elavad korterites, need on enamasti inimesed, kelle sissetulekud ei ole väga suured. Siin on räägitud, kuidas praegune valitsus makse langetades teeb elu paremaks, aga selle aktsiisi tõstmisega teeb ta paljude elu kindlasti halvemaks. Ta ei hooli nendest inimestest, kellest ta väidab end hoolivat. Ja nagu kolleeg eelnevalt ütles, see on küüniline käitumine.

Veel osutan ühele teemale, millest Arto Aas rääkis. Ma tõlgin selle jutu natuke ümber. Aktsiisi tõstmine olukorras, kus gaasiturg avaneb, kus on juurde tulemas teisi gaasipakkujaid, lõhnab selle järele, et tehakse kõik selleks, et ei tuleks uusi pakkujaid ehk et me jääksimegi edasi sõltuvaks Gazpromist. Kas tõesti on see nii?

Ma tahan veel ühele asjale tähelepanu juhtida. Meil siin räägitakse ka sellest, et valitsusel on plaan hakata toetama suuri ettevõtteid, kes sõltuvad väga palju gaasist. Kuulge, see plaan sõltub riigiabi saamise loast, loa annab Euroopa Komisjon. Selle loa saamine ei ole kindel, seda ei pruugi tulla. Ma olen kolleegiga nõus ka selles osas, et loodetakse, ehk unustatakse ära. Tühi lootus! Ja isegi kui see luba tuleb, kui see võimalus avaneb, siis see on ebaõiglane ettevõtete suhtes, kes seda soodustust ei saa. Jätkem siis kõikidele ettevõtetele soodustust! Jätkem kõikidele võimalus kasutada soodsalt gaasi, sest see ei ole halb. Ja jätkem eelkõige inimestele võimalus selle maksu langetamisest mingit kasu saada! Nüüd te võtate selle ära. Ma väga palun, et te toetaksite meie eelnõu ettepanekut selline gaasiaktsiisi tõstmine lõpetada, sest see on tõesti kasulik nii ettevõtjatele kui ka tavalistele inimestele, ja mitte vähestele inimestele. Aitäh!

#### **17:01 Aseesimees Taavi Rõivas**

Aitäh! Rohkem sõnasoove ei ole. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 412 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me paneme selle hääletusele, enne aga asume hääletuse ettevalmistuse juurde. Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 412 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

#### Hääletustulemused

Ettepaneku poolt oli 48 Riigikogu liiget, vastu 33. Eelnõu 412 on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

---

#### **4. 17:04 Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (397 SE) kolmas lugemine**

##### **17:05 Aseesimees Taavi Rõivas**

Neljas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnaseadustiku üldosa seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 397 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajatel on soov avada läbirääkimisi? Ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 397 lõpphääletusele ja me asume hääletust ette valmistama.

Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku toetada seda eelnõu. Palun teil võtta seisukoht ja hääletada!

#### Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 72 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu 397 on seadusena vastu võetud.

---

#### **5. 17:06 Konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (386 SE) kolmas lugemine**

##### **17:06 Aseesimees Taavi Rõivas**

Tänane viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 386 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Ei soovi. Sel juhul alustame hääletuse ettevalmistust. Eelnõu 386 vajab Riigikogu koosseisu häälteenamust ja enne lõpphääletust viime läbi kohaloleku kontrolli.

#### Kohaloleku kontroll

Kohalolijaks registreerus 65 Riigikogu liiget, puudub 36.

Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 386. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

#### Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 68 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Eelnõu 386 on seadusena vastu võetud.

---

#### **6. 17:09 Energiamajanduse arengukava aastani 2030**

##### **17:09 Aseesimees Taavi Rõivas**

Tänane kuues päevakorrapunkt on energiamaanduse arengukava aastani 2030. Palun algatajate nimel ettekandeks kõnetooli majandus- ja taristuminister Kadri Simsoni!

##### **17:09 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Tutvustan teile energiamaanduse arengukava aastani 2030. Eelmise riikliku energiapoliitika alusdokumendi, energiamaanduse riikliku arengukava aastani 2020 kinnitas Riigikogu 2009. aasta juunis. See dokument, mis nüüd teie ees on, peaks seda asendama. Eelmise kava vastuvõtmisele järgnesid mitmed olulised muudatused Eesti energeetikas. Peale juba 2007. aastal tööd alustanud Estlink 1 valmis 2014. aastal Estlink 2, mis tõstis Eesti ja Soome vahelise elektriülekanne võimsuse 1000 megavatini. Eesti elektriturg avati täielikult kõikidele tarbijatele

2013. aasta alguses. Otsustati ka rajada uus, põlevkivi kasutav Auvere elektrijaam ja AS Elering omandas riigi gaasiülekandevõrgu. Töös on Eesti ja Soome vaheliste ülekandevõrkude rajamine ning Eesti ja Läti vahelise täiendava elektriühenduse rajamine, mis tõstab meievaheliste ühenduste võimsust 600 megavatti võrra. Eestis tegutsevad ettevõtted on teinud suuri investeeringuid taastuvenergia kasutamise ja põlevkiviõli tootmise suurendamiseks. Oodatust suuremas mahus on tänu CO<sub>2</sub> kvoodi müügist saadud tuludele rekonstrueeritud kaugküttesüsteeme, korterelamuid ja tänavavalgustussüsteeme. Toimunud muutuste tulemusena oleme saavutanud või saavutamas arengukavas kinnitatud eesmärgi. 2009. aastal seadsime sihiks muuta Eesti energiatarbimisest lähtuvat energiabilansi struktuuri, kus põlevkivi osakaal 2007. aastal oli 45%. Hoolimata sellest, et tegemist on kodumaise energiaallikaga, suurendab liigne sõltuvus ühest energiaallikast riske energiamajanduses. Põlevkivi osakaal Eesti energiavarustuses on pidevalt kahanenud ja moodustas 2015. aastal veerandi Eesti Energia tarbimisest lähtuvast energiabilansist. Põlevkivisektori roll Eesti energiamajanduses püsib samas endiselt tähtsana. Põlevkiviettevõtted on näidanud enda kohanemisvõimet, kuid oma panuse põlevkivisektori konkurentsivõimesse pidi möödunud aastal andma ka riiki. Möödunud aastate arengu põhjal võime olla kindlad, et Eesti saavutab taastuvenergia direktiivis 2009. aastal kokku lepitud taastuvenergia üldise osakaalu eesmärgi. Taastuvenergia direktiivi järgi peab aastaks 2020 neljandik Eestis tarbitavast energiast olema taastuvenergia. 2015. aastal oli vastav osakaal juba 28,6%. Viimaste aastate muutused põlevkivisektoris ja taastuvate energiaallikate kasutuselevõtul kasvatasid Eesti energeetilist sõltumatust. 2015. aastal olime kolmandat aastat järjest Euroopa Liidu riik, kus sõltuvus energiakandjate impordist oli kõige väiksem. 2020. aastaks seatud eesmärkidest on veel kaks, kus Eestil kui Euroopa Liidu riigil tuleb enda kohustuste täitmiseks jõupingutusi teha. Mul on hea meel, et Riigikogu võttis aprillis vastu vedelkütuse seaduse muudatused, mis on üliolulised taastuvenergia osakaalu suurendamiseks transpordis. Kõikides Euroopa Liidu riikides peab taastuvenergia osakaal transpordis moodustama 2020. aastaks 10%. Eestis oli viimaste andmete järgi – praegu on kättesaadavad 2015. aasta andmed – taastuvenergeetika osakaal transpordis 0,39%, eesmärk on 2020. aastaks saavutada 10%. Meie tegevus taastuvenergia kasutuselevõtuks sõidukites peab olema jõuline ja tõhus.

Euroopa Liidu energiatõhususe direktiivis lepidi 2012. aastal kokku riikide rakendatavate energiasäästumeetmete minimaalne maht. Eestis rakendatavad maksupoliitika investeeringutoetused täidavad selle kohustuse ligikaudu 95% ulatuses, kuid lähtudes vajadusest saavutada energiatõhususe pidev kasv, peame kujundama mitmekesisemad meetmed energiasäästu poliitika rakendamiseks. Üheks lahenduseks võiks olla energiaettevõtete ulatuslikum kaasamine energiasäästu poliitika elluviimisse. Praegu luuakse energiasektoris 3% Eesti SKT-st ning elektri-, gaasi- ja kaugkütteettevõtetes on töötajate arv 6300. Energiamajandusega tihedalt seotud sektorite töötajate arv on sellest kordades suurem. Energiamajanduse käekäik mõjutab Eesti ettevõtteid ja elanikke, Eesti ettevõtete summaarsetest kuludest moodustavad energia- ja kütusekulud ligikaudu 3%. Eesti elanik, kelle peres on üks auto, kulutab keskmiselt 40 eurot kuus oma eluaseme kütmisele, elektrile ja mootorikütuse ostmisele. Energiamajanduse tulevik puudutab igat meie ettevõtet ja elanikku ning me peame hoolikalt kaaluma tegevusi energiamajanduses, pidades silmas Eesti tulevikku.

Täna arutatavat energiamajanduse arengukava aastani 2030 hakati ette valmistama juba 2012. aastal. Sellega on tegelnud järelikult päris mitu järjestikust valitsuskoalitsiooni. Dokument, mis on teile laiali jagatud, saadeti Vabariigi Valitsusest Riigikogule 6. oktoobril 2016. aastal. Nii et Riigikogul on olnud võimalus sellega üle seitsme kuu tutvuda, aga sellest räägib ilmselt täpsemini kaasettekandja. Selle dokumendi ettevalmistamisel on aktiivselt osalenud väga paljud spetsialistid energeetikasektorist ja sellele lähedastest valdkondadest. Kavas on sõnastatud konkreetsed põhimõtted ja püstitatud eesmärgid, mis tuleb aastaks 2030 saavutada energiaturu arendamisel, energiaga varustamise kindluses, taastuvenergeetikas ja energiatõhususes.

Soovin üksikasjalikult selgitada kava keskmes olevaid põhimõtteid ja eesmärgi, alustades energiaturust. Kava näeb ette, et aastal 2030 peab Eestis toimima vaba, toetusteta ja avatud kütuse- ja elektriturg. Eriti elektriturul puutume praegu kokku lahendustega, kus vabaturu toimimisse on sekkunud regulatsioonidega ning loodud sellega eelised ühele või teisele energiatootmisviisile. Hoolimata turumoonutuste kõrvaldamise õilsast eesmärgist kohtame ka olukorda, kus ettenähtud toetused on vajalikust suuremad ja tarbijatele koormavamad. Pikas vaates on tarbijatele kasulik, kui riik sekkub energiaturgu võimalikult vähe. Hinnasignaale säästvamate energiatootmisviiside kasutuselevõtuks või uute tootmisvõimsuste ehitamiseks peab andma turg, mitte turupõhistele instrumentidele lisaks

loodavad lahendused ühe või teise eesmärgi saavutamiseks. Arengukavas on elektrituru puhul peetud oluliseks põhimõtet, et uusi elektritootmisvõimsusi rajatakse lähtuvalt elektrituru tingimustest ning riik sekkub vaid elektri tootmise võimekuse kriteeriumi täitmiseks või uute, innovaatiliste tehnoloogiate turule aitamiseks.

Meie energiaturu oluline osa on gaasiturg. Vaatamata gaasi väikesele osakaalule Eesti energiaturul, pakub gaas võimalust vähendada probleeme õhus levivate peenosakestega, mida tekitab näiteks puidu ahjus või kaminas põletamine. See ei tähenda, et arutatavas dokumendis hakataks keelama koduseid pliite või ahjusid, küll aga nähakse võimalust alternatiivide pakkumises. Gaasi kasutamise eelduseks on selle tarneriskide vähendamine. Taotleme, et aastaks 2030 ei ületaks Eesti gaasiturul suurima tarneallika osakaal 70% ja suurima gaasimüüja osakaal 32%. Riik aitab nende sihtide saavutamisele kaasa gaasitaristu arendamisega, kus lähiaastate olulisimate projektidega rajatakse Eesti ja Soome ning Leedu ja Poola vahelised gaasiühendused.

Eesti elanikke mõjutab märkimisväärselt kaugkütte tulevik. Energiamaajanduse arengukavas peetakse vajalikuks säilitada kaugküttesüsteemid piirkondades, kus need on kestlikud ning võimelised pakkuma tarbijatele soodsaid ja keskkonnanõudeid arvestavaid energialahendusi. Eelseisvatel aastatel jätkame individuaalset kaugküttesüsteemide hindamist ning aitame Euroopa Liidu toetuse abil ajakohastada kaugküttesüsteeme seal, kus see on mõistlik.

Riigi tähtsaim ülesanne energeetikas on tagada tarbijate energiaga varustamise kindlus ja energiapuulgeolek. Arengukavaga taotleme suurimaid muutusi elektrimajanduses. ENMAK 2030 sõnastab eesmärgi: elektri tootmise võimekus Eestis on piisav, kui on täidetud n-ö N-1 + 1 kriteerium, st elekter peab olema kättesaadav ka juhul, kui elektrisüsteemist langevad välja mis tahes kaks kõige olulisema mõjuga tootmisseadet või elektrijaama. Eestis asuvad tootmisseadmed ja elektrijaamad peavad võimaldama kõikide elutähtsate teenuste toimimise igal ajahetkel. Energiapuhulgeoleku tagamisel on riigi peamine strateegiline eesmärk Eesti ja laiemalt Balti riikide elektrisüsteemide sünkroniseerimine Euroopa Liidus juhtival kohal oleva sagedusalaga. Kas Balti riigid liituvad Portugalist Poolani ulatuva Mandri-Euroopa sagedusalaga või Põhjamaade sagedusalaga, sõltub käimasolevatest tehnilistest ja poliitilistest diskussioonidest. Eesti jaoks on võtmetähtsusega, et sünkroniseerimise projektiga paraneks energiapuulgeolek ning jätkuks Euroopa Liidu energiaturgude integratsioon. Me toetame lahendust, kus elektrisüsteemi ülalpidamise kulud oleksid soodsaimad, et energiapuulgeoleku kõrval paraneks ka Eesti majanduskeskkonna konkurentsivõime. Näeme, et parimad eeldused nende ootuste täitmiseks on praegu sünkroniseerimine Mandri-Euroopa sagedusalaga läbi Poola. Selleks tuleks Balti riikide, Euroopa Komisjoni ja Poola koostöös rajada lisaks juba olemasolevale eraldi trassikoridor, kus paikneks Leedu ja Poola vaheline ülekandeliin.

Eesti elanikke mõjutavad elektrivarustuse kindluse aspektist enim katkestused jaotusvõrgus.

Arengukavaga soovime, et tulevikus puutuks keskmine Eesti elanik jaotusvõrgu katkestustega kokku 2–3 korda vähem kui seni. Selleks peame saavutama jaotusvõrgus ilmastikukindla võrgu osakaaluks 75–80% praeguse ligikaudu 37% asemel. Me ei pea selleks muutma üldiseid võrgutasude kujundamise põhimõtteid, kuid arengukavas nähakse ette jaotusvõrkude töökindlusnäitajate eristamist sõltuvalt tarbimistihedusest ja potentsiaalsest katkestuskahjust.

Arengukava näeb ette ka konkreetseid sihid säästva energeetika arendamisel. Energiatootmisel saab Eestis jätkuvalt kasvatada taastuvenergia osakaalu. Arengukavaga võtame eesmärgiks, et 2030. aastal moodustab taastuvatest energiaallikatest elektri tootmine 50% sisemisest elektri lõpptarbimisest. Märkimisväärselte moonutusteta elektriturul on võimalik, et uued taastuvelektri tootmise seadmed rajatakse 2030. aastal avatud elektrituru tingimustel ilma täiendavate siseriiklike toetusteta. Kohalike kütuste ja eelkõige kohalike taastuvate energiaallikate kasutamist saab laiendada ka soojuse tootmisel. Arengukavaga seame sihiks, et aastal 2030 toodetakse 80% Eestis toodetud soojusest taastuvate energiaallikate baasil.

Head Riigikogu liikmed! Möödunud kümnendil oleme suutnud mõjutada Eesti energiasektorit enda soovitud suundades. Nii on energiatootmise struktuur muutunud mitmekesisemaks ja taristu areng toetab varustuskindluse paranemist. Eelseisval kümnendil peame aga energia- ja kliimapolitiika pikaajaliste eesmärkide saavutamiseks suutma selgemalt mõjutada ka energia tarbimist. Seni on energia tarbimist tüüriinud muutused majanduses ning riiklike meetmete mõju energia lõpptarbimisel on Eestis olnud väga väike.

Energiasäästus keskendume kahele energia lõpptarbimise segmendile: hoonete energiasääst ja transport. Energiakasutus nendes moodustab kolmveerandi Eesti energia lõpptarbimisest. Eesti hooned

vajavad ajakohastamist. Tänapäevastele soojuspidavuse standarditele vastavaid hooned pole Eestis palju ning hoonete vähesest energiatõhususest tingituna peavad tarbijad ostma mitmeid teravatt-tunde rohkem energiat, kui seda tõhusates majades hea sisekliima hoidmiseks vaja oleks. Elamute ajakohastamine mõjutab ka heas korras eluasemete kättesaadavust elanikkonnale. Rekonstrueerimise aeglase tempo korral, mis tekib riiklike rekonstrueerimistoetuste puudumise tõttu, elab aastal 2030 ligikaudu paarsada tuhat Eesti elanikku majas, mille tehniline olukord on selle ajakohastamata jätmisest tingituna halb.

Elamufondi säilimiseks ja energia tarbimise vähendamiseks hoonetes peame leidma võimalused jätkata elamute rekonstrueerimise toetamist. Soovime, et aastaks 2030 vastaks pool Eesti korterelamutest ning 40% väikeelamutest kehtivatele energiatõhususe miinimumnõuetele. Keskvalitsuse kasutuses olevate hoonete summaarsest netopindalast peab 37% olema kehtivatele miinimumnõuetele vastavates hoonetes. Nendest sihtidest mõjutab riigieelarvet kõige negatiivsemalt keskvalitsuse hoonete rekonstrueerimine. Tulenevalt mahukast erasektori kaasamisest väike- ja korterelamute rekonstrueerimisel, kus erasektor rahastab ligikaudu kaks kolmandikku rekonstrueerimistöode maksumusest, on võimalik maksutulu riigile sama suur kui võimalik kulu rekonstrueerimistoetustele. Rekonstrueerimistoetuste puudumisel seiskub elamute rekonstrueerimine ehk kümned väikesed ehitusettevõtted peavad leidma endale uue turu.

Tõsine väljakutse Eestile on sõidukite kütusekulu kasvu ohjeldamine. Arengukava koostamisel kaalutud meetmete abil on võimalik vältida energia tarbimise kasvu transpordis. Arengukavaga taotleme, et sõidukipargi kütusekulu aastal 2030 ei ületaks 2012. aasta taset. Selleks on vajalikud otsused, mis mõjutavad inimeste eelistusi enda ja kaupade liikumisviiside valikul. Tausta te leiате näiteks dokumendi leheküljelt 52. Viimase kümne aasta jooksul on Eestis sõiduautode kasutus kasvanud 50%, samas kui ühistransport ja selle kasutamine vähenevad. Nii et seda suunda püütakse arengukavaga muuta. Veidi rohkem kui poolesaja päeva pärast alustame eesistujana Euroopa Liidu Nõukogus. Üks tähtsamaid ja mahukamaid tööloike Eesti eesistumise ajal on uue, puhta energia paketi eelnõude arutamine. Need eelnõud juhinduvad Euroopa Ülemkogul 2014. aasta sügisel otsustatud Euroopa kliima- ja energiapoliitika sihtidest. Uue energiamajanduse arengukava sihid on kooskõlas Euroopas planeeritud suundumustega. Arengukava peatsel kinnitamisel oleme Euroopa Liidus üks esimestest riikidest, kes on kinnitanud riiklikud alusdokumendid 2030. aasta kliima- ja energiapoliitika eesmärkide saavutamiseks. 2014. aastal oluliselt muudetud riigieelarve seaduse alusel kinnitab valdkondlikud arengukavad tavaliselt Vabariigi Valitsus. Riigikogu saab anda arvamuse Vabariigi Valitsuse arutamiseks esitatud arengukava eelnõude kohta.

Loodan, et te nõustute nende põhimõtete ja eesmärkidega, mida ma enda ettekandes kirjeldasin. Kindel on see, et eelseisval kümnendil seisab Eesti energiamajanduses ja sellega seotud sektorites ees veel palju tööd. Loodan Riigikogu toetusele ka arengukava rakendamisel. Mainin töökorras veel ära, et dokumenti hakati koostama aastal 2012 ja baasdokumendina sai see kaante vahele 2014. aastal lõpul. Peale seda peeti kaks aastat ekspertidega nõu. Seetõttu on Vabariigi Valitsuselt oktoobris tulnud dokumendis nii mõnedki statistilised andmed pärit aastast 2013. Me oleme neid andmeid nüüd majanduskomisjoni ettepanekul poole aasta jooksul uuendanud. Kuna see on majanduskomisjonilt tulnud sisend valitsusele, siis on saadetud juba ka uuendatud andmetega fail, kus viimased andmed on aastast 2015. Aitäh!

## **17:27 Aseesimees Taavi Rõivas**

Ettekandjale on ka küsimusi. Esimesena Arto Aas, palun!

## **17:27 Arto Aas**

Hea minister! Mul on väga hea meel, et kõigest mõne kuuga valitsuses on teie seisukohad muutunud 180 kraadi. Kui varem on Keskerakond seisnud vastu kõikidele ettepanekutele, mis on puudutanud elektriturust avamist, maagaasiturust avamist, julgeoleku suurendamist, varustuskindluse parandamist, ning keskendunud ainult lühiajalisele hinnamõjule, siis nüüd ma näen, et teie mõte on muutunud väga õiges suunas. Te toetate visiooni, mis räägib turupõhisest ja vaba konkurentsi põhisest energiaturust, ja see on väga hea. Sellega seonduvalt küsimus: kuidas me reaalselt saavutame aastaks 2030 olukorra, kus ka taastuvenergia ei vaja toetust? Praegu need toetused on, need on väga suured ja kahjuks ei ole

õnnestunud neid ära lõpetada. Menetluses oleva eelnõu kohaselt jätkatakse nende toetuste maksmist teatud määral veel 12 aastat ja hiljem tulevad vähempakkumised jne. Taastuvenergia sektor on väga seotud oma toetuste skeemiga. Kuidas me ikkagi saavutame ülemineku turupõhisele mudelile?

#### **17:28 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Aitäh! Kõigepealt küsimuse esimene pool. Keskerakond on alati seisnud selle eest, et energia oleks lõpptarbijale, inimestele kättesaadavam, et ei oleks mõttetult kõrgeid tasusid. Ma arvan, et sel aastal on meil õnnestunud saavutada päris kõva läbimurre sellega, et vastavalt Konkurentsiameti ettekirjutusele alandab Elektrilevi võrgutasusid. Sellist võrgutasude alandamist pole olnud enne võimalik ette näidata. Nüüd on elektrituruseadus ootamas Riigikogus kolmandat lugemist. Ma arvan, et kui see seadus saab vastu võetud, siis astume päris pika sammu edasi selles plaanis, et ka taastuvenergia tootmine ei vaja aastal 2030 enam sellist kulukat toetuste skeemi, nagu ta praegu vajab.

#### **17:29 Aseesimees Taavi Rõivas**

Külliki Kübarsepp, palun!

#### **17:29 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Kas te olete plaaninud elektrit ka Norrast sisse osta? Kui olete, millised on siis arengusuunad? Tundub, et seal on hind madalam kui näiteks Soomes.

#### **17:29 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Meil on juba mitu aastat avatud elektriturg, kus see elekter, mida me tarbime, ei pruugi olla toodetud Narva Elektrihaamades. Kindlasti aitavad ühendatud elektriruumile kaasa investeeringud – senised investeeringud ja tuleviku-investeeringud meie ühendustesse. Seetõttu, tulles tagasi Arto Aasa küsimuse juurde, ma ei pea õigeks väidet, et me oleme olnud näiteks Estlink 1 või Estlink 2 investeeringute vastu. Igasugune parem ühendatus, väiksem energiasõltuvus tuleb lõpuks kasuks ka meie lõpptarbijatele.

#### **17:30 Aseesimees Taavi Rõivas**

Laine Randjärv, palun!

#### **17:30 Laine Randjärv**

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Mina olen arvatavasti küsijana sama suur diletant, nagu ausalt öeldes oma erialalt olete kahjuks ka teie. Selles mõttes on poliitiliste ministrite olukord ülikeeruline. Valdkond on üliproblemaatiline ja ma arvan, et inimestel, kes väga hästi kõiki neid termineid ei tea, ongi keeruline kogu sellest arengukavast aru saada. Sellepärast ma julgen esitada omaenda teadmiste avardamiseks sellise küsimuse: kui palju põlevkivi peaks aastas üldse kaevandama? Mulle meeldisid siin paar toredat terminit. Kas tulevik kuulub põlevkivi tolmipõletusele keevkihtkatlas – ma isegi arvasin, et tegemist on trükiveaga – või pigem retortprotsessile?

#### **17:31 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Aitäh küsimuse eest! Energiamajanduse arengukava ei asenda kõiki olemasolevaid arengukavasid. Riigikogus on vastu võetud ja arutatud põlevkivi kasutamise riiklikku arengukava aastateks 2016–2030. See annabki ENMAK 2030 jaoks sisendi. Ma usun, et te lugesite ka seda eelnõu ja mäletate, mida toona vastati. Nüüd see kommentaar, et ma ei ole energieetik. Tõepoolest ei ole ja seetõttu on hea öelda, et selle ENMAK-i elluviimist ei hakata juhtima poliitiliselt. Selle jaoks moodustatakse MKM-i alla energiamajanduse valdkonna komisjon ja MKM-i energieetikanõukogu. MKM-i energieetikanõukogu liikmeteks saavad mitmed energiamajanduse valdkonnas tegutsevad katusorganisatsioonid, teadusasutused, suuremad energieetikaettevõtted ja suuremate energiatarbijate esindajad. Nii et täna ei ole lõplik finiš, meil on võimalus moodustada komisjon, kes edaspidi valdkondlikult tegutseb antud raamistiku mahus.

#### **17:32 Aseesimees Taavi Rõivas**

Urmas Kruuse, palun!

### **17:32 Urmas Kruuse**

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Lugupeetud minister! Teie suust ei kuule väga tihti, et eelmisel kümnendil on tehtud ka positiivseid otsuseid, vähemalt sellest, mis te puldis rääkisite, jäi selline arusaam. Siin eespool väitis Andrei Novikov, et koalitsioonil ja valitsusel on plaanis leida täiendavaid boonuspakette energiamahukatele ettevõtmistele. Kui kuulata arengukava ülevaadet, siis üks eesmärk on seal selgelt see, et leida rohkem alternatiive põlevkivile. Mis on see aktsent, miks me peaksime tegema väga energiamahukatele ettevõtmistele veel soodustusi lähtuvalt sellest, et me soovime põlevkivi osakaalu vähendada?

### **17:33 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Põlevkivi tulevik, isegi kui me soovime põlevkivi osakaalu elektritootmises vähendada, kuulub õlitootmisele ja õlitootmise jääkidest elektri tootmisele. See on ka siin dokumendis kirjas. Sellisena jääb põlevkivile Eestis kindel roll. Nüüd see, miks me püüame teha suurtootmistele – kas siis elektri- või gaasienergiamahukatele – erandeid, mida seni Eestis pole tehtud. Sellepärast, et niisugused erandid on meie lähiruumis olemas. Kuna energia on väga suur sisend tootmishinda, siis selle järgi tehakse valikuid, kuhu investeerida. Me ei saa välistada tervet sektorit, sest on elektointensiivseid tootmisi, mis kuskil saavad ikkagi asuma. Sellest tulenevalt oleme küsimust valitsuses arutanud ja leidnud ka riigi eelarvestrateegias vahendid selle erandi tegemiseks.

### **17:34 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Ammas, palun!

### **17:34 Andres Ammas**

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Olles seda dokumenti puurides jõudnud leheküljele 27, on seal punktis 3.2.1 kirjas selline eesmärk, et kunagi kaugemas tulevikus on Eesti elektri ülekandevõrk sünkroniseeritud Euroopa Liidus asuva sagedusalaga. Tahan targemaks saada. Mida see tähendab? Milleks seda vaja on? Mis see maksab? Kas see aitab meie energiajulgeolekule kuidagi kaasa või miks see kõik tähtis on?

### **17:35 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Jah, senimaani me toimime osana Loode-Venemaa ja Valgevene sünkroonalast. Eestil, Lätil ja Leedul on üheksa ühendust. Nüüd on eesmärgiks võetud desünkroniseerimine sellest alast ja liitumine Euroopa sagedusega. See ei ole odav ja mitte ainult meile. See ei ole odav ka Poolale, kes peab oma valmisolekusse investeerima. Sellest on räägitud juba kümme aastat. Me oleme jõudnud sinnamaani, et esmaspäeval kohtusid siin Eesti, Läti, Leedu ja Poola peaminister, kes jõudsid ka selle teema arutamiseni. Täpset hinda, mis kogumaksumus on, praegusel hetkel veel välja käia ei saa. Euroopa Komisjoni juures olev Joint Research Centre on teinud küll uuringu Balti riikide mitmesuguste desünkroniseerimise võimaluste kohta, aga ei ole võtnud arvesse kaasnevaid kulusid kas siis Põhjamaade või Poola poolt. Nii et praegu käib töö just maksumuse väljaselgitamiseks. Miks seda vaja on? Eelkõige on tegemist energiajulgeoleku küsimusega.

### **17:36 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Metsoja, palun!

### **17:36 Andres Metsoja**

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Lugupeetud minister! Mina puudutaksin kodumaiseid tahkekütuseid. Ma mäletan, et kui me keskkonnakomisjonis seda ENMAK-i arutasime, siis ma küsisin seal turba kohta, mis on kohaliku kütusena oluline. Siin kavas on välja toodud, et see kasutus ja võimsus üldse võiks olla 3 teravatt-tundi, aga siin ei ole väga palju räägitud lahendustest. Ka toona jäi õhku küsimus, kuidas siis ikkagi soodustada turba kasutamist – ühtepidi oli probleeme toetuste andmisega katlamajade renoveerimisel, teistpidi ka Euroopa Liidu direktiividega. Kas te oskate nimetada neid lahendusi, mida siis ENMAK ette näeb?

### **17:37 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Ma kardan, et see dokument ei käsitle turba kasutamise soodustamist. Vastupidi, siin nähakse turvast tahkekütusena, mida küll ära keelata ei plaanita, aga kui teda kasutatakse, siis nii nagu briketi puhulgi on õhusaastatusest tulenevad terviseriskid suuremad nendes piirkondades, kus kütus põhjustab selliseid õhus levivaid peenosakesi. Nii et ma ei oska teile öelda, mis leheküljel selles paksus dokumendis käsitletakse turba kasutamise soodustamist. Nii nagu mina seda lugesin, mulle ei meenu, et sellest oleks juttu olnud.

#### **17:38 Aseesimees Taavi Rõivas**

Krista Aru, palun!

#### **17:38 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Teatavasti on meil riigis mitmeid olulisi ja veelgi olulisemaid strateegilisi dokumente. Sageli on nendes ka kõik sõnad loetuna väga õiged. Ja siin ma loen ka, et teadus- ja arendustegevust on selle arengukava elluviimiseks vaja soodustada absoluutselt kõikides valdkondades – transpordis, energiamajanduses, elektrivarustuses, hoonete soojusvarustuses, sisekliimas jne. Teisalt on siin juures kohe ka öeldud, et koostatakse eraldi programm. Me teame, et kogu teadus- ja arendustegevust hõlmanud vahehindamine on andnud väga kriitilise hinnangu nii energiatehnoloogia õpetamisele kui ka mitmele muule valdkonnale. Kuidas nüüd just nimelt teadus- ja arendustegevuse valdkonnas edasi minnakse?

#### **17:39 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Senisega võrreldes mõnevõrra enam panustatakse teadus- ja arendustegevusse ka energeetikavaldkonnas – nii minnakse edasi. Üleöö revolutsiooni selles valdkonnas ei sünni. Aga suund teadus- ja arendustegevuse tähtsustamisele on siin dokumendis olemas.

#### **17:40 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kalle Palling, palun!

#### **17:40 Kalle Palling**

Aitäh! Austatud minister! Eelmise aasta 24. juuni hommikul lugesid kõik inimesed uudiseid ja avastasid, et on alanud üks suur segadus nimega Brexit. Viimasel ajal on Eestis korraldatud kampaaniaid nime all Põxit, mis peaks tähendama põlevkivienergeetikast väljumist. Milline on teie seisukoht selles küsimuses? Kas see Brexit ja Põxit kokku ei jätta muljet ühest meeletust segadusest, mida lõppude lõpuks oleks võib-olla natukene raske niimoodi hallata?

#### **17:40 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Jah, meil oli rõõm osaleda sellel Põxiti paneelarutelul. Seal sai ka välja öeldud, et põlevkivist kui Eesti oma energiaallikast ei peaks me loobuma. Aga samas tuleb loomulikult vaadata, eriti siis, kui õli hind tõuseb, et põlevkivist toodetaks esmajärjekorras põlevkiviõli ja õlitootmise kõrvaltegevus oleks elektritootmine. Kohtusin eile ka energeetikute ametiühingu juhtidega ja kinnitasin neile: valitsus panustab sellesse, et meil oleks võimekus iseseisvalt elektrit toota. Selle sektori ettevõtete kinnipanemise mõtet pole valitsuse tasandil mitte keegi isegi lauale toonud, seda pole arutatud. See ei oleks Eesti energiajulgeoleku seisukohast õige samm.

#### **17:42 Aseesimees Taavi Rõivas**

Rohkem küsimusi ei ole. Suur aitäh ettekandjale! Ma palun komisjonipoolseks ettekandjaks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Siim Valmar Kiisleri!

#### **17:42 Siim Kiisler**

Auväert juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Majanduskomisjon on arutanud energiamajanduse arengukava kolmel istungil. Kaks neist olid tavapärase komisjoni istungid ja üks oli avatud istung, kuhu olid kutsutud sihtrühmade esindajad. Kõigepealt toimus 17. jaanuaril s.a komisjoni tavapärane istung, kuhu olid kutsutud minister Kadri Simson ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi energeetika ja ehituse asekanstler Ando Leppiman, kes tutvustasid arengukava, nii nagu ka austatud

minister seda praegu siin tegi. Seetõttu väga pikalt sellel enam ei peatuks. Toon välja paar punkti. Ando Leppiman nimetas, et arengukava otsib tasakaalu kolme telje vahel – need on energia kättesaadavus, energia varustuskindlus ja keskkonnamõõde. Asekantsler märkis, et neist kahe esimesega on meil asjad hästi, st kättesaadavuse ja varustuskindlusega. Väljakutseid on rohkem keskkonna poole pealt. Nii energia kokkuhoiu kui ka energiasäästivsuse vähendamise mõttes on meil arenguruumi.

Teine aspekt, mille ma välja tooksin, on see, mida ütles Ando Leppiman täiendavalt. Majanduse energiamahukust võrreldakse eri riikide vahel ja seda näitab energia lõpptarbimine sisemajanduse kogutoodangu kohta. Eesti energiamahukus on väga suur, Eesti kasutab energiat sama SKT ühiku kohta neli korda rohkem kui Soome. Jaanus Marrandi tões küll siinjuures, et Eesti SKT on lihtsalt liiga väike, aga see selleks.

Kolmas aspekt. Kui Andres Metsoja küsis turba kasutamise kohta, siis asekantsler Leppiman selgitas, et kuna turvast ei käsitleta taastuenergiana, siis on turba kasutamiseks energeetikasektoris samuti tarvis osta saastekvooti ja see teeb turba kasutamise seal praegu liialt kalliks.

Suurem, komisjoni avatud istung toimus 11. aprillil s.a. Sinna olid kutsutud eelkõige nende organisatsioonide ja äriühingute esindajad, kes olid osalenud arengukava väljatöötamisel ministeeriumis juba alates 2012. aastast.

Toon ka siit välja mõned aspektid, millele ettevõtete ja organisatsioonide esindajad tähelepanu juhtisid. Kõigepealt, Eesti Taastuenergia Koja esindaja Rene Tammist ütles, et taastuenergiast on küll seatud ambitsioonikad eesmärgid, kuid tema arvates suudaks Eesti enamat. Ta ütles, et taastuenergia koja ettepanek on sõnastada pikaajaliseks eesmärgiks täielikult taastuenergiale üleminek. Maailma Energeetikanõukogu Eesti esindaja Mihkel Härm kiitis üldiselt energiamajanduse arengukava ja ütles, et see on ajakohane, kuid küsis, kas Eesti elektrivõrgu desünkroniseerimine on vajalik ja kas elektrivõrk tuleks sünkroniseerida Põhja-Euroopa või Kontinentaal-Euroopa omaga. Seda küsis siin ka Andres Ammas. Asekantsler Ando Leppimani vastus oli, et praegu toimuvad läbirääkimised Euroopa Liiduga, et selgitada välja, millega sünkroniseerida, ja koostada vastav ajagraafik. Selle projekti realiseerimise eesmärk peab olema, et see oleks tehtud vähima kuluga ja tagaks varustuskindluse.

Eleringi esindaja Kalle Kukk tõi välja, et arengukavas pole mainitud digitaliseerimist ja et selles peituvate võimalustega tuleks arvestada. Elering soovib siiski arengukava vastu võtta, kuna eesmärgid on õiged, kuid infotehnoloogilisi lahendusi tuleb rohkem ära kasutada. Ando Leppiman vastas selle peale, et jaotusvõrkude tulevik sõltub sellest, millisel määral me suudame tootmist ja tarbimist juhtida ja ka ise elektrit toota, et infotehnoloogia ja energeetika tihe seotus on loomulik ning võib-olla sellepärast polegi seda nii põhjalikult lahti kirjutatud.

Komisjoni esimees Aivar Kokk tõi esile, et raudtee osas energiatõhusust parandavaid meetmeid ette näha pole, ja küsis, mis meetmed on transpordisektoris energiatõhususe parandamiseks kavandatud.

Ando Leppiman vastas, et raudtee elektrifitseerimise või maanteetranspordi raudteega asendamise mõju oleks väiksem kui kütuste diferentseeritud maksustamise mõju. Valitsus on välja töötamas automaksu kontseptsiooni, mis aitaks seda eesmärki saavutada. See oli tolle hetke seis.

Eesti Gaasi esindaja Raul Kotov küsis, milline mõju Eesti tööstusele on gaasi tarbimise vähendamisel, kui samas tehakse suuri investeeringuid gaasi varustuskindluse tagamiseks. Ando Leppiman ütles, et taastuenergia osakaal kaugküttes võiks suurendada 80%-ni kogu tarbimisest. Seetõttu võivad gaasi võrgutariifid muutuda tänastele tarbijatele liialt koormavaks. Riik otsib maagaasile uusi kasutusvõimalusi, takistamata kohalike ja taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu. Kaugemas tulevikus võiks maagaasist toota ka elektrit, kuigi hetkel turuhinnad seda ei soosi. Valitsus on arutanud, et maagaasi ja elektri aktsiisi võiks suurtarbijate puhul diferentseerida. See on diskussiooni koht.

Aivar Kokk tõi välja, et hakkpuidu kasutamine energeetikas viib puidu hinna üles ning puidu põletamisel tekib rohkem süsihappegaasi kui näiteks gaasi põletamisel. Ando Leppiman selgitas, et puidu põletamisel tekkiv süsihappegaas on taandatud Euroopa Liidu kliimapoliitika arvestuses nulliks, kuna uut süsinikku ringlusse seeläbi ei lisandu. Biomassi kasutegur on ligi 90%, mis tähendab, et ka energiatõhususe eesmärgi silmas pidades on tegemist mõistliku tegevusega.

Toomas Kivimägi tõi välja, et Eestis on elektri hind lõpptarbijaja jaoks üks kõrgemaid, ning küsis, kas on mõeldud rakendada soodusmeetmeid suurtarbijatele ja kas on mõeldud ka innovaatiliste ideede kasutuselevõttule, mis võiks langetada elektrienergia hinda. Ando Leppiman vastas, et elektri hind lõpptarbijaja jaoks koos maksude ja taastuenergia tasudega on Eestis alla Euroopa keskmise, nii absoluutväärtuses kui ka ostujõu pariteeti arvestades. Probleem on suurtarbijate teenindamise osas. Teised riigid on vähendanud suurtarbijatel võrgutasusid või taastuenergia tasusid ning on kehtestatud

ka energia hinna ülemmäärad. Erki Savisaar küsis selle kohta, miks ei loeta põlevkivi taastuenergiaks. Ando Leppiman selgitas, et detailides ei oska ta kommenteerida, kuid põlevkivituhk ei seo kivistumisel samal määral süsihappegaasi, kui põlemisel eraldub, ja seetõttu pole tegemist taastuenergiaga. Eesti Gaasiliidu esindaja Ants Noot märkis, et arengukava on tema arvates tasakaalust väljas, liialt kaldu kohaliku taastuenergia poole ning eemal gaasist. Juttu oli uuesti ka elektri hinnast. Timo Tatar ministeeriumi esindajana selgitas, et suurem osa ajast on elektri börsihind Eestis ja Soomes võrdne ning võrgutasude vähendamiseks oleks vaja teha vähem investeringuid võrkudesse või suurendada tarbimist. Eestis on võrgutasud suuremad, kuna Soomes jagatakse võrgu ülalpidamise kulud suurema tarbijaskonna vahel ära. Võrgutasude vähendamiseks tuleb Eestisse meelitada energiaefektiivseid tööstusi. Praegu on plaanitud, et elektri tarbimine jääb aastani 2030 Eestis samale tasemele. Lõpus tuli uuesti juttu desünkroniseerimisest. Maailma Energeetikanõukogu esindaja Mihkel Härm ütles, et seda peaks ikkagi uuesti arutama, kas see desünkroniseerimine on mõistlik. Ando Leppiman vastas, et desünkroniseerimine on energiajulgeolekust lähtuv poliitiline soov. See on lühike ülevaade komisjoni avatud istungist.

Kolmandat korda arutati seda kava komisjoni 2. mai istungil, kus tehti menetluslikud otsused: võtta arengukava täiskogu 10. mai istungi päevakorda, see oli konsensuslik otsus: teine konsensuslik otsus oli esitada täiskogule täiendava materjalina Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist laekunud uuendatud statistiliste andmetega arengukava tekst. Aitäh!

### **17:53 Aseesimees Taavi Rõivas**

Aitäh! Head kolleegid, ma juhin tähelepanu, et kõikidel Riigikogu liikmetel on võimalik esitada kummalegi ettekandjale üks küsimus. Nii et soovi korral saavad veel küsimust esitada ka kõik need, kes juba minister Simsonile küsimuse esitasid. Palun esimesena Kalle Palling!

### **17:53 Kalle Palling**

Aitäh selle põhjaliku ülevaate eest! Kõikide külas olnud inimeste ja komisjoni liikmete liigutused said tõesti täpselt üles loetud, rääkimata nende sõnadest. Aga kuna need arvamused olid niimoodi ühest äärest teise hüplevad, siis küsin, et kui nüüd peaks reastama järgnevate aastate prioriteedid Eesti energiapoliitikas, siis millised oleksid kolm kõige olulisemat ja millises järjekorras. Kas see on sünkroniseerimine või desünkroniseerimine ja seejärel sünkroniseerimine, on see, ma ei tea, "Kodukulud alla!", mis oli kunagi teile väga südamelähedane loosung, on see näiteks taastuenergia toetuste vähendamine või üldse nende lõpetamine, on see õlitööstuse arendamine, suurendamine või sootuks nn Põksit? Ma küsisin seda ka Kadri Simsonilt, aga mis on teie arvamus?

### **17:54 Siim Kiisler**

Aitäh! No kõigepealt ma pean ütleva, et ma ei toonud välja sugugi mitte kõigi külaliste seisukohti, vaid püüdsin kuidagi selekteerida nende hulgast olulisemad. Arutelu oli palju pikem ja põhjalikum, nagu on sellele pikale ja põhjalikule arengukavale kohane. Energiapoliitika eesmärgid on aga välja toodud selle arengukava leheküljel 13 ja siin on minu arust väga oluline, et kõigepealt toimib vaba, toetusteta ja avatud kütuse- ja elektriturg, et elektritootmise võimekus Eestis on piisav ja et elektrisüsteem on sünkroniseeritud Euroopa Liidus juhitava sagedusalaga. Need on minu vaates vahest siis kolm olulisimat, aga siin on neid veel loetletud.

### **17:55 Aseesimees Taavi Rõivas**

Urmas Kruuse, palun!

### **17:55 Urmas Kruuse**

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Ka auväärt minister mainis, et gaasi osakaal on suhteliselt väike, aga siis jääb täiesti arusaamatuks, miks on vaja gaasi aktsiisi tõsta. Teie mainisite oma sõnavõttus, et tegelikult peaks Eestisse meelitama energiatõhusaid ettevõtmisi. Samas kavatsetakse anda toetusi energiamahukatele ettevõtmistele. Ma küsin teie käest üle, kas siin ei ole siis vastuolu? Kas seetõttu, et me anname soodustusi energiamahukatele ettevõtmistele, ei satu löögi alla teatud alternatiivsete energiaallikate kasutuselevõtu proportsioon ja surve põlevkivile ei suurene? Kas te ei näe siin teatud vastuolu? Kas me ei peaks käituma hoopis vastupidi?

### **17:56 Siim Kiisler**

Ma saan aru, et arengukava eeldus on ikkagi see, et olemasolevas tootmises muutub energiakasutus tõhusamaks ja lõppkokkuvõttes jääb energia tarbimise maht Eestis laias laastus samaks. Ehk siis me saaksime täiendavalt meelitada siia tootmist, eelkõige energiatõhusat tootmist, selle vabaneva mahu arvel.

### **17:57 Aseesimees Taavi Rõivas**

Arto Aas, palun!

### **17:57 Arto Aas**

Aitäh! Esiteks kasutan võimalust ja tuletan meelde saalis viibinud ministrile, kes muretses elektri hinna pärast, et elektri hind on olnud avatud turul isegi soodsam kui suletud turul. Nii et igal juhul on vaba konkurents tarbijate huvides.

Härja Kiislerilt küsiks in aga seda, mis on nende viimaste kuude jooksul energiamajanduse arengukavas muutunud. Me näeme, et siia on juurde tulnud üürimajade programm, tõenäoliselt sotsiaaldemokraatide surve. Kas seoses valitsuse vahetumisega on veel midagi muutunud? Ma mäletan selle arutelu varasemast ajast tohutut tuuleenergiaäri huvide pealetungi. Kas mingid protsendid, mingid piirmäärad või eesmärgid on siin oluliselt muutunud? Hiljem hakatakse ju viitama arengukavale, nõutakse toetusi, nõutakse teatud poliitikat. See kõik materialiseerub, see kõik võib tähendada meile miljardeid eurosid kulusid või tulusid.

### **17:58 Siim Kiisler**

Aitäh! Pärast seda, kui valitsus esitas selle arengukava eelnõu Riigikogule, on saadud värskemaid andmeid nendesse tabelitesse, mis siin arengukavas on, ja uuendatud andmetega tekst on saadetud Riigikogule informatsiooniks. Nii et uuendatud on vaid andmeid, mitte arengukava sisu. Lihtsalt hilisemate aastate andmed on saanud nüüd kättesaadavaks. Meie menetleme ametlikult seda versiooni, mille valitsus on esitanud. Täiendavalt on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitanud meile ka elamumajanduse lisa, aga see ei ole Vabariigi Valitsusest Riigikogule saadetud arengukava osa. Küll on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium komisjoni informeerinud, et valitsusel on soov liita see lisa energiamajanduse arengukavaga. Lõppotsuse teeb teatavasti valitsus, mitte meie siin. Kavatsus on see elamumajanduse lisa pärast arengukavaga liita. Muid muudatusi ei ole siin tehtud.

### **17:59 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Metsoja, palun!

### **17:59 Andres Metsoja**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma jätkan ikka seda turba teemat, sest see ajab mind vägisi rappa oma mõttega. Ma loen arengukava lehekülge 64 ja näen, et arvestades turba märkimisväärset energeetilist potentsiaali, tema kohalikku päritolu, head kättesaadavust ning teiste energiakandjatega võrreldes soodsat hinda, tuleks parandada võimalusi soodustada turvast kasutatavate seadmete kasutuselevõttu. Aga teisalt te tõite välja Ando Leppimani sõnavõtu, kus öeldi väga selgelt, et turvas on liiga kallis, kulukas ja mittemõistlik. Kust nüüd see anomaalia kava koostajate ja ettekandjate vahel? Kas asi seisneb tõesti selles, et kuna Euroopas loetakse turvast jätkuvalt CO<sub>2</sub> emiteerivaks ja siduvaks, siis ei taheta sellega arengukava kontekstis tegelda?

### **18:00 Siim Kiisler**

Ilmselt siin see vastuolu on, et soov oleks kasutada rohkem, ja ka arengukava viitab sellele, aga reaalne elu näitab, et praeguses kontekstis on see kallis. Aga mida on ettevõtjad välja toonud ja mida ma oskan ka omalt poolt lisada, tsiteerides arengukava teksti, on see, et turba laialdasemat kasutuselevõttu on pärssinud näiteks piirangud selle kasutamiseks riigi väljastatud investeeringutoetuste abiga rajatud katlamajades ning elektri ja soojuse koostootmisjaamades. Omal ajal, kui taotleti toetusi, võeti teatud kohustused. Kohustuste hulgas turba kasutamist ei olnud ja nüüd siis täidetakse toetuse saamiseks nõudeid, mille sees ei ole turba kasutamist ette nähtud. Ja see omal moel lihtsalt blokeerib sellist

paindlikku üleminekut turba kasutamisele. Isegi siis, kui ettevõtted võib-olla tahaksid – mul on seda raske kindlalt öelda, ettevõtete nimel ei saa rääkida – turba kasutamisele üle minna, on nad seotud varasema investeeringutoetusega.

#### **18:02 Aseesimees Taavi Rõivas**

Laine Randjärv, palun!

#### **18:02 Laine Randjärv**

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Sirvides seda arengukava jäi mulle silma energiajulgeoleku temaatika. Selle tagamise seisukohalt muutub põlevkivist elektrienergia pideva tootmise asemel olulisemaks põlevkivi kaevandamise võimekuse olemasolu, et vajaduse tekkimisel oleks võimalik põlevkivi elektri tootmiseks suunata. Seda loen ma arengukavast. Võib-olla te avate natuke energiajulgeoleku teemat. Kui palju te seda oma komisjonis arutasite? Kui palju tuleks aastas põlevkivi kaevandada, et me tunneksime ennast julgelt? Ministrilt ma ei saanud seda vastust.

#### **18:03 Siim Kiisler**

Huvitaval kombel me komisjonis väga pikalt just põlevkiviküsimusi ei arutanud. Pigem arutleti muudel teemadel, nii nagu ma teile välja tõin. Energiajulgeoleku seisukohalt on tähtis, et meil oleksid olemas tootmisvõimsused või siis alternatiivina head ühendused, et vajadusel mujalt energiat juurde osta. Teiselt poolt on varustuskindlus, et meie seadmed oleksid töökindlad. Kolmas moment, millest siin on ka täna juba juttu olnud, on sünkroniseerimise küsimus – millise energiavõrguga me oleme sünkroniseeritud. Miks siin on selgelt kirjas poliitiline tahe olla ühtses ruumis just Euroopa Liidu riikidega, mitte Venemaa ja Valgevenega, on see, et vastasel juhul oleks väljaspool Euroopa Liitu oleval riigil võimalus mõjutada meie varustuskindlust. Aga eks me peame sellega ka tulevikus arvestama, et põlevkivi on meie kõige suurem elektrienergia tootmise allikas.

#### **18:04 Aseesimees Taavi Rõivas**

Toomas Kivimägi, palun!

#### **18:05 Toomas Kivimägi**

Aitäh, kõrgeauline juhataja! Auväärt ettekandja! Ma esmalt tänan teid väga põhjaliku ülevaate eest, samuti väga hea valiku eest sellelt avalikult arutelult, mida te siin täna tutvustasite! Aga minu küsimus, mille ma tookord Ando Leppimanile esitasin, oli kantud ikkagi murest selle pärast, et energiaintensiivsete ettevõtete jaoks on elektri hind oluliselt kõrgem kui meie lähiregioonis, võrrelduna Soome ja Rootsi. Euroopa Liidu keskmine meid siin ei aita, me konkureerime, kui me räägime näiteks investeeringutest paberitööstusesse, ennekõike ikka Soomega, aga ka Rootsi. Tegelikult Ando Leppiman väidab üht, ettevõtjad väidavad teist. Selleksama kohtumisel ma palusin Ando Leppimanil esitada ülevaade elektri hinnast, loomulikult koos ülekandetasude, aktsiiside ja taastuvenergia tasudega, Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Rootsi kohta. Ma olen ühelt komisjoni istungilt puudunud, aga mina ei ole seda paberit saanud. Kas sinuni on see jõudnud?

#### **18:06 Siim Kiisler**

Ei ole jõudnud. Lisan nii palju, et avalikul arutelul tõi elektritööstuse liidu esindaja Tõnis Vare välja, et hinnametoodika ühtlustati alles käesoleval aastal, mistõttu varasemad hinnavõrdlused ei pruugi alati õiget pilti anda. Tema seisukoht oli, et elektri hind Eestis on kallim eelkõige taastuvenergia tasu tõttu. Paljudes riikides ei ole taastuvenergia tasu energia hinna sees või on seal ainult osaliselt. Teine asi on see, et võrgutasude puhul on Eestis madalam püsitasu kui naabrite juures. Kui püsitasu on madalam, siis ärikliendid doteerivad tavatarbijat. See on kindlasti küsimus, mille üle Eestis võiks arutleda. Kui meil on väga palju tarbijaid, kelle tarbimine on sisuliselt nullilähedane, aga kellele tuleb kogu aeg tagada tarbimiskindlus, siis praegu maksavad selle kinni suuremad tarbijad. See halvendab loomulikult meie konkurentsivõimet.

#### **18:07 Aseesimees Taavi Rõivas**

Krista Aru, palun!

**18:07 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud komisjoni ettekandja! Ma küsin hoonete energiatõhususe kohta. Vaadates seatud eesmäärke, ma näen, et liginullenergiahoonete sihttase aastaks 2020 on suhteliselt tagasihoidlik. Kas komisjon arutas selle sihttaseme sobilikkust ja ka seda, kas see ei võiks olla või ei peaks olema hoopis kõrgem?

**18:07 Siim Kiisler**

Ei, seda eraldi arutuse all ei olnud.

**18:07 Aseesimees Taavi Rõivas**

Urve Tiidus, palun!

**18:07 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Minu küsimus puudutab biokütuste tootmist ja sellega seoses plaanitava kasutamata põllumaade kasutuselevõttu või selle kasutuselevõtu suurendamist. Kas te laiendaksite pisut seda teemat ja hindaksite seda, kuidas tekib siis konkurents põllumajandustootmise ja biokütuste tootmise vahel. Millised biokütuse liigid võiksid meil populaarseks saada? Kas see mõjutab ka maa hinda 2030. aasta eel ja pärast seda?

**18:08 Siim Kiisler**

Aitäh! Mul on kahju, et te nii põhjalikku küsimust ei küsinud ministrilt. Pean tunnistama, et ei ole selle valdkonnaga isiklikult väga kursis, aga ka komisjonis ei olnud selle üle põhjalikumat arutelu. Võin öelda nii palju, et vastus teie viimasele küsimusele, kas see mõjutab maa hinda, on kindlasti jah.

**18:09 Aseesimees Taavi Rõivas**

Rohkem küsimusi Riigikogu liikmetel ei ole. Aitäh ettekandjale! Nüüd on võimalik avada Riigikogu liikmete läbirääkimised. Kas on kõnesoove? Ei näi olevat. Kuna Riigikogu selles päevakorrapunktis otsust vastu ei võta, siis on päevakorrapunkti menetlemine lõpetatud.

---

**7. 18:09 Liiklusseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (406 SE) esimene lugemine****18:09 Aseesimees Taavi Rõivas**

Seitsmes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud liiklusseaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 406 esimene lugemine. Palun algataja ettekandeks kõnetooli majandus- ja taristuminister Kadri Simsoni!

**18:10 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Austatud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! Valitsus on teile esitanud eelnõu, millega soovitakse muuta liiklusseadust ja riigilõivuseadust. Muudatused tulenevad Euroopa Liidu õiguses tehtud muudatustest. Eesmärk on teha sõidukite tehnölevaatuse süsteem inimeste jaoks paindlikumaks, tegemata seejuures järeleandmisi liiklusohutuses.

Eestis registreeritud autod ja nende haagised peavad käima teatud sagedusega tehnölevaatusel, kus kontrollitakse nende vastavust kehtestatud nõuetele ehk sobivust teeliiklusele. Kui sõiduki tehnilises seisukorras avastatakse puudused, mille tõttu sõiduk tehnölevaatus ei läbi, on kehtiva seaduse kohaselt sõiduki kasutamine liikluses sisuliselt keelatud. Lubatud on sõita üksnes remondikohta, parkimiskohta, Maanteeameti teenindusbüroosse ja ülevaatuspunkti. Selline piirang ei ole alati õigustatud, kuna kõikide puuduste korral ei kujuta sõiduk liiklusele niisugust ohtu, mille tõttu peaks selle kasutamisest kohe loobuma. Seadusmuudatuse eesmärk on lubada kindlaks määratud aja jooksul kasutada liikluses sellist sõidukit, millel on avastatud küll olulised puudused, kuid mis sellele vaatamata ei kujuta nii suurt ohtu, et sõiduki kasutamist tuleks otsekohe piirata. See annab inimestele võimaluse teatud aja jooksul sõiduk korda teha ning seejärel uuesti tehnölevaatusel minna. Samal ajal võib jätkata igapäevase sõitude tegemist.

Teise suurema muudatusena loobutakse Eesti väikesaartel kasutatavate sõidukite tehnölevaatus

kohustusest. Kuna väikesaartel on liiklustihedus väga väike, ei ole tehnöülevaatust seal liiklusohutuse tagamise mõttes nii tähtis kui tihedamalt asustatud piirkondades. Väikesaartel puuduvad ka ülevaatuspunktid, mistõttu tehnöülevaatus käib seal tegemas Maanteeamet. Samas on selline tegevus riigile koormav, kuna riigilõivust saadav summa ei kata Maanteeameti tegelikke kulutusi väikesaartel ülevaatusse tegemiseks. Riigilõivu suurendamist ei plaanitud, kuna väikesaarte elanike kulutused sõidukite tehnöülevaatusse ja liiklusohutuse seisukohalt saadav kasu ei oleks sellisel juhul tasakaalus. Samas kehtivad tehnöülevaatus nendele sõidukitele endiselt. Näiteks kui politseikontrolli käigus avastatakse, et sõiduk on teeliikluses kasutamiseks ohtlik, siis võib politseiametnik juhi sellise sõiduki juhtimiselt kõrvaldada. Selline leevendus kehtib sõidukitele, mida kasutatakse ainult väikesaartel ehk saartel peale Saaremaa, Hiiumaa ja Muhu. Mandril või suursaartel sõitmiseks tuleb sõidukiga esmalt minna lähimasse ülevaatuspunkti.

Kolmanda olulisema muudatusena saab Maanteeamet õiguse tunnistada teises Euroopa Liidu liikmesriigis kontrollitud sõiduki tehnöülevaatus kehtetuks, kui seal on avastatud tehnilises seisukorras olulisi puudusi. Sellisel juhul saadab liikmesriigi ametiasutus Euroopa õiguse kohaselt Eestisse teatise, milles ta teavitab, et sõidukit on kontrollitud ja sellel on avastatud olulisi või ohtlikke puudusi, ning soovib, et sõiduk peaks läbima uuesti tehnöülevaatus. Kehtiva seaduse kohaselt Maanteeametil sellises olukorras tehnöülevaatus kehtetuks tunnistamise õigus puudub. Muudatus puudutab ainult kommertssõidukeid, kuna sõiduautode kohta sellist infot Euroopa Liidu liikmesriikides ei vahetata. Lisaks muudetakse eelnõu vastuvõtmisel karistatavaks kasutatud autode turul pikka aega probleemiks olnud auto läbisõidumöödiku näiduga manipuleerimine. Selle pettuseliigi eesmärk on näidata sõidukit tegelikult paremana ning seeläbi petta heauskset ostjat, kuna sõiduki turuväärtus võib teatud juhtudel läbisõidumöödiku näidust suuresti sõltuda. Seetõttu sätestatakse liikluseaduses, et selline tegevus on keelatud ja selle nõude rikkumise korral on võimalik määrata füüsilisele isikule kuni 200, juriidilisele isikule aga 1800 euro suurune rahaline karistus.

Majanduskomisjoni istungil kerkis nimetatud karistusmäärade kohta ka küsimus, kas need ei ole siiski liiga madalad. Ministeerium kaalus seda küsimust ja me kavatseme esitada majanduskomisjonile ettepaneku seda karistust suurendada ning kehtestada sellise teo eest füüsilisele isikule kuni 400 ja juriidilisele isikule kuni 3200 euro suurune rahaline karistus. Täna teid tähelepanu eest! Ootan küsimusi.

#### **18:14 Aseesimees Taavi Rõivas**

Meie omakorda täname ministrit ettekande eest ja küsimusi on ka. Esimesena Raivo Põldaru, palun!

#### **18:14 Raivo Põldaru**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Märkisite ettekandes, et elu läheb paindlikumaks. Ma ütlen, et seni oligi elu ülevaatusel päris kenasti paindlik. Mõnel pool tehti näiteks pensionäridele poole hinnaga ülevaatus, odavamalt kui teistele. Aga nüüd on lisatud siia üks punkt, mille järgi minister määrab piirhinnad. Me saime seni kenasti hakkama, aga mis nüüd juhtub? Järsku lähevad ülevaatused tunduvalt kallimaks?

#### **18:15 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Seni ei ole piirhinnad määratud ministri määrusega. Need piirhinnad loovad tegelikult ühtse hinnaskeemi ja selle seaduseelnõuga antakse ministrile tõepoolest õigus määrusega piirhind kinnitada. Kas hinnad lähevad kallimaks? Hinnad ühtlustuvad. Miks te eeldate, et eesmärk peaks olema tehnöülevaatusel hinnatõusu tekitada? Eks minister püüab piirhinnaga määrata selle hinna, mis võtab arvesse tegeliku töökulu.

#### **18:16 Aseesimees Taavi Rõivas**

Toomas Kivimägi, palun!

#### **18:16 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Minu küsimus on ajendatud tehnöülevaatus nõude loobumisest väikesaartel. Söandan väita, et tegelikult on see Maanteeameti initsiatiivil praegugi üsnagi paindlikult toimunud. See tähendab seda, et pole olnud vaja autot mandri peale vedada, vaid

Maanteeameti töötajad on käinud ise kohapeal autosid üle vaatamas ja teinud tehnoülevaatuse n-ö lihtsustatud korras. Mis oli peamine motiiv, et loobuda ka lihtsustatud korras tehtava tehnoülevaatuse nõudest? Kas selleks oli seesama liiklustihedus, millele te vihjasite, oli selleks Maanteeameti initsiatiiv või oli see kohaliku kogukonna soov? Tõepoolest, saartel käib elu veidi teiste reeglite järgi. Või oli selle taga Euroopa Liidu direktiiv või midagi muud? Teiseks, kas te möönate, et mõnevõrra suureneb sellega ka nende saarte peale sattuvate mandriinimeste risk? Ma ütlen veel kord, et ma pigem mõistan neid seisukohti, eriti pärast tänast vestlust Ahto Ilvesega Maanteeametist, aga ma küsin teie arvamust.

#### **18:17 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Nagu ma ettekandes ütlesin, see, et tehnoülevaatus ei tehta, ei tähenda, et võiks sõita ohtlike puudustega masinaga. Ma võin ainult aimata, mis selle seaduse väljatöötamise kavatsus oli. Mina selle väljatöötamise alguse juures ei olnud. Küll aga on mul laual andmed, mis näitavad, et alates sellest, kui liiklusseadus vastu võeti sellisena, et ka väikesaartel tehakse tehnoülevaatus, s.o siis aastast 2011, on Maanteeamet teinud väikesaartel 291 sõiduki tehnonõuetele vastavuse kontrolli. Nii et laias laastus ei ole see väga massiline olnud ja eeldatakse, et sellel muudatusel on positiivne mõju neile väikesaarte elanikele, kes kasutavad sõidukeid, millega nad saarelt ei lahkugi. Komisjonis tekkis ka küsimus, kas see muudatus võib põhjustada neile mõne probleemi seoses kindlustusega. Uurisin seda ja sain vastuse, et kindlustuse jaoks ei pea olema läbitud tehnoülevaatus.

#### **18:18 Aseesimees Taavi Rõivas**

Einar Vallbaum, palun!

#### **18:18 Einar Vallbaum**

Austatud eesistuja! Austatud minister! Meil, rahvusvahelistel autovedajatel on selline mure, et miks me peame oma auto tooma tehniliseks ülevaatuseskoju Eestisse, kui see on meil aasta, kaks, kolm välismaal tööl. Kõik eelmised ministrid on lubanud selle mure ära lahendada. Leedu vedajad näiteks saavad teha ülevaatus ära Saksamaal, Rootsis ja Taanis, kuna me oleme kõik Euroopa Liidu liikmed. Miks Eesti vedajatel seda võimalust ei ole ja kas nüüd saab selle kuidagi nii lahendada, et me saaks tehnilist ülevaatus ka teistes riikides teha?

#### **18:19 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Selle seadusega mitte. Olen küsinud ka ministeeriumist, miks mitu eelmist ministrit on selle lubaduse andnud, aga tegudeni pole jõutud. Sügisel on plaanis alkatada seaduseelnõu, kus need probleemid saavad komplekselt lahendatud ja kus peaks olema sätestatud ka see, et me tunnustame teises Euroopa liikmesriigis akrediteeritud ülevaatajat. Probleem on praegu kooskõlastamisel Justiitsministeeriumiga, kes soovib analüüsida, kas Eesti riik võib sellist järelevalve ülesannet teisele riigile delegeerida. Ma usun, et me saame sellest probleemist üle ja sügisel on lahendus eelnõuna siin.

#### **18:20 Aseesimees Taavi Rõivas**

Raivo Põldaru, teine küsimus, palun!

#### **18:20 Raivo Põldaru**

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud minister! Kui te istusite saalis, siis te võitlesite ägedalt inimeste eest, aga nüüd te tahate reguleerida jällegi ühte sellist olukorda, mida turg nagunii on reguleerinud, sest ülevaatuspunktide arv on Eesti riigis ikkagi väga suur. Miks te ei lase meil endistviisi toimida? Miks tahetakse selline punkt sisse tuua, millega te seda põhjendate?

#### **18:20 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Armas Raivo Põldaru! See ei ole minu isiklik soov, et ma veel ühe kohustuse oma õlule saaksin. Põhimõtteliselt on see, et seda seni pole tehtud, pigem viga, sest tehnoülevaatus eest võetav tasu on tegelikult avalik-õiguslik rahaline tasu. Tehnoülevaatuspunkt täidab oma ülesannet Maanteeametiga sõlmitud halduslepingu alusel ja põhiseadusest tulenevalt peab iga avalik-õigusliku rahalise tasu alus

tulenema seadusest. Muudatusega kehtestataksegi tasu kujunemise põhimõtte seaduses. Konkreetsed määrad määrab minister määrusega. On jõutud järeldusele – ja seda on teinud pigem juristid –, et tehnölevaatuse eest võetav tasu on avalik-õiguslik rahaline tasu.

#### **18:21 Aseesimees Taavi Rõivas**

Igor Gräzin, palun!

#### **18:21 Igor Gräzin**

Aitäh! See on väga sümpaatne, kui sa ütled, et ei taha liigseid kohustusi, sellega ma olen täiesti nõus. Aga saa aru, see ei olene sinust ega minust, riik tahab alati võimu juurde, kui vastu me sellele ka ei oleks. Tuleme nüüd tagasi põhiteema juurde. Meenutame Mats Traadi "Tantsu aurukatla ümber". Mis vahe juriidiliselt on iseliikuval rehepeksumasinal ja mootorrattal? Kuidas ühed lähevad tehnilise ülevaatuse alla ja teised ei lähe? Näiteks Kihnul ringi sõitvad mootorrattad, mis asjad need juriidiliselt on?

#### **18:22 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Mis puudutab isesõitvaid liikureid, kus juhti ei ole, siis ka neid hõlmav seaduseelnõu on teil siin Riigikogus menetluses. Kui te gabariite suurendate, siis lähevad rehepeksumasinad samuti pakiautomaatide seaduse alla. Kihnu mootorrattad on aga väikesaartel kasutatavad liiklusvahendid, ja ainult väikesaartel. Kui Kihnu memm paneb kiivri pähe ja tahab sõita mandrile, siis peab tehnölevaatus olema läbitud.

#### **18:23 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kalle Palling, palun!

#### **18:23 Kalle Palling**

Aitäh! Ma tõesti loodan, et pakiautomaadid ise sõitma ei hakka, ikka pakirobotid. (Naer.) Ma ei oska öelda oma küsimuse tüüpi, aga kujutame ette elu Prangli saarel, kus elavad kohalikud inimesed, umbes 70 inimest. Neil on seal mitmesuguseid sõiduvahendeid, millest enamik mandril tehnölevaatusest kindlasti läbi ei saaks. Mõned ilmselt saavad. Aga Prangli saart külastab väga palju inimesi, ja kui mandriinimesed või turistid lähevad sinna oma jalgratastega, siis nad ju eeldavad, et need liikurid, mis seal saarel on, vastavad nõuetele. Kuidas siis on, kas väikesaartele võibki hakata kuhjama lõputul hulgal igasuguseid romuseid, mis nõuetele ei vasta ja on nii sõitjale endale kui ka kõikidele teistele tegelikult ohtlikud?

#### **18:24 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Tegelikult on olemas sõiduki ülevaatusel kontrollitavate osade, seadmete, sõlmede ja nendes avastatud vigade loetelu ja kontrollimise metoodika. See on majandus- ja kommunikatsiooniministri 2011. aastal välja antud määruse lisa ja siin on 28 leheküljel kirjas, millised puudused on ohtlikud rikked ja millised on eriti ohtlikud rikked. Need eriti ohtlikud rikked, mis liikluses sõita ei luba, jäävad kehtima ka selle seaduse vastuvõtmisel. Kui ma peaksin tooma siin mingeid näiteid, alates näiteks tuledest, siis juhul, kui ükski tuli ei tööta, sõita ei tohi. Kui lähituled ei tööta, siis seda ei võeta eriti ohtliku rikkena. Selliseid tehnilisi loetelusid on 28 leheküljel. Nii et pimedat, piduriteta ja, ütleme, mitteläbipaistva esiklaasiga sõidukit ei luba ka see seadus Prangli saarel turistidele liiga tegema.

#### **18:25 Aseesimees Taavi Rõivas**

Mart Nutt, palun!

#### **18:25 Mart Nutt**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Minu andmetel on mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis võimalik teha ülevaatus ka autoteeninduspunktidest. See annab võimaluse pisemad rikked, mida juht ei ole märganud, kõrvaldada ja teha ülevaatus peale nende rikete kõrvaldamist. Eestis seda võimalust ei ole.

See tähendab, et võib kujuneda olukord, kus auto saadetakse lihtsalt ülevaatuselt tagasi ja juht kannab seetõttu lisakulutusi, kuigi, ma kordan, ta ise ei pruugi olla neid rikkeid märganud. Kas Eestis ei oleks otstarbekas sellist süsteem kasutusele võtta või seda paralleelselt kasutama hakata?

#### **18:26 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

See seaduseelnõu püüab teha autoomanikule rikete kõrvaldamise, kui tegu on väheohtlike või mitte eriti ohtlike riketega, võimalikult mugavaks. Kehtiva seaduse järgi tuleks selline auto lihtsalt liiklusest eemaldada, kuni ta on korda tehtud. Nüüd antakse kahekuine reageerimisaeg. Nüüd küsimus, kus on tehnölevaatuspunktid. Tehnölevaatuspunktid on seal, kus on olnud initsiatiivi sõlmida Maanteeametiga haldusleping selle teenuse osutamiseks. Neid punkte on päris arvukalt. Automüüjatele kohustust olla ka tehnölevaatuspunkt seadusega ei panda. Ma ei ole ka kuulnud, et selline vajadus päriselt olemas oleks.

#### **18:27 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kalle Palling, palun!

#### **18:27 Kalle Palling**

Küsimus elust enesest. Poolteist aastat tagasi uuendasin ma oma juhiluba, ja ennäe imet, kõik toimus automaatselt! Ainult arsti juures pidi käima ja siis e-tervisesse oma tervisetõendi sisestama. Aga minu suureks üllatuseks, kui taotleda samast asutusest väikelaevajuhi luba, kui sul on kõik eksamid ja vajalikud toimingud juba tehtud ning sa lähed luba taotlema, siis ei tohi kasutada näiteks PPA andmebaasis olevat pilti, mis tuleb autojuhiloo taotlemise puhul sealt kohe automaatselt. Milles on probleem? Mis seal Maanteeametis toimub?

#### **18:28 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Mulle jäi arusaamatuks, kas küsimus on selles, et autojuhilubade ja väikelaevajuhi lubade taotlemise andmebaasid ei ühildu? Jah, seda ma olen enne ka kuulnud ja Veeteede Amet on lubanud teha tõsisid tööd, et neli andmebaasi, mis on praegu seotud laevandusregistriga, saaksid ühildatud.

#### **18:28 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Metsoja, palun!

#### **18:28 Andres Metsoja**

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud minister! Kogesin ise seda muret: käisin ülevaatusel mitu korda, sest ei saanud oma pidureid nii palju pidama, kui oli vaja. Ja siis ma avastasin, et tegelikult on sealtsamast büroost pidurite kontrollimise teenuse ostmine kallim kui korduvülevaatus. Samal ajal me teeme korduvülevaatuste statistikat. Minu mõte jõudis sinna, kas me ei peaks hakkama korduvülevaatuste hinda tõstma, et inimesed ei läheks korduvülevaatusse selleks, et saada teenus odavamalt kätte. Sest ega see statistika meid just ei kaunistata, kui inimesed käivad korduvalt ülevaatusel ja läbi ei saa. Mis teie arvate, kas peaks kuidagi sekkuma või lasemegi inimestel korduvalt ülevaatusel käia ja autot kogu aeg remontida?

#### **18:29 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Ma eeldan, et alati ei sattuta korduvülevaatusse pahatahtlikkusest. Viimased andmed, mis mulle on kättesaadavad, on pärit aastast 2015, kui tehnonõuetele vastavuse kontrolli tehti Eestis kokku üle 540 000 ja korduv tehnonõuetele vastavuse kontroll määrati üle 50 000 sõidukile. Nüüd küsimus, et tullakse oma autoga õnne katsuma ja tekitatakse sellega lisakoormust. Tegelikult on see siiski hinnapõhine, st järelkontroll ei ole kallim kui esmane kontroll. Ma pigem ei hakkaks korduvtehnoülevaatusi kõrgema tariifiga karistama.

#### **18:30 Aseesimees Taavi Rõivas**

Toomas Kivimägi, teine küsimus, palun!

#### **18:30 Toomas Kivimägi**

Aitäh, härra juhataja! Väga lugupeetud minister! Ka mina tahaksin pretendeerida tänase päeva huumoripreemia. Minu küsimus on väga lihtne: kas see eelnõu teeb Kihnu Virve elu kergemaks?

#### **18:31 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

See oli väga humoorikas, aga vaevalt minu sõitvate pakiautomaatide naljast naljakam. See võib teha Kihnu Virve elu rõõmsamaks, kui Kihnu Virve saab kaubale inimestega, kes ta Pärnusse toovad, ega pea oma mootorrattaga Pärnu-tee ette võtma. Ma usun, et oma suhtlemisvõimega suudab ta leida need inimesed, kes käivad sageli mandril ja on tehnöülevaatuse ära teinud. Kui see eelnõu ei teeks väikesaarte elanike elu kergemaks, siis kindlasti on nad nii sõnakad, et ma oleksin juba kuulnud, kui neil oleks midagi selle vastu olnud.

#### **18:31 Aseesimees Taavi Rõivas**

Monika Haukanõmm, palun!

#### **18:31 Monika Haukanõmm**

Täna, härra juhataja! Hea minister! Siseministeeriumi ettepanekul on lisatud karistus sõiduki omanikule või valdajale, kui sõiduki läbisõidunäitu on muudetud eesmärgiga anda läbisõidust vale ettekujutus. Karistuse suuruseks on valitud 50 trahviühikut. Hämmastav on aga põhjendus, miks selline väike trahviühikute arv: see ei põhjusta ohtu isiku elule, tervisele, varale ega keskkonnale. Muidugi, ma arvan, et sõiduki ostjale ja tema varale see ikkagi mõju avaldab. Kui see mitte millelegi mõju ei avalda, milleks siis üldse see trahv?

#### **18:32 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Sellele juhtisid tähelepanu ka majanduskomisjoni liikmed. See trahv on pigem sümboolse väärtusega, mis ei pruugi tõeliselt pahatahtlikke näidikukruttijaid korrale kutsuda. Seetõttu ma kujutan ette, et majanduskomisjon võiks enne teist lugemist neid trahvimäärasid tõsta, füüsilisele isikule kuni 400 ja juriidilisele isikule kuni 3200 euron.

#### **18:33 Aseesimees Taavi Rõivas**

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Palun nüüd kaasettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Siim Kiisleri!

#### **18:33 Siim Kiisler**

Austatud juhataja! Auväärt Riigikogu! Majanduskomisjon arutas seda eelnõu oma 17. aprilli istungil. Kõigepealt tutvustasid minister Simson ning ministeeriumi veondus- ja liiklustalituse juhataja Hindrek Allvee seda eelnõu.

Komisjonis oli arutelul kaks teemat. Kõigepealt väikesaarel asuva sõiduki tehnöüuetele vastavuse teema. Ma kasutan võimalust rääkida sellest, kuidas see muudatuse kavatsus on tekkinud, sest see oli siin jutuks. Mõned aastad tagasi olid väikesaartel täpselt samasugused tehnöülevaatuse nõuded nagu igal pool mujal Eestis. Toona tegi regionaalministri juures olev väikesaarte komisjon ettepaneku seda korda muuta, sest tuua sõiduk pelgalt ülevaatuse jaoks mandrile, teha ülevaatus ära ja sõita koju tagasi oli väikesaarte püsielanikele lihtsalt väga kallis lõbu. Sellepärast tehti ettepanek võtta vastu lihtsustatud kord, et ülevaatus tehakse väikesaarel kohapeal. Juba tookord tähendas see teatud lihtsustusi ülevaatusel, sest kõiki ülevaatus tavapäraseid nõudeid ei olnud niikuinii võimalik väikesaarel täita. Aga tookord – suur tänu Maanteeametile, kes mõtles kaasa, tuli vastu ja aitas siin mõned aastad tagasi eelnõu välja töötada! – see muudatus siiski tehti. Saarte elanike elu muudeti palju mugavamaks. Ka siis oli nõue, et sõiduk peab tehniliselt igal juhul korras olema, sõltumata sellest, kas ülevaatus on õigeaegselt tehtud või ei ole. Loomulikult oli see lahendus. Aga kuigi muudatus võeti siin Riigikogus seadusega vastu, oli ta Maanteeametile tehniliselt keeruline ja rahaliselt ebaproportsionaalselt kallis. Mul on hea meel, et nüüd pakuti välja veelgi lihtsam lahendus ja et ministeerium tuli sellega kaasa. Kui tulla konkreetsemalt komisjoni arutelu juurde, siis kohustus sõita väikesaarel tehniliselt korras sõidukiga on ikka, sõltumata sellest, kas ülevaatus on tehtud või ei ole. Nii et tehniliselt korras sõidukiga sõitmine on igal juhul rikkumine, lihtsalt tehnilise ülevaatus teostamist ei nõuta enam juhul, kui sõiduk asub väikesaarel ja sellega sealt ei lahkuta.

Komisjonis oli arutelu selle üle, mis juhtub kindlustusega – kas kindlustus kompenseerib väikesaarel asuva sõiduki kahjud juhul, kui tehnoülevaatus on tegemata. Nagu minister siin täpsustas, kindlustuse jaoks ei pea olema tehnoülevaatus tehtud. Kindlustuse tegemisel seda tõesti ju ei kontrollita, aga ma arvan, et me peaksime komisjonis veel igaks juhuks selle üle täpsustama, kas on kindel, et juhul kui sõidukiga juhtub õnnetus, siis kindlustus ikkagi hüvitab kahjud, vaatamata sellele, et ülevaatus teostamise märke ei ole.

Teine teemadering oli läbisõidumöödiku näiduga seonduv. See on direktiivist tulenev nõue. Täna siinkohal ka ministrit vastamise eest! Meil oli komisjonis arutusel, et petmise eesmärgil tagasikerimise eest võiksid karistused olla tunduvalt karmimad. Eks siis komisjon arutab. Riigikogu liikmete ettepanekud on teretulnud. Kas praegu eelnõus oleva trahvi – 1800 eurot juriidilisele isikule – tõstmine 3200 euro peale oleks piisav? Loomulikult on küsimus, kuidas seda pettust tõestada, aga ma arvan, et trahv võiks olla veelgi karmim. Ilmselt tõstetakse sellise kerimisega sõiduki hinda nii palju, et see vahe võib olla palju suurem, samuti kahju, sest sisuliselt on tegemist tarbija petmisega, rääkimata sõiduohutusest. See ahvatlus võib praeguste trahvisummade juures alles jääda. Riigikogu liikmed võiksid kaaluda siin muudatusettepanekute tegemist.

Menetluslikult otsustati teha ettepanek võtta see eelnõu täiskogu 4. mai istungi päevakorda. Täna on juba 10. mai, aga algul arvestasime, et eelnõu on saalis 4. mail. Tehti konsensuslik ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks juba 16. mai, kuna eeldati, et eelnõu arutelu saalis on 4. mail. Kavatsus, soov ja palve on see eelnõu vastu võtta veel enne suvevaheaega ja seepärast on muudatusettepanekute tähtaeg nüüd, kui eelnõu menetlus edasi lükkus, eriti lühike. Juhin Riigikogu liikmete tähelepanu sellele, et kui siin on ettepanekuid kas mainitud trahvimäära või muu kohta, siis palume need esitada 16. mai kella 17-ks. Aitäh!

#### **18:40 Aseesimees Taavi Rõivas**

Aitäh! Ettekandjale küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 406 esimene lugemine lõpetada. Jaa, tõepoolest, nüüd on võimalik avada ka läbirääkimised, aga ma ei näe, et oleks sõnasoove. Kas ma järeldasin õigesti? Nii on, mistõttu läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 406 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 406 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 16. mai kell 17.

---

### **8. 18:40 Lõhkematerjaliseaduse eelnõu (418 SE) esimene lugemine**

#### **18:40 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kaheksas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud lõhkematerjaliseaduse eelnõu 418 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli majandus- ja taristuminister Kadri Simsoni!

#### **18:41 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head Riigikogu liikmed! See lõhkematerjaliseadus, millega ma teie ees olen, on väga pikalt ette valmistatud seadus. Eelnõuga asendatakse 2004. aastast kehtiv lõhkematerjaliseadus. Uue seaduse väljatöötamise tingis vajadus seadust ajakohastada ja lihtsustada ning kõrvaldada mõned lüngad. Ajastule omaselt töötati kehtiv lõhkematerjaliseadus välja kiirustades ja eelkõige eesmärgiga üle võtta Euroopa Liidu direktiive. Vahepeal on aga elu edasi läinud, on tekkinud uued nähtused ja probleemid, näiteks e-kaubandus, suurenenud on ka ebaseadusliku pürotehniliste toodete müügi osakaal. Seetõttu on alates aastast 2010 kogutud olemasoleva seaduse kohta tagasisidet. Tuvastatud on mitmeid lünkasid ja vastuolusid ning ka seaduse lihtsustamise võimalusi. Lisaks sellele saab selle aasta juulis läbi üks oluline üleminekuaeg: alates 4. juulist võib turule lasta üksnes uutele nõuetele vastavaid pürotehnilisi tooteid. Ja kuna uued nõuded tähendavad ohutumaid tooteid, siis osutuvad kehtiva seaduse piirangud nii mõneski punktis üleliia rangeks. Kõike seda arvestades oli otstarbekam koostada seaduse uus terviktekst, ja kuigi muudatused ei ole väga põhimõttelist laadi, on neid mitmeid. Kõiki muudatusi hetkel ette lugeda ei saa, neist on põhjalikumalt juttu eelnõu seletuskirjas.

Üldiselt käsitleb enamik muudatusi pürotehniliste toodete valdkonda. Enamik neist muudatustest on põhjendatavad kas pürotehniliste toodete uute nõuete täieliku kehtima hakkamisega või siis tingitud

vajadusest vähendada pürotehniliste toodete ebaseadusliku müügi eeliseid. Uued nõuded tähendavad tarbijale ohutumaid ja väiksema võimsusega pürotehnilisi tooteid. Seejuures on nende ohutust ja nõuetele vastavust eelnevalt ka kontrollitud. Kuna edaspidi vanadele nõuetele vastavad pürotehnilised tooted tarbijatele kättesaadavad ei ole, siis vajab seadus ajakohastamist. Sel põhjusel kaotatakse mitmed F-3 kategooria ehk kõige võimsama tarbijale kättesaadava ilutulestikutoote kohta kehtivad nõuded. Näiteks kaotatakse nõue, mille kohaselt võib F-3 kategooria ilutulestikutooteid müüa vaid vähemalt neljal järjestikusel kuul tegutsevas müügikohas. Samuti kaotatakse müügitehingu registreerimise ja arvestusraamatupidamise nõue. Lähtuvalt teiste Euroopa riikide eeskujust saab F-3 kategooria ilutulestikutoodet osta alates 18. eluaastast (varasem vanusepiir oli 21). Samas jäetakse põhiliste pürotehniliste toodete käitlemise piirangud muutmata. Endiselt jäävad keelatuks paugutid ja endiselt peab pürotehnilise toote kasutamisel arvestama avalikus kohas käitumise reegleid. Avalikus kohas käitumise nõuded tulenevad korrakaitseseadusest ja eelnõus neid üle ei korrata. Samuti kõrvaldatakse mitmed lüngad. Kehtivas õiguses ei ole määratletud pürotehniliste toodete koguseid, mida eraisik võib eritingimusi täitmata hoida. Hetkel on ainus õigusaktist tulenev piirmäär kemikaalseadusest tulenev 1000 kilogrammi. Ilmselgelt ei ole selline kogus pürotehnilisi tooteid vajalik isiklikuks kasutamiseks ja nende hoidmine eeldab eritingimusi. Isik võib sel viisil koguda eluruumi suures koguses pürotehnilisi tooteid, põhjustades kõrgendatud ohtu teistele isikutele. Et õiguskaitseorganitel oleks mingilgi määral võimalik seda käsitleda, on vaja seaduses määratletud indikatiivset piirmäära. Seadus sätestab oma tarbeks hoitavaks koguseks summaarselt 20 kilogrammi pürotehnilisi tooteid. Samasugune lünk on ka relvaseaduse alusel tegutsevate juriidiliste isikute puhul. Nende puhul ei sätesta seadus samuti piirmäära, kui palju püssirohtu võib relvapood ilma täiendavaid erinõudeid järgimata hoida. Ka see lünk kõrvaldatakse. Seadus on kavandatud jõustuma 4. juulil 2017 ja see tuleneb pürotehniliste toodete direktiivi kohase üleminekuaja lõpust. Täna tähelepanu eest!

#### **18:45 Aseesimees Taavi Rõivas**

Teile on ka küsimusi. Andres Herkel, palun!

#### **18:45 Andres Herkel**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kiirelt vaatasin üle, et kehtiv seadus sisaldab endas tõepoolest palju rohkem paragrahve kui see eelnõu. Iseenesest selline lühendamine on sümpaatne ja see osa eesmärkidest, mida te kirjeldasite – vähendada ebaseadusliku müügi eeliseid –, on igati arusaadav. Aga äkki te annate ülevaate sellest, mis on kehtivas seaduses ja mille võrra uus seadus nüüd tõepoolest kogu selle seaduse teksti lühendab ja regulatsioonide ulatust vähendab.

#### **18:46 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Ma püüan anda ülevaate. Kõigepealt kaotatakse piirang, mille kohaselt võis teisest Euroopa Liidu riigist Eestisse pürotehnilist toodet tuua üksnes isik, kellel on tegevusluba. Lähtutakse sellest, et kõik pürotehnilised tooted ei eelda tegevusloa olemasolu ja seega on põhjendamatult piirata võimalusi tuua nõuetele vastavat toodet teistest liikmesriikidest. Varem kehtis Tehnilise Järelevalve Ameti teavitamise kohustus, sõltumata kogusest. Tegelikult elus, avatud piiride puhul polnud see alati toimiv, see ongi ju see lisatürg. Muudatus puudutab siis eelkõige rahvusvahelisi kaubakette, kelle kaubanomenklatuuris võib olla pürotehnilisi tooteid, näiteks säraküünlaid. Lüheneb pürotehniliste toodete veoloa tingimuste osa, tingimused muudetakse paindlikumaks. Muudetakse pürotehnilise toote reklaaminõudeid. Kehtiva seaduse kohaselt on pürotehnilise toote reklaam lubatud, samas on nõue, et reklaam ei tohi olla toodet ostma kutsuv. Leiti, et selline nõue ei ole eesmärgipärane ja on pidevalt vaidlusi tekitanud. Eelnõu kohaselt muudetakse reklaaminõudeid selliselt, et kehtivad reklaamiseaduse üldsätted – siin seaduses erinorme ei ole –, sh ka ohtlikke aineid sisaldavate toodete reklaaminõuded. Nii et mitmel puhul võetakse aluseks need sätted, mis on teistes seadustes, ja siin pole vaja erinorme välja mõelda.

#### **18:47 Aseesimees Taavi Rõivas**

Ain Lutsepp, palun!

#### **18:47 Ain Lutsepp**

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Minu küsimus puudutab seletuskirja lehekülge 16 ja § 13, kus on kirjas pürotehnilise toote ja lõhkematerjali käitleja tegevusloa andmise menetluse sätted. Neid käsitletakse nüüd ühtse menetlusena ning lõhkematerjali käitleja tegevusloa puhul on kaotatud tegevusloa komisjon. Tegevusloa menetlusse ei ole kaasatud Päästeametit ega Maksu- ja Tolliametit, aga samas on Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet kaasatud. Palun siin selgitust!

#### **18:48 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Siin on küsimus selles, et see on tegevusloa, mida annab Tehnilise Järelevalve Amet. Tehnilise Järelevalve Amet lähtub ka nendes küsimustes mitmest seadusest. Nii mõnigi ohtlik aine ei lähe enam selle seaduse alla, vaid läheb näiteks kemikaalseaduse alla. Ma räägin teile kohe ka, mida otsustati teha tegevusloa puhul. Otsustati teha leevendusi, kuna senised piirangud ei vähendanud märkimisväärselt pürotehniliste toodete kättesaadavust. Ehk see on kantud samast ideest, kuidas vähendada varikaubandust.

Mulle jäi tegelikult arusaamatuks teie küsimus, millised organisatsioonid on kaasatud sellesse menetlusse ja millised mitte. Siin on tegu mitme seaduse koostoimega ja võetakse arvesse ka olemasolevaid reegleid. Näiteks pürotehnika puhul on koostoime relvaseadusega ja selle käitlemise korral on kaasatud needsamad organisatsioonid, kes on nimetatud seletuskirja 16. ja 17. leheküljel. Kui seal on mingeid tehnilisi tagamaid, siis ma pean tunnistama, et see on ametkondlike kooskõlastuste tulemus, et taotluse menetlusse kaasatakse Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet, ning sellega loetelu piirdub. Ma ei oska sellele rohkem midagi lisada.

#### **18:52 Aseesimees Taavi Rõivas**

Krista Aru, palun!

#### **18:52 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud proua minister! Minul on selline huviküsimus: mis tingis vajaduse leevendada lõhkajaks saamise tingimusi nii otsustavalt? Kui varem oli vajalik aastane töökogemus, siis nüüd on ainult neljakuuline. Sellisel lõdvendamisel pidi kindlasti olema mingi põhjendus.

#### **18:52 Majandus- ja taristuminister Kadri Simson**

Küsisin seda ka ise. Seaduse valitsusse jõudmisele eelnes seaduseelnõu väljatöötamiskavatsus, mille puhul olid kaasatud kõik huvirühmad. See muudatus tuleneb ilmselt kaevanduste või kaevandusi ühendava organisatsiooni ettepanekust. Nemad on arvamusel, et tänapäevaste materjalide ohutuse juures on võimalik lõhkaja ka nelja kuuga välja koolitada.

#### **18:53 Aseesimees Taavi Rõivas**

Kas on veel küsimusi? Ei ole. Aitäh ettekandjale! Ma palun komisjoni kaasettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Märt Sultsi!

#### **18:53 Märt Sults**

Härra juhataja! Kolleegid! Majanduskomisjon arutas esmaspäeval, 17. aprillil k.a oma istungil lõhkematerjaliseaduse eelnõu 418 esimesele lugemisele saatmist. Juhatas koosolekut nagu ikka Aivar Kokk, protokollis Margit Ubaleht, osa võtsid Toomas Kivimägi, Deniss Boroditš, Erki Savisaar, Jaanus Marrandi, Märt Sults, Raivo Pöldaru, Siim Kiisler, Kaido Rosin, Marin Daniel ja Piia Schults. Kristen Michal puudus. Kutsutud oli majandus- ja taristuminister Kadri Simson ning ministeeriumi siseturuosakonna toote ohutuse ja tarbijakaitse talituse nõunik Ago Pelisaar. Päevakorras oli lõhkematerjaliseaduse eelnõu 418 arutelu esimesele lugemisele saatmiseks. Komisjoni istungile kutsutud majandus- ja taristuminister Kadri Simson ning ministeeriumi siseturuosakonna toote ohutuse ja tarbijakaitse talituse nõunik Ago Pelisaar tutvustasid eelnõu sisu ja vastasid küsimustele. Küsimusi oli ja arutelu oli ka. Märt Sults küsis selle kohta, et pürotehniliste toodete kirjeldused on eelnõus toodud, kuid koostisosade ning nende ladustamise ja hoidmise nõudeid ei ole. Võtame näiteks sadama hoiuplatsid ja muud kohad – asjad, mis on nitraati, fosfaati ja salpeetrit täis, on lihtsalt presendi all. See kõik on ju tegelikult väga ohtlik lõhkematerjal. Arutelu käigus saime selgusele, et see käib kemikaalseaduse alla ja sellesse eelnõusse ei puutu.

Järgmiste minu ehk Märt Sultsi küsimuste puhul selgus, et ka need olid seotud kemikaaliseadusega ega puutunud jälle sellesse eelnõusse. Toomas Kivimägi tundis huvi, millised on eelnõus toodud salaturu vastu võitlemise komponendid. Ministeeriumi esindaja vastas, et salakauba puhul tuleb vaadelda, millest selle müük on motiveeritud, näiteks kas mujal on toodet odavam osta kui siin. Väideti, et tavaliselt määrab toote hind turu liikumise. Kaido Rosin tundis huvi, kas eelnõu väljatöötamisel on analüüsitud ka järelevalve osa, näiteks pürotehnika kasutamist peale keskööd. Ministeeriumi poolt vastati, et seda on raske seadusandlikult kontrollida. Kui keegi kasutabki pürotehnikat keelatud ajal, siis politsei kohale jõudes võib kasutaja olla juba läinud. Pigem on see üldise käitumiskultuuri küsimus. Lahtiseletamiseks ma võin tuua üleeilse näite enda kodukohast. Üks naljakas inimene hakkas kell kolm öösel jahipüssist põrutama ja põrutas järgmise päeva kella kaheni. Keegi põrutajat kätte ei saanud. Raketid lendasid samuti. Nii et sisekultuur on kindel ja see, et inimene oskab mingit pürotehnilist materjali käidelda ja temast lõhkematerjali kokku segada, ei ole kõige ohtlikum koht. Siin on aga see kasvatuse koht, et ma oskan midagi teha, aga ma ei tee seda, kuna see on ohtlik ja võib teistele kahju tekitada. Nii et just see haritus: ma oskan, aga ei tee, mul on see, aga ma ei kasuta seda, kuna see on teistele ohtlik, mul on pürotehnika, aga ma ei kasuta seda teiste vastu. See on see põhieesmärk, mida selle seadusega peab saavutama.

Arutelu lõpul otsustati konsensuslikult teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 4. mai istungi päevakorda. Hääletasid Aivar Kokk, Toomas Kivimägi, Deniss Boroditš, Erki Savisaar, Jaanus Marrandi, Märt Sults, Raivo Põldaru ja Siim Kiisler. Teiseks otsustati teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (Aivar Kokk, Toomas Kivimägi, Deniss Boroditš, Erki Savisaar, Jaanus Marrandi, Märt Sults, Raivo Põldaru, Siim Kiisler ühehäälselt) ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks k.a 16. mai kell 17 (Aivar Kokk, Toomas Kivimägi, Deniss Boroditš, Erki Savisaar, Jaanus Marrandi, Märt Sults, Raivo Põldaru ja Siim Kiisler ühehäälselt). Siia juurde veel üks illustreeriv materjal selle kohta, et kunagi mitte midagi ei juhtu. Praegu enam sellist reeglit küll ei ole, aga nõukaajal oli koolides selline nõue, et keemiakabinet pidi asuma katuse all ja maja nurgas. Et kui midagi õhku lendab, siis lendab minema ainult kaks kabineti seina, ülejäänud kool jääb terveks. Nii et igapidi vahva eelnõu, palun toetada! Aitäh!

#### **18:58 Aseesimees Taavi Rõivas**

Aitäh! Küsimusi on samuti. Palun, Peeter Ernits!

#### **18:58 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Seni ei ole sätestatud oma tarbeks kasutatavate pürotehniliste toodete kogust, aga nüüd on selleks 20 kilo. Kas arutati, kui palju võib selliseid isikuid olla, kes vajavad oma tarbeks 20 kilo pürotehnikat, ja kes peab siis hakkama käitlemisluba küsima?

#### **18:58 Märt Sults**

Suur tänu, väga hea küsimus! Selle üle sai väideldud päris mitu aega, et kust see piir läheb ja mida teeb üks inimene kodus 20 kilo pürotehnilise ainega. Selline inimene, kes hoiab kodus ilma eritingimusteta niisugust kogust lõhkeainet, peaks hakkama kaitsepolitsei ja teiste organite huviorbiiti jõudma või siis peaksid teised teatama, et keegi hoiab näiteks voodi all miini. Nii et seda seadusega reguleerida on keeruline, sest kes seda kodus kaalumas käib. Ja poes seda ka ei kaaluta. Kui sa ostad neli pakki mingisuguseid rakette, siis seda, kas see kaalub 21 kilo või 25 kilo, keegi ju ei mõõda.

#### **18:59 Aseesimees Taavi Rõivas**

Andres Ammas, palun!

#### **18:59 Andres Ammas**

Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav ettekandja! Ütlesid mõni minut tagasi, et esialgse kava järgi pidi see eelnõu olema saalis 4. mail ja vastavalt sellele oli arvutatud muudatusettepanekute tähtajaks 16. mai. Täna on 10. mai. Kas nüüd on ka muudatusettepanekute tähtaeg nihkunud või ei ole?

#### **18:59 Märt Sults**

Väga hea tähelepanek, aitäh! Ma pean nüüd nõu küsima. Mina vaatasin praegu protokollis olevaid kuupäevi. Siin võivad tulla parandused. Palun praegu vabandust! Siin on kusagilt tulnud trükiviga.

### 19:00 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

### 19:00 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud komisjoni ettekandja! Selle seaduseelnõuga alandatakse ka F-3 kategooria toote müügi puhul vanusepiiri 18. eluaastani. Kui põhjendatuks, õigeks teie endise koolipapana seda vanusepiiri alandamist peate?

### 19:00 Märt Sults

Aitäh, Krista! Hea, väga hea küsimus! Endise koolipapa õudusunenägu on jõuluaeg ja uusaasta. See on täielik õudusunenägu ja mina müüks neid asju üldse ainult psühhiaatri tõendiga. Aga seda vist ei saa kehtestada ja siis ei ole eriti suurt vahet, kas ostja on 18 või 21.

### 19:00 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

### 19:01 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Tulen tagasi selle 20 kilo juurde. Vahepeal ütles kolleeg Savisaar mulle, et 20 kilo on neli sellist patareid. Aga minu elulised tähelepanekud näitavad, et viimasel ajal on pürotehniliste vahendite kasutamine järsult kasvanud, ja sugugi mitte ainult aastavahetusel, vaid igas kuus. Kas 20 kilo ei ole liiga vähe, arvestades reaalseid olusid, et pauku tehakse igas kuus ja üsna palju?

### 19:01 Märt Sults

Aitäh, hea Peeter! Väga hea küsimus. Siin on praegu ettepanek kaubandusvõrgu kohta ja kindlasti see vihje tuleb anda. Jõuluajal ja uusaastal müüakse kaubanduskettides, Selveris ja igal pool mujal neid pürotehnilisi vahendeid. See on see kuu aega, okei, olgu, aga ülejäänud aja aastast ei tohiks pürotehnilised vahendid kauplusekettides müügil olla, neid peaks müüdama spetspoodides. Ja siin on nüüd hea tava ja ühiselu reeglid, kuidas ja kunas see paugutamine ja rakettide üleslaskmine võiks käia. Seda ei ole jälle võimalik mingisugusel politseinikul või muponaudil kontrollida, siin on sisemine kasvatus ja naabrivalve. Ütleme kas või niimoodi, et kui sa oled ikka paar korda naabrile kell kaks öösel kähki keeranud ja oma kaks patareid taevasse lasknud, eks sa siis järgmisel hommikul saad naabri käest kolaka. Nii et see on täitsa okei, ühiskonna hoiak ja sotsialiseerumise tase reguleerivad selle turu ära.

### 19:02 Esimees Eiki Nestor

Rohkem komisjonipoolsele ettekandjale küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 418 esimene lugemine on lõpetatud. Määratud muudatusettepanekute tähtajaks 16. mai kell 17.

---

## 9. 19:03 Riigikaitseseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu (438 SE) esimene lugemine

### 19:03 Esimees Eiki Nestor

Meie järgmine päevakorrapunkt on riigikaitsekomisjoni algatatud riigikaitseseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu 438 esimene lugemine. Komisjonipoolne ettekandja Madis Milling, palun!

### 19:03 Madis Milling

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Teie ees on riigikaitseseaduse § 7 muutmise seaduse eelnõu 438. Riigikaitsekomisjon algatas arutuse all oleva eelnõu konsensuslikult k.a 20. aprillil. Vabariigi Valitsus arutas eelnõu oma 3. mai istungil ja otsustas seda toetada. Miks me seda tegime? Nimelt sätestab riigieelarve baasseadus üldseadusena strateegiliste arengudokumentide koostamise, elluviimise ja muutmise nõuded. Arutlusel oleva eelnõu § 1 sätestab eriseaduseks oleva riigikaitseseaduse §-s 7 alljärgneva erisuse: riigisaladust sisaldavale riigikaitse valdkonna arengukavale ei kohaldata riigieelarve seaduse § 20 lõikes 2 sätestatud kohustust esitada see Riigikogule arutamiseks. Enne valdkonna arengukava või selle muutmise eelnõu esitamist Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks

kuulab peaminister ära Riigikogu riigikaitsekomisjoni seisukoha. Valdkonna arengukava all peetakse silmas riigikaitse arengukava, mis kehtestatakse kümneks aastaks.

Eelnõus sätestatud regulatsioonis ei ole midagi uut. Sama põhimõtte ja erisus oli sätestatud kuni 31. detsembrini 2015 kehtinud rahuaja riigikaitse seaduse 7. peatükis "Riigikaitse põhikavad", täpsemalt seaduse §-s 27. Selle paragrahvi kohaselt esitas valdkonna eest vastutav minister riigikaitsekomisjonile riigikaitse arengukava. Kuid nüüd on riigikaitse arengukava kui valdkonna arengukava koostamine ministeeriumideülene, sest see ei sisalda ainult sõjalise riigikaitsega seonduvat. Seetõttu valmistab valdkonna arengukava ette Riigikantselei ja praktikas on peaminister see isik, kes arengukava riigikaitsekomisjonile tutvustab.

Ja veel. Erisuse sätestamise vajadus on põhjendatud veel seetõttu, et riigikaitse arengukava on valdavalt riigisaladust sisaldav dokument, millel on kokkupuude ka salastatud välisteabega, konkreetset NATO saladust sisaldavate dokumentidega. Riigikogu liikme staatuse seaduse § 19 lõike 4 kohaselt läbivad riigikaitsekomisjoni liikmed julgeolekukontrolli, et saada igapäevatööks vajalik NATO saladustele juurdepääsu õigus.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse, et seadus jõustub Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval. Üldkorrast kiirema jõustumise aja sätestamine annab Vabariigi Valitsusele võimaluse kinnitada ajaliselt kiiremini riigikaitse arengukava 2017– 2026.

Menetlusest. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 2017. aasta 2. mai istungil konsensuslega teha Riigikogu juhatusel ettepaneku lülitada arutuse all olev eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu k.a 10. mai istungi päevakorda ja teha Riigikogule ettepanek esimene lugemine lõpetada. Eelnõu komisjonipoolseks ettekandjaks määrati siinkõneleja. Veel otsustas riigikaitsekomisjon sellel istungil Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 lõikele 1 tuginedes konsensuslega teha Riigikogu esimehele ettepanek määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks k.a 15. mai kell 10.30. Tänan!

#### **19:07 Esimees Eiki Nestor**

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh, Madis Milling! Avan läbirääkimised. Läbirääkimiste soovi ei ole. Eelnõu 438 esimene lugemine on lõpetatud. Määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. mai kell 10.30.

---

### **10. 19:08 Maavalitsuste tegevuse lõpetamisest tuleneva Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (432 SE) esimene lugemine**

#### **19:08 Esimees Eiki Nestor**

Järgnevalt on meie päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud maavalitsuste tegevuse lõpetamisest tuleneva Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 432. Eelnõu algataja nimel teeb ettekande riigihalduse minister Mihhail Korb. Palun!

#### **19:08 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul lühidalt tutvustada maavalitsuste tegevuse lõpetamisest tulenevat Vabariigi Valitsuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Vabariigi Valitsus on teile arutamiseks esitanud eelnõu, mille kohaselt lõpetatakse maavanemate ja maavalitsuste tegevus institutsioonina alates 1. jaanuarist 2018 ning maavalitsuste ülesanded antakse täitmiseks üle kohalikele omavalitsustele ja olemasolevatele riigiasutustele.

Eesti halduskorralduse muutmise teemal on koostatud analüüse ja peetud arutelusid juba aastaid. Poliitiliste valikute tulemusena on maavalitsuste ülesannete hulk aja jooksul tuntavalt vähenenud. Kui maavalitsustes oli 15 aastat tagasi ligi 1000 töötajat, siis praegu tuleb töö ära teha vähem kui 500 inimesega. Muuseumide, spordiasutuste, internaatkoolide ja lastekodude haldamine ning perearstikonkursi korraldamine pole enam maavalitsuste töö ning maavalitsuste rolli vähendamise pidurdamist ei ole ette näha.

Oleme käimasoleva haldusreformi üheks eesmärgiks seadnud kohalike omavalitsuste rolli suurendamise. Maavalitsused täidavad praegu mitmeid selliseid ülesandeid, kus otsustamisõigus sobib paremini kohalikule tasandile. Maakonna arengu ja rahvatervise prioriteetide, saarevahtide nimetamise ja ühistranspordi korralduse üle ei pea otsustama riigiametnikud, seda võivad väga edukalt teha

kohalike elanike valitud esindajad. Mis puudutab maavalitsuste täita olevaid riiklikke ülesandeid, siis ka need vähenevad oluliselt, kui omandi- ja maareform läbi saab. Maavalitsuste reformi eesmärk on muuta riigiasutuste ülesannete jaotus selgeks ja korrastatuks, vähendada ülesannete killustatust ning tugevdada kohalikku tasandit, viies otsuste tegemise inimestele lähemale. Ühtlasi on soov muuta riiklike ülesannete täitmine edaspidi maakondades ühetaolisemaks.

Eelnõuga plaanitakse muuta 59 seadust, mis sisaldavad maavanema ja maavalitsuste ülesandeid. Järgnevalt annan ülevaate maavalitsuste peamiste ülesannete planeeritud jaotusest kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste vahel. Esiteks, eelnõu kohaselt on kohalikule tasandile kavandatud anda järgmised ülesanded: perekonnaseisutoimingud, näiteks abielu ja lahutuste registreerimine maakonnakeskuse kohalikele omavalitsustele; rahvatervise valdkonna ülesanded ja maakonna turvalisuse nõukogude töö korraldamise ülesanded maakonna või piirkonna omavalitsustele ühiseks täitmiseks; maakonna kultuurialase ühistegevuse koordineerimine ja ürituste korraldamine maakonna või piirkonna omavalitsustele ühiseks täitmiseks; saarevahi ülesanded pühasustusega väikesaari omavatele kohalikele omavalitsustele; valimise korraldamisega seotud toimingud kõikidele kohalikele omavalitsustele; kinnisasja omandamise loamenetlusega seonduvad ülesanded kõigile kohalikele omavalitsustele.

Teiseks, eelnõu kohaselt on olemasolevatele riigiasutustele kavandatud järgmised ülesanded: õppeasutuste järelevalve ja hariduskorralduslikud ülesanded Haridus- ja Teadusministeeriumile – siinkohal juhin tähelepanu, et haridusvaldkonna ülesanded on plaanis üle anda juba kooliaasta algusest ehk 1. septembrist 2017; noorsootöö valdkonna ülesanded Eesti Noorsootöö Keskusele ning Haridus- ja Teadusministeeriumile; maareformi ülesanded ja maatoimingud Maa-ametile; perekonnaseisutoimingute järelevalve Siseministeeriumile; rahvaraamatukogude järelevalve Kultuuriministeeriumile; valimiste korraldamisega seotud järelevalve ja koordineerivad toimingud Riigi Valimisteametile; kohaliku omavalitsuse haldusaktide järelevalve Justiitsministeeriumile; maakonna- ja teemaplaneeringute koostamine ning järelevalve üld- ja detailplaneeringute üle, regionaalarenguprogrammide koordineerimine, omavalitsuste juriidiline nõustamine, haldusterritoriaalse korralduse muutmise toiming, omandireformi järelevalve ning maa hüpoteegipidaja ülesanded Rahandusministeeriumile. Koos maavalitsuse funktsioonidega antakse kohalikele omavalitsustele ja riigiasutustele üle ka ülesannete täitmiseks vajalikud rahalised vahendid. Maavalitsuste ümberkorraldamine ei too kaasa maakondade kui haldusüksuste kaotamist. Kui alates esimesest jaanuarist 2018 hakkavad maavanemate ja maavalitsuste ülesandeid täitma teised asutused, siis ei tähenda see ajalooliste maakondade hülgamist. Inimesed ei võrdsusta oma maakonda ei maavalitsuse ega konkreetse maavanema isikuga. Maakonnad säilivad lähima riikliku haldusüksusena, kus riik oma elanikele vajalikke teenuseid pakub. Maakondades korraldatakse ka edaspidi omavalitsuste eestvedamisel olümpiaade, spordivõistlusi, laulu- ja tantsupidusid, valitakse aasta ema, isa ja õpetajad ning toimuvad tunnustusüritused. Nii mina kui ka kolleegid Rahandusministeeriumist on maavalitsuste reformi teemal külastanud kõiki maakondi ning kohtunud väga paljude kohalike omavalitsuste ja kõigi maakondlike omavalitsusliitude juhtidega. Kohtumiste põhjal julgen teile väita, et nii omavalitsused kui ka ministeeriumid ja ametid on alates 1. jaanuarist 2018 valmis täitma neile lisanduvaid ülesandeid ning riigi halduskorralduse ümberkujundamine järgmise poole aasta jooksul on meile täiesti jõukohane. Tänan teid tähelepanu eest! Olen valmis küsimustele vastama.

#### **19:16 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused. Külliki Kübarsepp, palun!

#### **19:16 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Paraku on selles seaduses veel palju-palju muud peale selle, mida te just oma kõnes esitasite. Seepärast ma küsin tagamaad näiteks § 26 "Maareformi seaduse muutmine" tagamaa kohta. Sellega täiendatakse maareformi seaduse § 6 "Tagastatav maa" lõiget 2, kus on loetletud juhud, mil maad ei tagastata kas osaliselt või tervikuna, lisades uue punkti: õigusvastaselt võõrandatud maa asukohta ei ole võimalik kindlaks määrata. Palun kommenteerige, mis on selle muudatusettepaneku sisu seoses maavalitsuste tegevuse lõpetamisega! Miks on toodud siia n-ö kobareelnõusse see punkt, mis minu hinnangul otseselt maavalitsuste tegevust ei puuduta?

#### **19:17 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna teid küsimuse eest! Mina võin teile 100% kinnitada, et kõik muudatused, mida selle seadusega pakutakse vastu võtta, puudutavad ainult maavalitsuste korralduslikke küsimusi. Muudatusi on põhimõtteliselt kahte tüüpi. Üht tüüpi muudatused hõlmavad tõesti ülesandeid, mis antakse maavalitsustelt kohalikele omavalitsustele või riigiasutustele. Teised muudatused on seotud ülesannetega, mis võetakse maavalitsustelt üldse ära, kuna need funktsioonid on ajaga ennast ammendanud ja neid ei ole enam vaja. Mis puudutab konkreetset punkti, siis selle sisu ongi seotud maatoimingutega ja nende korraldamisega. See kõik on otseselt seotud maavalitsuste reformiga, kinnitan teile veel kord.

**19:18 Esimees Eiki Nestor**

Andres Herkel, palun!

**19:18 Andres Herkel**

Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Mul on analoogiline küsimus § 34 kohta, mis puudutab erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse muutmist. Ma palun, tehke meile, uskmatutele, selgeks, et see, mis siin on sätestatud, puudutab ainult maavalitsuste staatuse muutmist või nende ärakaotamist ja mitte mingeid sisulisi aspekte!

**19:18 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna teid küsimuse eest! Siin saan teile samuti kinnitada, et selle küsimuse osas antud maavalitsuste ülesanded jäetakse seadusest lihtsalt välja.

**19:18 Esimees Eiki Nestor**

Monika Haukanõmm, palun!

**19:19 Monika Haukanõmm**

Täna, härra juhataja! Lugupeetud minister! Minu huviorbiiti tuli 9. peatükk, mis on pealkirjastatud "Sotsiaalvaldkonna seadused". Kui ma vaatan, mis seadusi seal muudetakse, siis ausalt öeldes ei näe ma siin ühtegi sotsiaalvaldkonna seadust. Muudetakse kollektiivse töötüli lahendamise, nakkushaiguste ennetamise ja tõrje, rahvatervise ning ravikindlustuse seadust. Ma nimetaksin neid pigem tervisevaldkonna seadusteks. Aga see selleks. Minu sisuline küsimus puudutab rahvatervise seaduse muutmist ja muudatuse seost maavalitsuste kaotamisega. Esimesed kolm muudatust on puhtalt mõistete lisamine – mis on rahvatervis, mis on tervisehooldus, mis on tervist toetav teenus ja mis on üldse rahvatervis. Mulle tundub, et selle seadusega tahetakse ka muud vajalikud muudatused ära teha, sest siin ei ole otsest seost maavalitsuste kaotamisega. Või kuidas teie seda näete?

**19:20 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Ma kordan veel kord, et mina näen väga otsest seost maavalitsuste kaotamisega. Kõik muudatused, mis on seadusse sisse kirjutatud, on seotud otse maavalitsuste kaotamisega. Loomulikult, tuues välja seaduse erinevad aspektid, te üritate mind segadusse ajada ja näidata, et need asjad ei ole maavalitsuste kaotamisega seotud. Mina kinnitan teile, et kõik need tegevused, mida see seadus kirjeldab, on seotud maavalitsuste kaotamisega. Kui me räägime seadusloomest, siis on selge, et mitmed mõisted või punktid, mis puudutavad mitmesuguseid funktsioone ja ülesandeid, on vaja ühest seadusest välja võtta ja teistesse seadustesse sisse kirjutada. Ma arvan, et kui need mõisted on siia sisse viidud, siis ilmselt on seda olnud vaja selleks, et neid funktsioone täita. Ma võin tuua näite, miks sellist sätet on vaja seadusse kirjutada. Näiteks mingi ülesanne ei olnud kellelegi konkreetset antud, vaid kuulus varem seaduse järgi maavalitsuse ülesannete hulka. Nüüd, kus see ülesanne läheb riigi või kohaliku omavalitsuse tasandile, tulebki vastavat seadust niisugusel kujul muuta, need mõisted sinna sisse viia ja nendele hiljem teistes seadustes või teistes paragrahvides viidata. Ma kinnitan teile veel kord, et kui mõisted on sisse viidud, siis on need viidud sisse selleks, et neid ülesandeid saaks täita edukalt kas kohalik omavalitsus või konkreetset üks valitsuse struktuurüksustest. Mis puudutab konkreetset neid valdkondi, mida teie mainisite, siis suuremas osas hakkab nende valdkondade eest vastutama kohalik omavalitsus ja järelevalve eest nendes valdkondades hakkab vastutama vastava valdkonna ministeerium.

**19:22 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru, palun!

**19:22 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Mina saan väga hästi aru, miks on rahvaraamatukogude osa siia sisse kirjutatud ja mida tuleb muuta. Pigem on minu küsimus 4. peatüki § 31 kohta, kus on rahvaraamatukogu seaduse ja spordiseaduse muutmise. Kui omavalitsused ei suuda ise maakonnaraamatukogu nimetamist ära otsustada ja seda peab otsustama Kultuuriministeerium, miks ei ole siin siis tähtaega määratud? See on jäetud täiesti ilma tähtajata. Kas on olnud arutusel, et Kultuuriministeeriumi või ministri otsus peab ka teatud tähtaja jooksul tulema? Muidu keskraamatukogu ülesannete täitmine jääbki unarusse, kui omavalitsused omavahel vaidlevad.

**19:23 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Austatud küsija, tänan teid küsimuse eest! Ma arvan, et oli mitmesuguseid ettepanekuid ja kaalutlusi. Aga me eelistasime seda, et eri valdkondade sätted või seaduseosad valmistaksid ette konkreetselt vastava profiili ministeeriumid. Ma eeldan, et see küsimus oli põhjalikult läbi analüüsitud Kultuuriministeeriumis, kellel on selles küsimuses kandev roll. See sisend on saadud Kultuuriministeeriumi käest ja kõik on sellega kooskõlas. Ma arvan, et nende arvates ei olnud põhjust seda tähtsust, lõpptähtaega paika panna. Ilmselt nad eeldavad, et seda saab teha loomulikult teel. Samas pean rõhutama ka seda, et tegu on seaduse muutmise eelnõuga, nii et teil on võimalus oma ettepanekud esitada. Seda küsimust võib kindlasti kaaluda.

**19:24 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

**19:25 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Nagu ma aru saan, seni on maavanem öelnud, milline on maakonnaraamatukogu. Nüüd hakkavad seda ministrile ütlema kõik allesjäävad vallad või linnad, ja kui nad omavahel kokkuleppele ei saa, siis minister lihtsalt ütleb, et uus keskraamatukogu asub siin või seal. Kas ma sain õigesti aru, et niimoodi on? Aga miks peaks üldse olemasolevat keskraamatukogu tulenevalt maavalitsuste kaotamise kontekstist muutma?

**19:25 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Ma arvan, et põhiline põhjus on võtta sellest otsustamisprotsessist välja maavalitsuse roll. Praegu on ta üks selle protsessi osaline, aga kui maavalitsusi enam ei eksisteeri, siis võetakse see funktsioon seadusest välja. See on põhiline põhjus. Aga me eeldame, et tulevikus ütlevad ikka kohalikud omavalitsused, mis on keskraamatukogu ja kus ta asub. Regulatsioon peab säilima, et oleks selge protsess. Aga loomulikult ei ole mingit põhjust muuta keskraamatukogu asukohta niisama, ilma konkreetse põhjusega.

**19:26 Esimees Eiki Nestor**

Andres Metsoja, palun!

**19:26 Andres Metsoja**

Hea esimees! Austatud minister! Kindlasti on maavalitsuste kaotamisega seotud tuhandeid detaile, aga ma puudutaksin neist üht olulist – see on sümbolika. Mida on konkreetselt mõeldud sümbolika koha pealt? Igal maakonnal on oma lipp ja vapp, maakonnad kui sellised jäävad, aga kes oleks siis selle sümbolika hoidja või siis talletaja ning teatud juhtudel ka vapimärkide kui sellise traditsiooni ehk maakonna kõrgeima autasu edasikandja?

**19:27 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Väga oluline küsimus. Oma küsimuses te toonitate väga õigesti, et maakonnad tõesti säilivad. Säilib ka maakonna sümbolika. Selles küsimuses sai ka peetud päris suur debatt, aga otsustati, et maakonna sümbolika kandjaks jäävad kohalike omavalitsuste liidud. Nemad vastutavad

ka tulevikus selle eest, et viia läbi tseremoniaalseid üritusi ja teha seda üheskoos kogu maakonna territooriumil.

#### **19:28 Esimees Eiki Nestor**

Külliki Kübarsepp, palun!

#### **19:28 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Vaadake, põhjus, miks me oleme hämmingus, on see, et me oleme võtnud kehtiva seaduse aluseks ja hakanud võrdlema kõiki neid esitatud punkte. Tundub, et teie seda teinud ei ole ja seetõttu ei saa ka meie küsimuseasetusest aru. Meie analüüs näitab, et te lähete omadega totaalselt rappa. Ma saan aru, et üks viga tuleb sellest, et ülesanded on pandud ministeeriumidele. Minu küsimus on selline: miks te olete läinud vastutuse jagamisel järjest ümmargusemaks, kasutades eelkõige sõnu "valdkonna eest vastutav minister", "valdkonna vastutav amet" jne? Võtame kas või sellesama Vabariigi Valitsuse seaduse §75<sup>3</sup> "Haldusjärelevalve omavalitsusüksuste tegevuse üle", kus eri lõigetes on toodud sisse Justiitsministeerium, Rahandusministeerium ja siis tuleb veel vastutav minister. Kas te ei tunne, et see muudab meie riigisüsteemi läbipaistmatuks?

#### **19:29 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Ma ütlesin, et ma ei ole teiega totaalselt nõus. Selle seaduseelnõu kallal töötasid kõikide ministeeriumide juristid ja ma arvan, et see on väga hästi läbi töötatud ja ette valmistatud dokument. Tuletan meelde, et selle seaduseelnõuga muudetakse 59 seadust. Töö, mis on ära tehtud, on päris suur ja see on tehtud lühikese ajaga.

Mis puudutab teie küsimust järelevalve kohta, siis sellele võib vastata niiviisi, et see on tavaline praktika: et asi oleks paindlikum, tuleb teha nii, et kui valdkonnaministrid muutuvad, siis ei ole vaja uuesti seadust muuta. Kui valitsus otsustab oma tegevuse ümber korraldada ja anda ühed ülesanded üle teisele ministrile või kuidagi teistmoodi seda teha, siis ei ole vaja uuesti seadust muuta. Sellepärast on see mõiste sisse toodud.

Mis puudutab seda, et on mitu järelevalve ministeeriumi, siis sellele ma oskan ka vastata. Tõesti, järelevalvet hakkab tegema päris mitu institutsiooni. Valdkondlikku järelevalvet hakkavad tegema ministeeriumid, mis vastavad profiilile. Üksikute aktide üle hakkab järelevalvet tegema Justiitsministeerium – täpselt nii, nagu me sellest infotunnis rääkisime. Planeeringute üle teeb järelevalvet Rahandusministeerium. Mõned asjad on väga selgelt välja kirjutatud ja need asjad, kus eeldatakse paindlikkust, jäeti lahtiseks.

#### **19:31 Esimees Eiki Nestor**

Jüri Adams, palun!

#### **19:31 Jüri Adams**

Härra minister! Kümme minutit tagasi te süüdistasite minu fraktsioonikaaslast Monika Haukanõmme selles, et ta püüab ajada teid segadusse. Ma arvan, et te eksite. Teie ajate meid segadusse, aga ma ei süüdistata teid selles, et te seda nimelt teete. Ma arvan, et te teete seda sellepärast, et te ei tunne seda teksti hästi. Ja teine asi on see, et teid omakorda on ajanud segadusse teile alluvad ametnikud. Alates sellest väitest, et see seadus muudab 59 seadust. See on vale väide, muudetakse siiski 57 seadust ja tühistatakse üks seadus, millel pole absoluutselt midagi ühist selle reformiga. Läheme nüüd detailidesse. Kui te vaatate seda § 54, mille kohta Monika Haukanõmm küsis, siis valdav osa sellest on kolme põhidefinitsiooni asendamine selles seaduses. Aga definitsioonil ei ole absoluutselt mingit seost selle reformi ideega.

#### **19:32 Esimees Eiki Nestor**

Hea kolleeg, palun küsimus!

#### **19:32 Jüri Adams**

Mul on tunne, et praegu te ei saa ise aru, mis ülesandega teid on siia välja saadetud.

### **19:32 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Hea küsija, ma tänan teid küsimuse ja arvamuse eest! See oli pigem arvamus. Iga juht on täpselt nii tugev, kui tugevad on tema kolleegid, kes valmistavad talle materjale ette. Kui teile tundus, et ma tegin kellelegi oma hinnangutes liiga, siis ma palun selle eest vabandust! Mis puudutab mõistet, siis ma ütlen veel kord: kui juristid leidsid, et mõisteid oli vaja täpsustada, siis seda selle seadusega ka tehti. Mina toetan täiesti nende tegevust.

### **19:33 Esimees Eiki Nestor**

Monika Haukanõmm, palun!

### **19:33 Monika Haukanõmm**

Täna, härra juhataja! Hea minister! Minu küsimus puudutab ravikindlustuse seaduse muutmist. Nimelt ütleb kehtiv seadus, et maavanemal on õigus kehtestada karantiin kuni seitse päeva, kui piirkonnas on mingi epideemia. Nüüd antakse karantiini kehtestamise õigus üle kohaliku omavalitsuse üksusele. Kui on epideemia, siis see võib ju ületada ka omavalitsuse piire. Millistel kaalutlustel te panite selle ülesande kohalikele omavalitsustele? Kas te kaalusite ka, et võib-olla oleks mõistlik panna see ülesanne siiski omavalitsusliidule kui tervet maakonda või ka mitut maakonda hõlmavale üksusele? Millest tulid sellised kaalutlused? See võib jääda natukene kitsaks.

### **19:34 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna teid selle küsimuse eest! Te panite väga õigesti tähele, et me panime selle ülesande kohalikele omavalitsustele. Meie lähtepositsioon oli alati see, et me soovime maksimaalselt delegeerida ülesandeid just kohalikele omavalitsustele. Eesmärk on, et reaalne võimu teostamine oleks inimestele võimalikult lähedal, sest just inimesed, kes on valitud volikogudesse, saavad otsuseid kõige paremini teha. Mis puudutab konkreetset küsimust, kas omavalitsusliit või kohalik omavalitsus, siis leiti, et parem vorm on kohalik omavalitsus. Kui otsustatakse, et see võimalus jääb kitsaks või olukord võib väljuda kohaliku omavalitsuse territooriumilt, siis kindlasti võib kohalik omavalitsus delegeerida küsimuse kohalikele omavalitsustele liidule. Ma arvan, et see on üks koostöö vormidest, mida kogu see seaduseelnõu propageerib.

### **19:35 Esimees Eiki Nestor**

Andres Herkel, palun!

### **19:35 Andres Herkel**

Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Mul tekib selline mitte vähetähtis küsimus, mis puudutab ülesannete ümberjagamist ja raha. Võib-olla saab veel eeldada, et vastutavates ministeeriumides, nii nagu te neid nimetate, on seda rasva, millega lisaülesandeid võtta. Kuidas on aga lood omavalitsustega, kes hakkavad täitma ülesandeid, mida siiani ei ole omavalitsustel olnud? Ma ei saanud sellest eelnõust ega teie ettekandest päriselt aru, kuidas see rahaline pool toimib.

### **19:36 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Rahalise poole pealt on päris suur töö ära tehtud ja nüüd käsitletakse eeskätt neid rahasid, mis on praegu maavalitsuste kasutada. Me räägime summast, mis on kõigi 15 maavalitsuse peale kokku suurusjärgus 9 miljonit. On tehtud väga täpne kulujaotus vastavalt funktsioonidele, kaardistatud on kõik spetsialistide tegevused ja tulenevalt sellest on tehtud iga funktsiooni puhul täpne kulujaotus. Vastavalt sellele on kuluread jagatud ja rahalised vahendid plaanitakse sellistes proportsioonides üle anda kas kohalikele omavalitsustele ülesannete täitmiseks või ministeeriumile vastavalt üleantavatele funktsioonidele. Mis puudutab konkreetseid summasid, siis võib öelda näiteks nii, et kogu rahastamine, mis läheb kohalikele omavalitsustele, moodustab 2,9 miljonit.

Rahandusministeerium saab funktsioonide täitmiseks 2,2 miljonit, Haridus- ja Teadusministeerium 750 000 eurot, Keskkonnaministeerium 660 000, Sotsiaalministeerium 568 000, Siseministeerium 156 000, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium 54 000, Kultuuriministeerium 54 000 ja Justiitsministeerium 33 000 eurot. Kõik kulud on väga täpselt jagatud ja praegu käib kulude täpsem jaotus kohalike omavalitsuste ja omavalitsusliitude lõikes.

**19:38 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

**19:38 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Paragrahvi 44 järgi te tunnistate kehtetuks põllumajandusreformi seaduse, aga samas ma loen seletuskirjast üllatusega, et tegelikult on veel seitse kolhoosi ja sovhoosi lõpetamata. On olemas näiteks Holdre ja Viljandi kolhoos, Saida sovhoos, Viiratsi ja Jüri riigimajand. Seletuskirjas on öeldud, et "arvestades seni ilmselt lõpetamata ühismajandite väikest arvu". Aga kui seitse kolhoosi ja sovhoosi on veel olemas, kuidas te siis põllumajandusreformi ära lõpetate?

**19:39 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Põllumajandusreformi lõpetamine on Maaeluministeeriumi ja Rahandusministeeriumi ülesanne, suuremas osas ikka Maaeluministeeriumi ülesanne. Aga vastavalt seadusele, mida praegu muudetakse, ei ole juba pikka aega mingeid toiminguid tehtud, ja see on põhiline põhjus, miks see säte kustutatakse.

**19:39 Esimees Eiki Nestor**

Jüri Adams, palun!

**19:39 Jüri Adams**

Kuna rahvaesindaja Ernits võttis minu küsimuse tegelikult ära, siis ma sõnastan selle ümber, sest see on arvatavasti kõige lihtsam viis demonstreerida, milliseid puudusi selles seaduses on. Tõepoolest, eelviimase ülemnõukogu aegne põllumajandusreformi seadus, mis on uinuvalt püsinud juba palju aastaid ja mida oleks juba ammu olnud põhjust tühistada, tühistatakse praegu teie eelnõuga. Aga palun ütelge, mis side on sellel maavalitsuste reformiga. Ütelge kas või üks loogiline põhjus, mis side on nendel kahel asjal omavahel.

**19:40 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

No see on väga lihtne: maavalitsus osales maatoimikute protsessis.

**19:40 Esimees Eiki Nestor**

Einar Vallbaum, palun!

**19:40 Einar Vallbaum**

Austatud eesistuja! Austatud minister! Kõik ülesanded lähevad nagu üle omavalitsusjuhile, aga omavalitsusjuhi panevad paika vallavanemad. Vaatame nüüd näiteks olukorda, kui ühes maakonnas on mitu valda ja nende poole pöördub, ütleme, suursaatkond sooviga, et mingi ettevõtja tahaks investeerida selle maakonna mõnesse valda. Kui omavalitsusjuht soovitab ühte valda, siis teine vallajuht küsib, miks teda ei soovitatud, sest ta on ju omavalitsusjuhtide palgal. Kuidas me selle probleemi lahendame, et niisugust olukorda ei tekiks?

**19:41 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! See on tõesti väga huvitav küsimus. Ma arvan, et kõik sellist laadi probleemid saab lahendada suhtlemise teel. Tuleb omavahel suhelda ja kesktee kokku leppida. Mulle tundub, et kohalikud omavalitsused suudavad omavahel seda kesktee lõppkokkuvõttes päris hästi leida. Ma arvan, et suhtlemine on selle lahenduse võtmekoht.

**19:41 Esimees Eiki Nestor**

Aivar Kokk, palun!

**19:41 Aivar Kokk**

Hea juhataja! Austatud minister. Kaks küsimust korraga. Mis 1. jaanuarist maavalitsuse majades toimub? Teiseks, mis kuupäevaks need inimesed, kes praegu töötavad maavalitsustes, võiksid teada

saada, kas osa neist läheb mõne ministeeriumi alla või kuhugi mujale? Nad saaksid teada, mis on nende tulevik. Hirm on see, et head spetsialistid jooksevad enne ära, kui see 1. jaanuar kätte jõuab.

#### **19:42 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et kui kõik läheb plaanipäraselt, siis saab selge sõnumi inimestele edastada peale seaduse vastuvõtmist. Kui seadus on vastu võetud, siis jõuab inimesteni väga selge ja ühtne sõnum. Loomulikult tuleb teade nende tuleviku kohta esitada õigel ajal – nii nagu seadus seda ette näeb.

Mis puudutab maavalitsuste hooneid, siis see küsimus on natuke keerulisem, sest need hooned on erinevad, erineval ajal ehitatud ning sobivad kindlasti erinevateks funktsioonideks. Üks projekt, mida praegu arendab Rahandusministeerium, on riigimajade projekt. Selle projekti eesmärk on anda maavalitsuste hoonetele sisu. Nimelt püütakse kogu maakonnakeskuse territooriumilt riigi esindusfunktsioonid ja -asutused kokku viia ning tekitada sünergia, mis annaks inimestele parema teenindamistulemuse. Teiseks on olemas tuhande töökoha väljaviimise projekt, kus teatud riigiasutused soovivad kolimisel kasutada maavalitsuse hooneid. Ja kolmandaks on teada, et vähemalt kaks kohalikku omavalitsust soovivad maavalitsuse hoonet enda kasutusse saada. On veel teisigi ettepanekuid. Ma arvan, et maavalitsuste hoonete saatus on praegu veel natuke lahtine, aga tundub, et rakendust neile kindlasti leiab.

#### **19:44 Esimees Eiki Nestor**

Einar Vallbaum, palun!

#### **19:44 Einar Vallbaum**

Austatud eesistuja! Austatud minister! Kuna ma olen olnud ise maavanem, siis ma tean, kuidas vallavanemad võitlevad investeeringute pärast. Nii lihtsalt see ei lähe, tuleb midagi välja mõelda. Ärge pange omavalitsusjuhte nii raskesse olukorda! Mõelge midagi välja, kuidas selle ikkagi lahendada saab. Hea sõnaga seda asja ei lahenda, kelle valda investeering läheb.

#### **19:44 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Ma arvan, et selle, kelle valda investeering läheb, otsustab praegu mingil määral komisjon, mis on maavanema juurde kokku kutsutud. Meetmete järgi on täiendav komisjon EAS-i juures – see on see koht, kus tehakse lõplik otsus. Ma arvan, et mingi rakendus- või lisaüksus, mis vastutab projekti elluviimise eest, peab panema lõpliku punkti. Ma saan muidugi aru, et raha on alati väga emotsionaalne asi, milles on mõnikord päris raske kokku leppida, selle üle tekivad vaidlused ja vahel isegi kohtuvaidlused. Aga ma arvan, et väga suurt rolli mängib selles küsimuses maakonna arengustrateegia, mille suhtes kohalikud omavalitsused saavad tulevikus mingil määral omavahel kokku leppida ja otsustada, kuhu ja mis vormis vahendid laekuvad. Võib-olla minu eelmine vastus ei olnud nii täpne. See süsteem tuleb täpsemalt läbi mõelda ja leida see vorm, kuidas ja kes on otsuse lõplik arbiiter, kes ütleb, kas vahendid lähevad ühes või teises suunas. Kindlasti peame saavutama selle, et vahepealne arbiiter oleks sõltumatu ja lähtuks maakonna tuleviku parematest väljavaadetest.

#### **19:46 Esimees Eiki Nestor**

Helmut Hallemaa, palun!

#### **19:46 Helmut Hallemaa**

Aitäh, esimees! Hea minister! Jõudu kõigepealt! Mu küsimus on ajendatud konkreetset hea kolleegi Einar Vallbaumi temaatikast. Ma küsin natuke laiemalt. Arendustegevuse me anname maakondades nüüd omavalitsusliitudele. Kui praegu on maakonnas kümneid omavalitsusi, siis tulevikus saab olema neid vähem. On loomulik, et otsustamine on keeruline, kuna eestlastel on selline omapära, et kui meid on kaks tükki, on kolm arvamust, kui on üks, siis on kaks arvamust. Aga ma küsin su käest üldisemalt. Mis sa ise arvad, milliseks kujuneb koostöö väiksema arvu omavalitsustega? Viljandi maakonnas on praegu näiteks 12 omavalitsust, tulevikus saab olema neli. Eks need suurusjärgud on üle Eesti sarnased. Mis sa arvad, kas tulevikus, kui on vähem omavalitsusi, on see koostöö parem kui praegu, kui on hästi palju omavalitsusi?

**19:47 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh! Ma arvan, et kõik on kinni inimestes. Kui inimesed suudavad omavahel kokku leppida, siis on võimalik saavutada kokkulepe. Kui ei suuda, siis kindlasti on väga keeruline tegutseda. Ma usun, et kohaliku omavalitsuse juhid on tulevikus vähemalt sama professionaalsed, kui nad praegu on, ja suudavad pidada silmas kogu piirkonna paremaid väljavaateid. Ma rõhutan veel kord, et arengustrateegia jääb kohalike omavalitsuste liitude ülesandeks, ühiseks täitmiseks ja ühiseks tegevuseks. Ma loodan, et see tegevus saab hästi ellu viidud. Ma arvan, et me näeme seda juba varsti, sest praegu püütakse piirkondlikku konkurentsivõimet suurendada, käib Euroopa Liidu raha jaotamise voor, ja see saab olema kohalikele omavalitsustele esimeseks proovikiviks. Mina ise usun, et nad suudavad omavahel kokku leppida. Ütlen veel kord, et niisuguseks vahepealseks arbiitriks saab olla rakendusüksus, mis annab lõpliku hinnangu ja teeb lõplikud otsused.

**19:49 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru, palun!

**19:49 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Kohalikule omavalitsusele lisandub väga palju uusi ülesandeid. Kas ministeerium või ministeeriumi ametnikud eelkõige on teinud ka mingi vahekokkuvõtte kõikidest nendest ülesannetest, mis omavalitsusele lisanduvad? Kas võib umbkaudseltki hinnata, kui suur on lisanduv töökoormus? Kui palju vajatakse näiteks täiendavat tööjõudu?

**19:49 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh! Vastus on jah, see töö on tehtud. Kõik ülesanded, mida maavalitsuse töötajad täidavad, on kaardistatud 0,1 töökoormuse täpsusega. Need ülesanded on ajalises mõttes väga täpselt kaardistatud. Sellest tulenevalt on välja arvutatud, kui palju ühe või teise funktsiooni jaoks on inimesi vaja. Näiteks on välja arvutatud, et rahvastiku- ja perekonnaseisutoimingute jaoks on vaja 17 inimest, maakonna arendustegevuseks 30 inimest, terviseedenduse ja turvalisuse nõukogude jaoks on vaja 15 inimest, ühistransporti korraldab praegu maakondades 11 inimest. Natukene lahtine on vaid kultuurivaldkonna inimeste arv. Teada on, et praegu on tööl kaheksa saarevahti, ja nende inimestega kindlasti ka tööd jätkatakse. Kõik need vahendid antakse vastavalt kas omavalitsustele või omavalitsusliitudele üle, et nad saaksid inimesi palgata ja täpselt samu funktsioone tulevikus edasi täita.

**19:50 Esimees Eiki Nestor**

Aivar Kokk, palun!

**19:50 Aivar Kokk**

Aitäh, juhataja! Hea minister! Ma jätkan seda küsimust, et üks osa inimesi on need, kes lähevad omavalitsustesse, ja mingi osa inimesi läheb ministeeriumidesse. Kas sa oskad öelda, kas on ka neid inimesi, kes jäävad edasi tööle sinnasamasse maavalitsuse majja?

**19:51 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna küsimuse eest! See on väga õige küsimus, kui palju inimesi jääb tööle maakondadesse. Ma arvan, et see oli selle küsimuse kõige olulisem osa. Ma üldiselt väga loodan, et peale Rahandusministeeriumi panevad ka teised ministeeriumid rõhku sellele, et inimesed, kes vastutavad oma ülesannete lõikes teatud piirkonna eest, jääksid samasse piirkonda tööle. Võib-olla on vale rääkida, et igas maakonnas peaks olema selline keskus, aga ühe, kahe või kolme maakonna peale peab olema üks niisugune struktuuriüksus, mis vastutab selle piirkonna eest. Mis puudutab konkreetset Rahandusministeeriumi, kuhu liigub päris suur hulk inimesi, siis ma kinnitan teile, et suure tõenäosusega jäävad need inimesed, kes tulevad Rahandusministeeriumi koosseisu ja hakkavad tegelema planeeringute järelevalvega, nendessesamadesse majadesse. Neid ei ole nii palju, nagu hetkel maavalitsuses inimesi tööl on, aga kindlasti nn piirkondlike büroode töötajad jäävad sinna, sest kohapeal on seda tööd kõige parem korraldada.

**19:52 Esimees Eiki Nestor**

Andres Metsoja, palun!

**19:52 Andres Metsoja**

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea minister! Te mainisite arengustrateegiat, mis jääb omavalitsusliitude edendada, arendada, eest vedada. Teine pool, mis läheb Rahandusministeeriumi haldusalasse, on ruumiline planeerimine. Olles olnud maavanemaametis, julgen öelda, et 50% tööajast lähebki tulevikuga tegelemiseks. Mind ausalt öeldes teeb natuke murelikuks ruumilise planeerimise ja arengustrateegia ehk sellise visioneerimise poole lahkuviimine. Kuidas te tulevikus seda näete? Kas on mingisugunegi võimalus, et ühel ajahetkel ka ruumiline planeerimine kui selline ministeeriumist tagasi tuuakse? Kuigi elu on näidanud, et mis on ministeeriumisse läinud, see sinna tihti jääbki ja tagasi seda ei tooda.

**19:53 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

See on väga õige märkus ja tähelepanek. Tunnistan teile ausalt, et sellised ideed on diskussiooni käigus välja käidud eri osapooltele. Ka kohalike omavalitsuste liit on edastanud sõnumi, et nad on valmis seda ülesannet enda peale võtma. Ma arvan, et kõige suurem küsimus ongi selles, mis üldse planeerimisest tulevikus saab, kas tuleb teha üldplaneering ühe maakonna piirides või peab see olema piirkond? Me peame natuke jälgima, analüüsima, kuidas viimased planeerimisseaduse muudatused on mõjutanud planeerimisprotsessi. Täna kehtivad paralleelselt kaks süsteemi, kehtib vana süsteem ja on uus süsteem. Tuleb aru saada, mis nende süsteemidega teha ja kuidas nendega tulevikus hakkama saada. Mina võin teile aga tunnistada, et jah, ma arvan, et kohalikud omavalitsused võivad tulevikus tegelda teatud territooriumi piires ka planeerimisega ja planeerimise järelevalvega. Meie näeme seda vormi praegu sellisena, nagu see teile on välja pakutud, aga see ei välista, et tulevikus ei võiks seda küsimust üle vaadata. Selle küsimusega võiks tulevikus tegelda ka kohalike omavalitsuste liit.

**19:55 Esimees Eiki Nestor**

Raivo Põldaru, ole hea!

**19:55 Raivo Põldaru**

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud minister! Kas ma saan seletuskirjast õigesti aru, et osa maavalitsuste haridusjärelevalvet teostavaid ametnikke jääb tööst ilma? Ministeeriumi viiakse üle vist ainult kaheksa kohta ja nende palgad, aga ma arvan, et praegu on igas maavalitsuses haridusjärelevalve peal oma ametnikud.

**19:55 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna teid küsimuse eest! Vastus teie küsimusele on, et osa inimesi kaotab tõesti töö. Väga tihti on olnud niiviisi, et maavalitsuste inimesed on peale järelevalveülesannete täitnud ka mingit muud ülesannet. Siin on väga täpselt kaardistatud, kui palju inimesi selle funktsiooni täitmiseks vaja on. Pealegi täidavad Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnikud juba praegu mingil määral sama ülesannet, mis puudutab teisi haridusasutusi. Ma arvan, et inimeste hulk on selleks piisav. Ka Haridus- ja Teadusministeeriumist on öeldud, et sellise arvu inimestega nad saavad hakkama. See on nende sõnum.

**19:56 Esimees Eiki Nestor**

Siim Kiisler, palun!

**19:56 Siim Kiisler**

Aitäh! Austatud minister! Mul on ka küsimus töökohtade ja nende arvu muutumise kohta. Me saame ju aru, et selle reformi tulemusena maakondades, väljaspool Tallinna ja Tartut, töökohtade arv avalikus sektoris väheneb, ja tasakaal liigub nende muudatuste tõttu pigem Tallinna poole. Osa kohti antakse üle omavalitsustele ning seal ja ka muudes struktuurides töökohtade arvu optimeeritakse. Kas te sellise arvutuse olete teinud, mitu riigiasutuse töötajat tuleks viia Tallinnast teistesse maakonnakeskustesse, et ainuüksi kompenseerida reformidega tekkivaid nihkeid? Ma ei räägi isegi töökohtade Tallinnast väljaviimisest, vaid et lihtsalt kompenseerida seda, mis praegu toimub.

### **19:57 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh! Tõesti, töökohtade väljaviimise reformi puhul me arvestasime kõigepealt seda, et päris mitmed ametnikud, kes praegu on maavalitsustes tööl, kaotavad töö. Selle tagajärgi tuleb püüda maksimaalselt leevendada ja sellepärast tekkiski idee töökohad Tallinnast välja viia. Me ei ole praegu veel nii täpset analüüsi teinud, kui palju inimesi liigub Tallinnast piirkondadesse, aga ei ole mõtet salata, et see kindlasti toimub. On selge, et kõik ametid või ministeeriumid ei suuda korraldada tööd kohapeal. Aga kui vaadata kohalike omavalitsuste inimeste jaotust, Rahandusministeeriumi inimeste arvu ja näiteks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist liikuvaid inimesi, sest ühistransporti tuleb korraldada kohapeal, siis mulle tundub, et neid inimesi, kes potentsiaalselt võivad liikuda maapiirkondade keskustesse, ei ole ümmarguselt öeldes võib-olla mitte üle 50. Ma arvan, et ka 50 töökohta maapiirkondades on päris suur arv. Aga see on minu niisugune põgus hinnang, kui ma vaatan seda tabelit.

### **19:59 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem küsimusi eelnõu algatajale ei ole. Põhiseaduskomisjonipoolne ettekandja on Ivari Padar. Palun!

### **19:59 Ivari Padar**

Lugupeetud härra esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu 2. mail. Härra minister tegi avaettekande samas sõnastuses nagu tänagi siin. Komisjoni liikmetel oli hulgaliselt küsimusi, osalt ka neidsamu küsimusi, mida te täna siin saaliski juba küsisite.

Näiteks küsis rahvasaadik Ivari Padar, kui palju töökohti on ülesannete üleandmisega seondult prognoositud säilitada. Ministeeriumi tublid ametnikud ja minister Mihhail Korb vastasid, et kui praegu on maavalitsustes hõivatud peaaegu 500 inimest, siis eelnõu kohaselt on ülesannete täitmiseks prognoositud 255 töökohta. Küsiti, kas töökohtade arvu vähenemisega kaasneb palgafondi kokkuhoid. Jah, kaasneb ka palgafondi kokkuhoid. Kui praegu on hinnanguliselt maavalitsuste kulu veidi üle 9 miljoni, siis prognoositav kokkuhoid võiks olla 1–2 miljonit. Mul on ühest tabelist mees, et planeeritud kulu on 7,3 miljonit.

Härra Kalle Laanet tundis huvi, et vallavanema ametinimetuse on märgilise tähtsusega, kuid maakonnasuuruse omavalitsuse tekkimisel võiks omavalitsusjuhi ametinimetuse küsimusele läheneda paindlikumalt. Härra minister vastas, et maavalitsuste kaotamisega kaob ka maavanema ametinimetuse ja see, kas maakonnasuuruse omavalitsuse tekkimisel võiks säilitada maavanema tiitli, on pigem filoloogiline arutelu ning kuulub nimekomisjoni pädevusse.

Kolleeg Helmut Hallemaa tundis huvi, milline on maavalitsuste, omavalitsusüksuste ja maakondlike omavalitsusliitude valmisolek muutusteks. Kas on võimalik eraldi välja tuua, kui palju töökohti kaob haldusreformi ning maavalitsuste kaotamise tulemusena? Kuidas jaotuvad rahvastiku- ja perekonnaseisutoiminguteks kavandatud 17 töökohta maakondade lõikes? Härra minister vastas, et osapoolte valmisolek on erinev. Kohaliku omavalitsuse üksused ja maakondlikud omavalitsusliidud on valdavalt positiivselt meelestatud, kuid maavalitsused on märksa passiivsemad. Mis puudutab töökohtade arvu, siis haldusreformi käigus kaotab töö ligikaudu 500 inimest ning maavalitsuste tegevuse lõppemisel veidi üle 200 inimese. Samas on osas Eesti piirkondades spetsialistide puudus ning mitmed riigiasutused on näidanud valmisolekut pakkuda inimestele tööd. Rahvastiku- ja perekonnaseisutoiminguid puudutavate töökohtade paiknemise puhul lähtutakse töökoormusest. Härra Jaak Madison tundis huvi, kas regionaalameti loomise plaan on jõus. Üks oluline teema, mida me oleme riigireformi probleemkomisjonis arutanud, on see, et praeguse plaani kohaselt ei jää meile seda horisontaaltasandit, mis oli omavalitsuse ja riigi vahel. Mis puudutab regionaalametit, siis härra minister vastas, et juhtimissüsteemi ümberkujundamise üle on peetud pikki arutelusid ja praegune seisukoht on, et regionaalametit ei looda ning maavalitsuste ülesanded jaotatakse funktsioonipõhiselt.

Kolleeg Külleki Kübarsepp küsis, millist metoodikat on eelnõu koostamisel ja ülesannete jaotamisel kasutatud. Kas järelevalve funktsioonide üleandmisel on kaalutud Riigikontrolli või mõne teise poliitiliselt sõltumatu institutsiooni kaasamist? Kuidas motiveeritakse maakonnakeskuste linnade asutusi, et teenuste pakkumine oleks maakonna piirides stabiilne? Millised on arengud seoses riigimajade kontseptsiooniga? Ma loen nüüd selle pika vastuse ka ette. Härra minister vastas, et iga ministeerium vastutab oma valdkonna ülesannete jaotamise eest ning hiljem arutatakse jaotused ühiselt läbi. Järelevalve osas olid arutuse all erinevad versioonid, sh õiguskantsleri kaasamine, kuid

arutelude tulemusena otsustati, et järelevalve kohalike omavalitsuste haldusaktide üle liigub Justiitsministeeriumi ning järelevalve planeeringute üle Rahandusministeeriumi haldusalasse. Mis puudutab maakonnakeskuste kohalikke omavalitsusi, siis ei saa öelda, et neile maavalitsuste reformi tulemusena väga suur roll jääks. Maakonnakeskustele antakse üle vaid rahvastiku- ja perekonnatoimingutega seotud ülesanded, kuid kui mõni teine kohalik omavalitsus soovib ise abielusid registreerida ning koolitab vastavad ametnikud välja, siis ei ole see ka keelatud. See on väga tähtis. Raha selleks tuleb kahjuks ise leida. Riigimajade kontseptsiooniga liigutakse edasi plaanipäraselt, riigi eelarvestrateegias on ette nähtud ka vastav rahastus. Esimesed riigimajad planeeritakse avada 2018. aasta lõpus. Praegu külastatakse maakondi ning suve alguses esitatakse Vabariigi Valitsusele ülevaade, mis vormis võiksid tulevased riigimajad olla.

Tunti huvi ka selle vastu, mis puudutab kuupäeva 1. jaanuar. Me teame, et valitsus võttis 12. jaanuaril s. a alguses vastu otsuse maavalitsuste likvideerimise kohta 1. jaanuari seisuga. Siin just kolleeg Arto Aas tundis huvi, kas selle ajaga jõutakse kõike. Minister vastas, et mis puudutab tähtaega, siis üks versioon nägi ette maavalitsuste kaotamise pool aastat hiljem, kuid Vabariigi Valitsus leidis, et protsessiga ei ole mõtet venitada ja asi tuleks kiiremini ära teha.

Veel oli huvi, mis saab maavalitsuste majadest. Seda on ka varem küsitud ja täna hommikul oli mul kohtumine Riigi Kinnisvara AS-iga. Nii nagu maakonnakeskused on needki majad erinevad. Siin otsitakse lahendusi, kuidas neid maju saaks mõistlikult kasutada.

Kolleeg Peeter Ernits mainis, et saarevahi ülesannete täitmisega seonduvateks tegevuskuludeks on prognoositud 76 000 eurot, kuid töökohtade arvu ei ole eelnõus täpsustatud. Ta küsis, kas Rahandusministeeriumil on maikuu lõpuks plaanis esitada seisukohad püsiasustusega väikesaarte seaduse osas. Härra minister vastas, et praegu on kokku 11 saarevahti kaheksal saarel. Seaduseelnõu liigub plaanipäraselt ning on kooskõlastusringil, pidada tuleb ministeeriumipoolsed vaidlused ning seejärel saab seaduse juba Riigikogule esitada. Loodetavasti juhtub see maikuu jooksul.

Kolleeg Arto Aas küsis veel, millised on maavanemate ja maavalitsuste töötajate sotsiaalsed garantiid. Mihhail Korb vastas, et vastavalt regulatsioonile on maavanema ametist vabastamiseks ette nähtud kuni kolmekuuline etteteatamistähtaeg. Maavanemale tehakse väljamakse ühe kuupalga ulatuses ning talle on aasta lõpuni ette nähtud töötukassa kindlustus.

Kolleeg Helmut Hallemaa avaldas oma seisukoha, et ta ei toeta regionaalameti loomist. Valitsusasutuste ja kohalike omavalitsuste vahele lisaüksuse loomine ei ole väikeriigi kontekstis mõistlik. Funktsioonide jaotamise tulemusena kasvab kohaliku omavalitsuse roll, kuid ülesannete üleandmisega peab kaasnema rahastus ning seetõttu on oluline kohalike maavalitsuste tulubaasi ja taastusfondi kiire taastamine. Siin on nüüd küll kirjaviga, mitte kohalike maavalitsuste tulubaasi, vaid kohalike omavalitsuste tulubaasi võimalikult kiire taastamine.

Otsustati teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu 2017. aasta 10. mai istungi päevakorda, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. mai 2017 kell 17.15 ning määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Ivori Padar. Kõik otsused olid konsensuslikud. Täna teid!

## **20:09 Esimees Eiki Nestor**

Kas komisjonipoolsele ettekandjale on küsimusi? Märt Sults, palun!

## **20:09 Märt Sults**

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Mu peas tekkis niisugune arusaamatus. See ärakaduvate või kokkuhoitavate töökohtade arv, mis te ütlesite, ja palgafondi kokkuhoid ei lähe proportsionaalselt kuidagi kokku. Ligi pooled töökohad kaovad ära, aga palgafondis hoitakse kokku ainult 1,2 või 1,3 miljonit, mis te ütlesitegi. Kus siin nüüd see kokkuhoid on?

## **20:09 Ivori Padar**

Tunnistan, et ka mina olen vaadanud, et see proportsioon ei ole sama. Me räägime umbes 200 töökoha kaotamisest ja kulude kokkuhoid jääb 1,5–2 miljoni vahele. Ma ei ole jõudnud veel selle tõeni, kus need käärid on, aga igal juhul on see vastuolu mulle silma paistnud.

## **20:10 Esimees Eiki Nestor**

Inara Luigas, palun!

## **20:10 Inara Luigas**

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus. Nii nagu minister ütlesid sinagi, et need ametikohad liiguvad ministeeriumidesse ja teistesse asutustesse ning on võimalik, et osa ametnikke jääb ka maakonna tasandile. Kas võib juhtuda, et omavalitsustel ongi n-ö esimene riigikäsi Tallinnas? Kas võib juhtuda, et ametnikud ongi saadetud Tallinnasse ja esimene riigi käepikendus ongi Tallinnas?

## **20:10 Ivari Padar**

Me oleme neid asju eelmises faasis palju arutanud ja ma pean ütlema, et riigireformi probleemkomisjonis on küll vist neljal korral pühendatud selle eelnõu eri rakurssides tähelepanu nendele ametikohtadele. Üldiselt pingutatakse praegu selle nimel, et inimesed, kes on neid funktsioone maakonnas täitnud, peaksid neid funktsioone ka tulevikus maakonnas täitma. See puudutab eelkõige järelevalvet ja neid funktsioone, mis liiguvad ministeeriumide alla. Selle nimel pingutatakse ja ma loodan, et sel juhul ei kao ametnikel ära kokkupuude kohaliku eluga. Selline põhikontingent, kellest räägitakse, on need, kes on olnud maavalitsuste juhtimise, haldamise ja administreerimise juures. Kui ma nüüd õigesti mäletan, siis seda kontingenti on 170 inimest kogu sellest peaaegu 500-lisest kooslusest.

Teine pool on see – see on minu subjektiivne arvamus –, et kui me praegu käivitame selliseid tsentraliseerimisprotsesse, kui meil vahelüli, horisontaallüli ei tule ning mingid ülesanded lähevad ministeeriumide alluvusse, siis on võimalik, et kas nelja või kaheksa aasta pärast, kui käes on haldusreformi n-ö lõppversioon ehk on suured maakonnad, kes on omavalitsuse õigustes, tuleb ka teatud ülesannete detsentraliseerimine. Aga tänases ajagraafikus on see, mis tehakse, kõige loogilisem.

## **20:13 Esimees Eiki Nestor**

Aitäh, Ivari Padar! Avan läbirääkimised. Keskerakonna fraktsiooni nimel Helmut Hallemaa, palun!

## **20:13 Helmut Hallemaa**

Austatud esimees! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Riigireformile, riigihalduse reformile või riigihalduse ümberkorraldamisele – heal lapsel palju nimesid – antakse täna minu arust oluline hoog, sisend ja seadusandlik start just siin Riigikogu saalis. Tegelikult on seda tööd ka Riigikogus juba varemgi päris pikalt tehtud. Eelkõneleja ehk riigireformi probleemkomisjoni esimehe juhtimisel on probleemkomisjon selle kallal ikka mitu kuud tööd teinud ja kõik need nüansid iga kandi pealt läbi arutanud. Komisjonis on käinud maavalitsuste esindajad, omavalitsusliitude esindajad, jurist Jüri Raidla ja õiguskantsler, tegelikult kõik selles olulises asjas oma arvamust avaldavad inimesed.

Kui me seni oleme rääkinud siin haldusterritoriaalsest reformist ja piiride muutmisest, siis oli päris hea kuulda, et küsimustest ei tulnud kordagi välja see, kas me peame maavalitsused kaotama või ei pea kaotama. Ilmselt oleme praegu olukorras, kus see on möödapääsmatu või paratamatu asjade käik. Ma tahan eriti rõhutada, et olen sama meelt mis Aivar Kokk, kes on endise maavanemana rõhutanud, et maavalitsustes töötavad väga tublid, töökad ja kompetentsed inimesed, kellest kindlasti paljud leiavad töökoha kas maakondades ministeeriumide esindajatena, omavalitsustes või ka mitmes riiklikus ametus. Politsei- ja Piirivalveameti juht, kes meie fraktsioonis käis, väitis, et praegugi on mitmes maakonnas inimesi puudu ja seetõttu vaadatakse ka maavalitsuste ametnike poole.

Ma julgen öelda, et sellele muudatusele, mis täna saab siin seadusandliku stardi, pandi alus tegelikult aastal 1993, kui maavalitsused muudeti riiklikuks. Kuni selle ajani olid maavalitsused omavalitsuslikud. Mul endalgi on selles omavalitsuslikus maavalitsuses töötamise kogemus. Nad tõesti juhtisid, suunasid ja korraldasid maakonna arengut iseseisvalt. Enamik valdkondi oli nende alluvuses ja neil oli raha ja ressursi ka arenduseks. Pärast maavalitsuste riiklikuks muutumist on kahjuks väga palju riigiameteid ja nende esindusi maakondadest ära viidud. Mitu korda on käsitletud meedias ning ka siin saalis ja kohtadel seda, et riigiametid paiknevad läbisegi, ühe üksus paikneb Pärnus, teisel Rakveres või kus iganes ning sealt juhitakse siis Järvamaad või Viljandimaad või mis tahes maakonda. See asi vajab kindlasti korrastamist. Võib öelda – ma ei ütle, et see on halb, ma ei anna hinnangut –, et maavalitsused ongi suuresti muutunud Rahandusministeeriumi osakondadeks või allüksusteks ja nüüd läheb see protsess loogiliselt edasi.

Siin oli juttu ka töökohtadest. Ma arvan, et on oluline veel kord välja tuua, et nii haldusreformiga kui ka maavalitsuste reformiga väheneb avalikus sektoris töötavate inimeste arv töökohtade kadumise tõttu

umbes 700 võrra. Just nimelt siis kohalikes omavalitsustes ja maakondades. Ja kui võtta siia kõrvale see arv 1000, mis oli seatud eelmisel aastal eesmärgiks, kui palju peab n-ö hoogtöö korras riigisektoris ametnike kohti vähendama, siis ongi suurusjärg enam-vähem sama. Tol korral tekkisid sellised naljakad ja halvad case'id, nagu Tartu kliinikumi juhtum ja mõned teised, kus tegelikult toimus koondamine koondamise pärast. Loodame, et nüüd see nii ei lähe, et protsess on loogiline. Ametikohad vähenevad Rahandusministeeriumi hinnangul maavalitsuste reformiga umbes 480-lt 260-le. Seega kaob maavalitsustes 200 kuni 220 töökohta. Haldusreform kohalikes omavalitsustes vähendab töökohti ligi 500 võrra, 480–500. Ja siia võib veel lisada – see puudutab küll rohkem järgmist päevakorrapunkti, aga Jüri Adams on selle arvu välja toonud –, et volikogude liikmete arv väheneb umbes 900 võrra. Siin peab rõhutama ja on minu arvates oluline rõhutada vajadust kogukondi tugevdada ning nende õigusi laiendada ja selgemalt määratleda. Palun aega juurde!

### **20:17 Esimees Eiki Nestor**

Kolm minutit lisaaega.

### **20:17 Helmut Hallemaa**

Maavalitsuste tegevuse lõpetamisel lähevad funktsioonid tegelikult nelja suunda, nelja kohta. Sellest tuleb juttu ka järgmise eelnõu puhul. Ministeeriumidest ja teistest riigiasutustest on räägitud juba selle eelnõu puhul. Mitmed maavalitsuste ülesanded lähevad ära omavalitsustele. Lisaks läheb kohalikele omavalitsustele ühiseks täitmiseks eeskätt ühistransport ja omavalitsusliitudele jääb arendustegevus. On selge, et kohalike omavalitsuste roll kasvab, nad muutuvad tugevamaks. Seda me ju olemegi tahtnud.

Ma arvan, et mõlemad eelnõud, mis täna siin saalis on, on mahukad ja need nüansid, mis siin toodi välja mõnede paragrahvide osas, vajavad tööd ning seda me ka teeme. Mõlemad eelnõud on olulised sisulise haldusreformi jaoks, selle käivitamiseks. Ma lõpetaksin nii, et lisaks sellele, et ministeeriumide alluvusse minevad ametnikud jääksid kohtadele, on äärmiselt oluline, et me siin koos seisaksime selle eest, et inimestele eluliselt vajalikud teenused oleksid kohapeal, piirkonnas või vähemalt maakonnakeskustes kättesaadavad, säiliks seal. Selle eest peame koos seisma. Aitäh!

### **20:18 Esimees Eiki Nestor**

Jüri Adams Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

### **20:19 Jüri Adams**

Aitäh, juhataja! Ma palun kohe ka lisaaega!

### **20:19 Esimees Eiki Nestor**

Kolm minutit lisaaega kohe juurde.

### **20:19 Jüri Adams**

Lugupeetud rahvaesindajad! Kuna meie kodukorra kohaselt on esimese lugemise võimalused äärmiselt piiratud, siis ma suudan ainult markeerida. Ma markeeriksin kolme asja: esiteks, milline on Vabaerakonna põhiline suhtumine sellesse reformi, teiseks, mida me arvame sellest eelnõust, ja kolmandaks, mida me arvame eelseisvast menetlusest. Kuna Riigikogus on esimese lugemise sisuline funktsioon niikuinii suurel määral nihkunud teise lugemise peale, kus kõigil on võimalik sõna võtta, siis neid asju, mis on antud juhul olulised, sisuliselt vajalikud, mille kohta küsimusi esitati ja mida ka härra Hallemaa praegu oma kõnes mainis, arutame siis, kui selleks on rohkem ajalisi võimalusi. Meie põhimõtteline suhtumine: Vabaerakonna fraktsioon toetab maavalitsuste ja maavanemate ametikohtade kaotamist. Maailma riigid on täis ikka veel püsivaid asutusi, mille esialgne funktsioon on kadunud. Selles mõttes peab tunnustama praeguse valitsuse tegutsemisjulgust. See on üsna ebatavaline maailmas üldse, aga see on ebatavaline ka Eestis. Need tunnustussõnad ei tähenda aga, et me tingimata toetame ükskõik millist üksikut selle reformi elementi. On elemente, mille kohta me arvame, et need on õiged, on elemente, millest me arvame, et need on valed, ja mõne üle peaks pidama läbirääkimisi.

Nüüd eelnõu kohta. Eelnõu kohta peab ütlema, et see on Riigikogu ajaloos arvatavasti kõige halvem kobareelnõu, mis kunagi on olnud. Ma ei olnud vahepeal 12 aastat Riigikogus, aga ma küsisin teiste käest, kas nad on midagi nii jubedat näinud, ja ma ei ole saanud ühtegi väidet, et mõni eelnõu oleks selline olnud. Siia maani olin arvamusel, et selle koosseisu alguses käsitletud kooseluseaduse rakendamise seadus on arvatavasti n-ö jubeduse tipp, aga tuleb välja, et ei ole. Tolles eelnõus oli selgelt olemas sisemine loogika, isegi kui ma sellega nõus ei olnud. Mis puutub nüüd sellesse eelnõusse, siis see on nagu lahtiste uste päev, kõigile riigiasutustele on tehtud ettepanek: kui teil on mingisuguseid ideesid, mida on vaja mõnesse Eesti seadusesse sisse kirjutada, siis andke see meile, me lükkame teie teksti sellesse kobarasse. Ja selle tulemusena suurim anekdoot on kindlasti põllumajandusreformi seaduse kehtetuks tunnistamine. Anekdoot nr 2 on tulnud Sotsiaalministeeriumist. Nimelt on nemad oma sotsiaalvaldkonnas muutnud aastal 2013 ühte seadust ja seal on üks paragrahv, mis ei ole veel jõustunud, mis jõustub alles 1. jaanuaril 2019. Tuleb välja, et selles veel mitte jõustunud paragrahvis on tekkinud üks sõnastuslik viga, nii et muu hulgas on kobaras üks paragrahv ka selle sõnastusliku vea, millel ei ole absoluutselt midagi ühist selle reformiga, parandamiseks.

Vaatame nüüd selle materjali üldist mahtu ja hindame, kui suur osa materjalist oleks vajalik selle reformiga seoses ja kui palju on seda, mis ei ole vajalik. Minu arvutuste, kontrolli ja hinnangute kohaselt on vajalik kõige rohkem üks neljandik sellest materjalist, mis on praegu meie ees. Nagu siin öeldi, kobaras on 57 seaduse muudatused. Ma ei ütle, et see vajalik neljandik on tingimata neljandik seaduste muudatuste arvust. Ma väidan, et see on neljandik teksti mahust. Ma olen täiesti võimeline seda ka tõestama, kas või täheruumide arvutamise teel või sisuliselt, aga siin ei ole praegu see koht ega see aeg. Probleem on edasise menetlusega, mis sellest kobarast edasi saab. Ametlikult on see kobar põhiseaduskomisjoni menetluses ja me peame olema võimelised tegema kümne päeva jooksul muudatusettepanekuid, mis on muidugi absurdne. Kümne päevaga ei loe keegi seda korralikult läbi, ainuke võimalus on see, kui meist igaüks vaatab seda paragrahvi, milles muudetakse seadust, mida ta kõige rohkem tunneb. Niimoodi me võiksime läheneda sellele kobarale kollektiivselt. Edasi on puhtmenetluslikud probleemid. Vaadake, selle seaduse mahust umbes pool on selline, mis temaatiliselt kuulub Riigikogu mingite muude komisjonide kompetentsi, mitte põhiseaduskomisjoni alasse. Loogiline oleks, kui muud komisjonid, kõik Riigikogu komisjonid oleksid sellega teatud moel hõivatud, igaüks leiaks võimaluse kas menetleda või töötada oma kompetentsi kuuluvate peatükkidega. Ärge lootke, et põhiseaduskomisjon saab seda kõike teha. Meil oli selles koosseisus juba kummitembeldamise kogemus seoses haldusreformi seadusega. Kas me läheme nüüd uuele kummitembeldamisele? Siin on kaks küsimust. Üks osa on kiired asjad, mis on reformiga seotud. Ja on palju teisi asju, mis ei haaku selles seaduseelnõus üldse reformi sisuga, aga millest oluline osa on arvatavasti vajalik ka Eesti õiguse edasise arenemise seisukohalt ning mida tuleks põhjalikult ja sisuliselt teha. Kas me nüüd reformi kiiruse varjus teeme pealiskaudset tööd kogu selle muu osaga? See on küsimus komisjonidele, aga eriti on see küsimus Riigikogu juhatusele, Riigikogu esimehele, kes praegu istub minu selja taga. Mis on siis see meetod, millega me saavutaksime, et Riigikogu teeks kvaliteetset tööd mõlema põhimõtteliselt erineva grupi materjaliga? Minul puudub praegu vastus sellele.

Lugupeetud rahvaesindajad! Meil on võimalus minna Eesti ajalukku põhimõtteliselt suurima menetlusliku praagiga, mis kunagi on Riigikogu ees seisnud. Teine võimalus on, et kui kaks järjestikust valitsust on juba vangerdanud meid niisugusesse situatsiooni, ehk leiaksime siis mingisuguse meetodi, kuidas ühiselt tulla sellest välja võimalikult väikeste negatiivsete tagajärgedega.

## **20:27 Esimees Eiki Nestor**

Mart Helme Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

## **20:27 Mart Helme**

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Ma jätkan sealt, kus Jüri Adams lõpetas. Põhimõtteliselt on ka meie fraktsioon seda meelt, et maavalitsused niisugusel kujul, nagu nad on eksisteerinud, on oma aja ära elanud ja see institutsioon ei ole enam vajalik. Niisiis põhimõtteliselt me toetame seda algatust. Aga mida me kuidagi ei saa toetada, on see, et sel nädalal ja ka eelmisel nädalal on meile mitu korda pakutud kirvesuppi. Kõik teavad seda vene muinasjuttu või lugu sellest, kuidas soldat ütles, et paneb paja tulele ja et, näed, supi keetmiseks on kirves. Viskas siis selle kirve patta, ja kui keegi tuli ja tahtis ka sellest supist lonksu saada, siis ütles, et aga sa pead midagi tooma siia paja sisse. Kes tõi porgandit, kes tõi peeti, kes tõi kapsast ja lõpuks oligi kirvesupp. Vaat meile pakutakse siin samamoodi kogu aeg

kirvesuppi. Kirves on see, et me kaotame maavalitsused, aga siis keevitatakse siia juurde peete, kapsaid, kartuleid, porgandeid ja ma ei tea, mida veel. Pakutakse järjest välja kobareelnõusid.

Lugupeetud uue poliitilise kultuuri esindajad käesolevast valitsusest ja koalitsioonist! Ärge pakkuge meile neid kirvesuppe, need teevad meie kui põhimõtteliselt asja toetavate Riigikogu liikmete elu keeruliseks. Ühest küljest me tahaksime poolt hääletada, teisest küljest me tahaks nagu vastu hääletada. Selline õigusloome praktika on väga halb. Ma mäletan, et kõigest pool aastat tagasi vähemalt üks praegune koalitsioonierakond kritiseeris väga teravalt niisugust õigusloome praktikat. Tuletage meelde, võtke arhiivist välja oma sõnavõttud, oma seisukohavõttud ja loobuge, palun, meile kõigile kirvesupi pakkumisest! Me oleme sellest kirvesupist väga-väga tüdinud. Me tahaksime tegelda viisaka õigusloomega, rahuliku õigusloomega teema teema haaval, mitte niimoodi, et kõik teemad on surimuri kokku keeratud ja teie sööge või ärge sööge, meie kiidame selle supi gurmeerestorani tasemel roaks niikuinii. Ärge pakkuge meile gurmeetoidu pähe kirvesuppi! Aitäh!

### **20:30 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 432 esimene lugemine lõpetada. Tähelepanu, austatud Riigikogu! Määrán muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. mai kell 17.15.

---

## **11. 20:30 Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja teiste haldusreformi elluviimisega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu (433 SE) esimene lugemine**

### **20:30 Esimees Eiki Nestor**

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja teiste haldusreformi elluviimisega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu 433. Algatajate ettekandja on riigihalduse minister Mihhail Korb. Palun!

### **20:31 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ja teiste haldusreformi elluviimisega seotud seaduste muutmise seaduse eelnõu, mida mul on heameel siinkohal lühidalt tutvustada. Menetluses oleva eelnõuga suurendatakse omavalitsuste otsustusõigust ja vastutust omavalitsuslike ülesannete täitmisel, andes lisanduvate ülesannete täitmiseks riigieelarvelisi vahendeid. Eelnõu on suunatud haldusreformi eesmärkide täitmisele ehk omavalitsuse võimekuse tõstmisele, korraldamaks ja juhtimaks kohalikku elu. Head rahvasaadikud! Annan lühiülevaate kavandatavatest muudatustest. Omavalitsusi kohustatakse eelnõuga ühiselt korraldama maakonna arengu kavandamist. Selleks koostatakse maakonna arengustrateegia või mitme maakonna peale piirkondlik arengustrateegia, mille kaudu suunatakse maakonna omavalitsuse arengut, kavandatakse ühised investeeringud ning luuakse seos riigi valdkondlike strateegiatega. Koostööorgani valik, kelle kaudu ülesanded täita, jäetakse omavalitsuse otsustada, näiteks võib selleks olla maakondlik omavalitsusliit või maakondlik arenduskeskus. Riigil on võimalik omavalitsuste ühist arengustrateegiat arvestada riigi eelarvestrateegia koostamisel. Lisaks tuleb omavalitsustel koos omavalitsusliitudega hiljemalt aasta lõpuks asutada ühistranspordikeskused või astuda mõne ühistranspordikeskuse liikmeks, mille kaudu hakatakse korraldama maakonnaliinide ühistransporti. See tähendab, et kui seni on ühistransporti korraldanud maavalitsused, siis alates uuest aastast hakkavad seda korraldama ühistranspordikeskused. Olen palunud maavanematel ühistranspordi ülesannete üleandmise enda peale võtta ja alustada läbirääkimisi oma maakonna omavalitsustega ühistranspordikeskuste asutamiseks sinna, kus neid veel ei ole. Inimestel ei ole vaja muretseda, kas buss võtab neid uuel aastal peatusest peale või ei. Võtab küll ning kõik toimib ka pärast maavalitsuste kaotamist.

Seaduseelnõus kehtib erand Hiiumaa ja Saaremaa jaoks, sealsed omavalitsused ei pea asutama ühistranspordikeskusi ega nendega liituma. Selle asemel võivad maavalitsused kuni aasta lõpuni sõlmida lepinguid ning anda ühistranspordi korraldust puudutavad ülesanded üle maakonnakeskuses olevatele omavalitsustele.

Eelnõuga avardatakse omavalitsuste koostöövõimalusi. Planeerimisseaduse muudatusega võimaldatakse omavalitsuste kokkuleppel koostada üldplaneering mitme valla või linna kohta ühiselt.

Kohaliku omavalitsuse seaduse muudatusega võimaldatakse omavalitsusel moodustada ühiseid ametiasutusi ehk ühisameteid ja hallatavate asutustena teenuste korraldamiseks ühisasutusi ning asutada maakonna kohalike omavalitsusüksuste liitude asemel piirkondlikke liite. Ühisametite ja -asutuste moodustamist kui veel üht koostöövaldkonda on omavalitsused juba pikalt oodanud, sest see on suurepärane võimalus korraldada avalike teenuste pakkumist omavalitsustele ühiselt – ühisametis osalevate omavalitsuste nimel saab välja anda haldusakte, näiteks lube, korraldada vääртеomenetlusi, teha rikkumiste korral trahve jne. Ühisametite ja -asutuste kaudu ülesannete täitmine on omavalitsustele vabatahtlik.

Auväärt Riigikogu liikmed! Selgitan teile lühidalt ühisametite ja -asutuste toimimist. Ühisametite ja asutuste moodustamises konkreetse omavalitsuse territooriumil ehk nn juhtomavalitsuse territooriumil lepivad osalevad omavalitsused kokku sõlmitavas halduslepingus. Ühisametnikud ja -töötajad on samuti selle omavalitsuse koosseisus, kus on ühisametid moodustatud. Ühisamet ja -asutus täidavad ülesandeid kõigi talle ülesandeid volitanud omavalitsuste nimel ning juhivad selle omavalitsuse õigusaktidest, kes on ülesannete täitmiseks ühisametit volitanud. Kõik omavalitsused rahastavad ühisametit ja -asutusi ühiselt ning peavad võtma vastu ka ühisameti või -asutuse vastutuse toimimist reguleeriva ühisameti või -asutuse põhimääruse. Ühisameti või -asutuse tööd juhib ameti või asutuse juht, kui osalev omavalitsus on moodustanud strateegiliseks juhtimiseks nõukogu, kelle ülesanne on näiteks teha ettepanekud ameti või asutuse teenusekvaliteedi parandamiseks, rahastamise suurendamiseks, sisekontrolli korraldamiseks, ametiasutuse juhi ametisse nimetamiseks ja täita muid ülesandeid. Eelnõuga lisatakse omavalitsuste põhiülesannete hulka ka kultuuri- ja sporditöö korraldamine, mida omavalitsused on seni teinud enamasti vabatahtlikult. Kavandatud muudatused jõustuksid eelnõu seadusena vastuvõtmisel 1. jaanuarist 2018, välja arvatud haldusreformi rakendamisega seotud erandid – nende jõustumine on varasem, hiljemalt 2017. aasta omavalitsuste volikogu valimiste väljakuulutamise päeval. Täna teid tähelepanu eest!

#### **20:37 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused eelnõu algatajatele. Külliki Kübarsepp, palun!

#### **20:37 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Õnneks on praegune seadus tunduvalt parema kvaliteediga kui eelmine, enne arutatud seadus, kuid mõned küsimused on tekkinud ja ma loodan, et sa oskad vastuseid anda. Näiteks ei ole § 4 kohta, mis räägib ehitusseadustiku ja planeerimiseseaduse rakendamise seaduse muutmise, seletuskirjas ühtegi sisulist selgitust. Minu huvi on see, et siin on antud tähtajad üldplaneeringute ülevaatamiseks. Ma saan aru, et need omavalitsused, milles ei toimu haldusreformi puhul mingsugust muutust, peaksid oma üldplaneeringud üle vaatama 1. jaanuariks 2018, aga need, kes on nüüd liidetud, peaksid seda tegema 1. juuliks 2018. Samas, alles 1. jaanuarist hakkab uus struktuur kehtima. Kuidas on võimalik poole aasta jooksul avalikud arutelud ja prioriteedid üldplaneeringu käigus paika panna? Kas see ei ole liiga väike aeg ja kust on sellised tähtajad tulnud?

#### **20:38 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna teid selle küsimuse eest! Ma ei ole põhimõtteliselt nõus teie väitega, et eelmise seaduseelnõu kvaliteet ei kannata kriitikat või et see seadus on ebakvaliteetne. Ma arvan, et eelmine seaduseelnõu on väga hästi tehtud. Selle kallal töötas väga palju inimesi, väga palju ametnikke, ja siia on koondatud väga suur juriidiline kompetentsus. Jah, tõesti, seadus on keeruline, sest maavalitsust on mainitud päris mitmes seaduses, ja õigusakte, mis on maavalitsusega seotud, on päris palju. Seda ongi vaja muuta eri viisidel ja erineval moel. Ma arvan, et see seadus on väga kvaliteetne ja selle alusel saab väga ilusti tööd teha. Mis puudutab konkreetset teie küsimust ja planeerimiseseadust, siis oleme oma ettepanekut arutanud MKM-iga. Tähtajad on tõesti lühikesed, aga ma arvan, et seaduseelnõu menetluse käigus võib selle veel kord üle vaadata ja proovida, kui teile nii tundub, seda tähtaega muuta.

#### **20:39 Esimees Eiki Nestor**

Andres Herkel, palun!

#### **20:39 Andres Herkel**

Aitäh, Riigikogu esimees! Austatud minister! See eelnõu ei anna siiski vastust küsimusele, mis saab omavalitsuste tulubaasist ja ülesannete jaotusest. Eelmise eelnõu puhul me saime selgeks, et suur osa maavalitsusest vabanevaid inimesi ja raha liigub ministeeriumide tasandile, eriti Rahandusministeeriumisse, mitte omavalitsustesse. Seetõttu jääb mulje, et see haldusreform liigub tsentraliseerimise poole, mitte selles suunas, et omavalitsused saaksid oma valitsusteks. Aga teie eelkäija härra Aas ütles päris alguses meie küsimusele vastates, et kui haldusreform on valmis, siis tema lahkub ja kustutab tule. Mul on nüüd teile selline küsimus: millal teie kustutate tule, et omavalitsused saaksid ilma ministeeriumita toimetada?

#### **20:40 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Täna küsimuse eest! Mis puudutab konkreetset seaduseelnõu, siis siin on käsitletud ainult neid funktsioone, mis on seotud maavalitsuste tegevuse lõpetamisega. Meil on valmimas veel üks eelnõu, õigemini dokument, kuhu me koondame kõik teised ülesanded eri valdkondadest, mida riik soovib kohalikele omavalitsustele üle anda. Peale selle käib ettevalmistus, et muuta kohaliku omavalitsuse finantseerimise skeemi. See töö saab kohe tehtud või täpsemalt, me oleme peagi valmis seda valitsuskabinetis arutama. Meie oleme oma osa teinud ja nüüd tuleb ära oodata oma järjekord, kui me saame seda küsimust kabinetis arutada.

Mis puudutab teie küsimuse teist poolt, tule kustutamist, siis ma arvan, et selline vorm, kus valitsuses vastutavad eri valdkondade eest ministrid, kes ei ole seotud konkreetsete ministeeriumidega, on õige. See annab valitsusele rohkem paindlikkust oma prioriteetide ja soovide kohaselt tegutseda. Kas uues valitsuses on kohta riigihalduse ministrile, seda otsustab uus koalitsioon. Mis puudutab konkreetset seda tegevust või pädevust või regionaalvaldkonda, siis mina olen veendunud, et ükskõik, kas Eestis on riigihalduse minister või teda ei ole, peab siiski olema üks ministeerium, mis vastutab selgelt regionaalpoliitika eest. Ma arvan, et viimastel aastatel on meie regionaalpoliitika unarusse jäänud ja selles valdkonnas tehtud tegevused ei ole oodatud tulemusi andnud. Regionaalpoliitika peab kindlasti Eesti Vabariigis jätkuma, sõltumata sellest, kas meil on riigihalduse minister või mitte. Kui ei ole, siis peab loomulikult mõni teine minister selle eest vastutama. Mina jätaaksin sellele küsimusele vastamise uuele koalitsioonile.

#### **20:43 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

#### **20:43 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ühistransport on oluline ja enamik inimesi, kes on rahulolematud, ütlevad, et see liigub liiga harva, valel ajal, ei sõida vajalikku kohta ja ka peatus on vale koha peal. Meil on neli ühistranspordikeskust ja kummalisel kombel on Harju- ja Tartumaa elanike ühistranspordiga rahulolu näitaja suur, ligi 80%, aga kahe teise ühistranspordikeskuse, Jõgevamaa ja Järvamaa puhul on rahulolu poole väiksem, 40–49%. Kui nüüd need neli maavalitsust hakkavad transporti korraldama, siis ma ei tea, mis saab. Miks see vahe nii suur on? Jõgevamaal, kus on ühistranspordikeskus, on rahul ainult 49% elanikest, samas kui Harjumaal on 80%.

#### **20:44 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh, hea küsija! Täna teid selle küsimuse eest! See on väga oluline küsimus maavalitsuste reformi kontekstis, sest tõesti maavalitsused vastutavad väga palju just ühistranspordi korralduse eest. Peale nende nelja maakonna, mida te nimetasite, täidavad seda funktsiooni, st pakuvad seda teenust, maavalitsused. Need neli keskust maakondades on tõesti juba pikka aega funktsioneerinud. Nende praktika on väga hea ja tagasiside nende tegevusele on väga hea. Ma arvan, et ühistranspordikeskuse mudeli rakendamine üle Eesti on väga õige suund. Mis puudutab konkreetset ühistranspordikeskuste kuuluvust, siis kindlasti ei ole meil plaanis, et need neli ühistranspordikeskust hakkavad kogu Eestis ühistranspordivõrgustikku korraldama. Praeguseks olen saatnud kõikidele maavanematele kirja palvega moodustada ühistranspordikeskused nende maakondade territooriumil. Samuti palume kohalikke omavalitsusi astuda läbirääkimistesse, et selle aasta lõpuks sellised ühistranspordikeskused moodustada. Praegu tundub, et kogu Eesti saab ilma probleemideta selliste ühistranspordikeskuste võrguga kaetud. Aga kas maakonnad või omavalitsusliidud otsustavad moodustada oma uue ühistranspordikeskuse, liituda praegu olemasolevaga või moodustada ühe mitme omavalitsuse peale,

selle me jätame nende otsustada. Ma arvan, et need otsused sünnivad, meie ühistransport toimib edukalt ka edaspidi ja selle kvaliteet aina paraneb.

**20:46 Esimees Eiki Nestor**

Andres Metsoja, palun!

**20:46 Andres Metsoja**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Tõepoolest, see eelnõu näeb omavalitsustele ette kolm võimalust, kuidas ühisasutustena toimetada. Esimene neist on maakondlik, teine on piirkondlik ja kolmas on tegelikult halduslepinguga omavalitsuste omavaheline kokkulepe anda need ülesanded ühele omavalitsusele elluviimiseks. Minu küsimus tuleneb sellest, kui ikkagi juhtub selline olukord, et üks maakond ei saa mingil põhjusel hakkama ühistranspordikeskuse moodustamisega. Võib-olla kõrvalmaakonnas on see küll olemas, aga kõrvalmaakond ei ole veel valmis seda piirkondlikku mudelit rakendama. Mis sellisel juhul saab? Milline see lahendus võiks olla? Kas valitsus sekkub, näiteks teeb ettepaneku naabermaakonnale, või kuidas te olete seda konkreetselt mõelnud? Eelnõu sellist olukorda tegelikult lahti ei kirjuta.

**20:47 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh küsimuse eest! Tõesti, see eelnõu seda olukorda ei kirjelda, kuigi ta kirjeldab lõpptulemust – kõikides maakondades peavad ühistranspordikeskused olema, ja neile praegused lepingud üle antaksegi. Selle olukorra lahendamiseks on mitmeid variante. On võimalus, et ministeerium sekkub. On võimalus anda naabermaakonna transpordikeskusele funktsioonid üle. On ka võimalus paluda maakonna omavalitsustel – mitte küll kõigil, vaid osal neist – moodustada ühistranspordikeskus ja siis lepingud üle anda. Ma arvan, et täna on sellest situatsioonist natuke ennatlik rääkida, seda enam, et tagasiside järgi otsustades sellist probleemi ei teki. Kõik maakonnad jõuavad ilusti ühistranspordikeskused luua. Kui tõesti mingi probleemne olukord tekib, siis me analüüsime, mis võiks olla kõige parem lahendus – neid on mitmeid – ja pakume väljapääsu. Kindlasti ei jää see korraldamata.

**20:48 Esimees Eiki Nestor**

Külliki Kübarsepp, palun!

**20:48 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea esimees! Hea minister! Mul on küsimus maakonna arengustrateegia koostamise, menetlemise, vastuvõtmise ja avalikustamise kohta. Esiteks, kas selle 15. jaanuariga on mõeldud seda, et maakonna arengustrateegia tuleb heaks kiita aastaks 2018, või tuleb seda teha igal aastal ja 2018 tehakse erand? Sest siin on otsustusprotsess omavalitsuste n-ö kvoodi mõistes päris karm. Teine küsimus: miks on tehtud niivõrd salajane protsess, et vastavad töödokumendid ja protokollid avalikustatakse alles seitsme päeva jooksul peale maakondliku arengustrateegia kinnitamist?

**20:49 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh! Vastan teie küsimusele niiviisi, et jah, aasta 2018 on selgelt erand. Asi hakkab kehtima aastast 2019, esimene strateegia peab olema kinnitatud selleks ajaks, ja edaspidi peab see olema igal aastal selleks kuupäevaks kinnitatud. Kas see kord on salajane? Ma ei ütleks. See on töödokument ja praegu on lähtutud sellest, et võiks olla võimalus selle dokumendiga töötada, aga ma arvan, et kui kohalikud omavalitsused arvavad, et seda on vaja avalikustada, siis on igal ajal võimalus seda teha. Mina selles probleemi ei näe.

**20:50 Esimees Eiki Nestor**

Jüri Adams, palun!

**20:50 Jüri Adams**

Härra minister! Selle üle, et te oma alluvate kaitseks välja astusite, pärast seda, kui ma olin heitnud teatud kahtlusi nende saavutuslikkuse suhtes, ja väga rüütellikult esinesite, öeldes, et nad on maailma parimad ja professionaalseimad alluvad, on mul väga hea meel, olenemata sellest, kuidas see asi oli.

Aga ma ei tea, kas nad ütlesid teile või olete te ise tähele pannud, et nii eelmises kui ka selles eelnõus on kokkulangev osa – mõlemad muudavad nelja seadust, mis on ühed ja samad. Kas sellele on mingisugune mõistlik seletus, mispärast on ühe ja sama seaduse muudatuste paketid jaotatud eri osadesse ja pandud mitmesse eelnõusse?

**20:51 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh teie küsimuse eest ja tänan teid ka kommentaari eest! Sellel on seletus olemas. Tõesti, teine seadus, mis on teile praegu arutamiseks pakutud, sai välja töötatud nii või naa, sõltumata sellest, kas maavalitsuste reformi oleks algatatud või mitte. Muudatused, mis on sellesse eelnõusse sisse viidud, st arengustrateegia, ühistranspordi ümberkorraldamine ja ühisasutus, oleks nagunii jõudnud Riigikokku. Eelnõu menetlemist alustati tunduvalt varem ja nii jõudsidki muudatused peaaegu paralleelselt saali. Loomulikult oleks võinud need kokku liita, aga otsustati, et selline menetlemisviis on parem. Eelmise seaduse puhul te just palusite, et asjad oleksid valdkondlikult ära jagatud. Siin ongi vähemalt mingi osa asju toodud eraldi seadustes.

**20:52 Esimees Eiki Nestor**

Peeter Ernits, palun!

**20:52 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Selline küsimus. Uued volikogud hakkavad arutama ka selliseid juhtumeid, kui on vaja muuta näiteks omavalitsuse piire või ka nime, kui see ei meeldi. Kui praegu peab volikogu koosseisu otsustama häälteenamusega, siis teie ettepanek on, et edaspidi võiks seda teha lihthäälteenamusega. Mis on selle asja mõte? Kas see, et saaks kergemini praeguseid, võib-olla ka vägivaldselt pandud nimesid ja piire muuta? Mida te silmas peate?

**20:52 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et sellist soovi kindlasti ei ole, et asi oleks tunduvalt lihtsam. Nagunii sellised küsimused on tavaliselt koalitsiooni enamuse otsus, teistmoodi vaevalt nii suuri muudatusi kohaliku omavalitsuse jaoks ellu kutsuda saaks. Siin oskan vastata ainult nii, et kui see tundub teile liiga leebe või lihtne ja te tahate seda korda muuta, siis võib seaduseelnõu menetluse ja arutelu käigus seda uuesti mõelda, kaaluda ja teha vastavad ettepanekud.

**20:53 Esimees Eiki Nestor**

Monika Haukanõmm, palun!

**20:53 Monika Haukanõmm**

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Te toote kohaliku omavalitsuse korralduse seadusesse uue punkti, millega annate ka ametnikele ja töötajatele nn sotsiaalse garantii juhuks, kui haldusterritoriaalse reformi käigus kaotab keegi töö. Raha makstakse kas kolme või kuue kuu ametipalga ulatuses. Minu esimene konkreetne küsimus on: mis see maksuma läheb? Ja teiseks küsin, miks ei toodud sedasama sotsiaalsete garantiide teemat sisse haldusreformi seadusesse, kus nähti ette hüvitised nn poliitilistele ametikohtadele. Nüüd me toome juurde ka ametnikud ja töötajad. Miks selline kaalutlus ja mis see maksuma läheb?

**20:54 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Tänan teid! Kõige suurem argument sellise sätte sissetoomiseks on kindlasti õiglus, st haldusreformi käigus tekib kindlasti olukord, kus töö kaotavad peale omavalitsusjuhtide veel mõned inimesed. Mis puudutab eelmist regulatsiooni, siis seda muuta oleks praegu juba hilja, sest see muudatus peaks siis toimuma tagantjärele, ma mõtlen pärast volikogu otsuseid. Teiseks, kui on juba paika pandud teatud reeglid, mida võiks lugeda põhimõtteliselt reformi sisulisteks reegliteks, siis oleks ka ebaõiglane neid muuta. Ilmselt need kaks aspekti ongi põhjused. Mis puudutab konkreetset maksumust, siis sellele küsimusele ma hetkel kindlasti vastata ei oska, sest see on tulevikuküsimus. Kui ma täna tutvustasin

teile haldusreformi kulutusi, siis oli juttu 1,2 miljonist. Sinna on arvestatud kogu kulu ja ilmselt on arvesse võetud ka selle punkti kulud. Täpsemat summat ma hetkel teile öelda ei saa, sest praegu on veel natuke vara sellest rääkida.

#### **20:56 Esimees Eiki Nestor**

Jüri Adams, palun!

#### **20:56 Jüri Adams**

Härra minister! Selle eelnõu kohta, mida ma pean väikeseks kobaraks, kehtivad üldiselt samad märkused, mis mul olid eelmise eelnõu kohta, kuigi teistes, vähem drastilistes proportsioonides. Siin on kahtlemata silmapaistvaim kõrvaline osa §-s 10, kus on ravimiseaduse muudatus, millega Eestis kehtestatakse selles suhteliselt konkurentsipinevas valdkonnas põhjalikud teistsugused reeglid, kui palju ja kus võib apteeke olla. Kas te oskate meile öelda mingisuguse mõistliku seletuse, mispärast on koos maavalitsuste reformiga tingimata vaja apteekide korraldus kardinaalselt teistsuguseks muuta?

#### **20:57 Riigihalduse minister Mihhail Korb**

Aitäh! Ma arvan, et need muudatused on tehtud eeskätt mitte maavalitsuse reformi, vaid kohaliku omavalitsuse korralduse seadusest lähtuvate omavalitsuslike funktsioonide lisandumise tõttu. Aga sellele teie küsimusele ma jään vastuse võlgu, pean sellele vastama hiljem, kas või kirjalikult. Praegu ma ei oska seda teha, ütlen ausalt.

#### **20:58 Esimees Eiki Nestor**

Rohkem ministrile küsimusi ei ole. Põhiseaduskomisjoni nimel teeb ettekande Helmut Hallemaa. Palun!

#### **20:58 Helmut Hallemaa**

Austatud esimees! Head kolleegid, kõige truumad ja vastupidavamad! Ma toon teieni põhiseaduskomisjoni arutelu kokkuvõtte kohaliku omavalitsuse korralduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõust. Kuna need kaks eelnõu on tegelikult, nii nagu ka sõnavõttus sai öeldud, ühe suure asja kaks poolt, siis me käsitlesime ka komisjonis neid suhteliselt koos, isegi päris läbipõimitult. Nii ettekanne kui ka hiljem küsimused olid seotud teatud lõiguga ja tulenesid sellest. Protokollis nad kajastuvad tegelikult tõesti kahe päevakorrapunktina.

Komisjonis olid kohal peaaegu kõik komisjoni liikmed, ainult Jüri Adamsit asendas Külliki Kübarsepp. Juurde oli kutsutud põhiettekanne tegija riigihalduse minister Mihhail Korb. Peale tema oli selle päevakorrapunkti arutelul veel Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna juhataja Priidu Ristkok ja sama osakonna õigusnõunik Olivia Taluste, kes ka algul, tutvustuse ajal üsna põhjalikult sõna võttis. Tema oli tegelikult kutsutud komisjoni küll eelmise punkti arutelule, aga võttis sõna ka kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse ehk KOKS-i muutmise seaduse arutelul. Samuti tegi seda regionaalhalduse osakonna nõunik Mart Uusjärv. Veel osalesid aruteludes Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter ning sama ministeeriumi veondus- ja liiklustalituse juhataja Hindrek Allvee. Küsimuste voorus ja ka enne võtsid sõna komisjoni liikmed Helmut Hallemaa, Ken-Marti Vaher, Külliki Kübarsepp, Arto Aas, Kalle Laanet ja Peeter Ernits. Vist said kõik nimetatud.

Ütlen, et kuna see seaduseelnõu 433 käsitleb sisuliselt ja muudab väga oluliselt nelja momenti või punkti, siis keskendusidki arutelu ja küsimused neile. Kõigepealt tuleb omavalitsustele ühe funktsioonina juurde kultuuri- ja sporditöö korraldamine, mis lisandus läbirääkimiste käigus ministeeriumidega. Nagu te mäletate, on ka siin saalis juttu olnud sellest, et kui 2009. aastal kohalike omavalitsuste tulubaasi vähendati ja võeti ära arvestatav osa neile minevast tulumaksust, siis oli just spordi- ja kultuuritöö valdkond, mille arvel see käis, ning nende sammudega põhjendati maksubaasi vähendamist. Tegelikult elus aga toetasid omavalitsused spordi-kultuuritööd ise edasi ja teevad seda ka nüüd. Rahandusministeeriumi 2015. aasta andmetel oli selle valdkonna summa üle Eesti omavalitsustes kokku pisut üle 204 460 000 euro.

Teine suurem muudatus on maakonna arengu kavandamine, millest siin ka juba juttu oli, ja see läheb täitmiseks omavalitsuste liitudele. Ka ses osas oli päris palju meil diskussiooni ja küsimusi komisjoni aruteludes. Komisjoni esimees Ken-Marti Vaher tundis huvi, kuidas reaalselt arendustegevuse

omavalitsusliitudele üleandmine toimub ja millised vahendid liiguvad. Need vahendid, mis praegu on maavalitsuste kaudu läinud sellesse valdkonda, arendustegevusse, lähevad edaspidi üle omavalitsusliitudele. Jäävad ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse või ka SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital kaudu toimuvad nõustamisteenused. Praegu on enamik maakondi seda lahendanud oma arenduskeskuste kaudu. Arenduskeskused, mis on sihtasutused, tuleb ilmselt paljudes kohtades uuesti luua, kui omavalitsused on neid loonud, sest omavalitsused muutuvad. Mitmed omavalitsusliidud ja maakonnad on hakanud juba funktsioone üle võtma ja moodustanud MAK-id.

Kolmas ja ehk kõige olulisem muutus on selle seadusega juurdetulev ühisametite ja -asutuste moodustamise võimalus – õigus, mida siiani ei ole olnud. Varem on selleks otsitud teisi võimalusi MTÜdest kuni muude lahendusteni. Sellele andsin hea hinnangu nii mina kui ka Arto Aas. Konkreetselt selle kohta, mismoodi see asi toimuma hakkab, küsis Külliki Kübarsepp komisjoni asendusliikmena. Eks seletused olid samasugused kui need, mida minister ka siin andis. See loob võimaluse mitme omavalitsuse koostöös võtta tööle kompetentsemaid ja kallimaid ametnikke ning täita ühiselt teatud funktsioone planeeringute, ehituse jms valdkonnas. Samuti lubab seadus luua ühisasutusi, näiteks huvikoole, mis paljudes kohtades, eriti maakonnakeskuste ümber, teenindavad enamasti tervet maakonda, eeskätt lähemaid maakonnakeskuse omavalitsusi.

Neljas suurem valdkond, mis muutub kohaliku omavalitsuse korralduse korralduse seaduse ja teiste seaduste muutmisega, on ühistransport. See puudutab ühistranspordikeskusi ja ühistranspordi korraldamist maakondades ja ka riigis tervikuna. Tervikuna läheb see valdkond Maanteeameti haldusalasse, nagu me teada saime. Selle kohta olid mitmeid nii praktilist laadi kui ka laiemaid küsimusi, mis eriti puudutasid saari, eelkõige Saaremaad. Kalle Laanet küsis, kas ei peaks / ei võiks maakondlikele transpordikeskustele üle anda ka praamiliiklust ja lennuliiklust. Vastati, et riik peab jääma endiselt selle valdkonna asjade eest vastutavaks ja jääbki, ühistranspordikeskuste kaudu. Aga praegused praami- ja lennuliikluse funktsioonid jäävad ka uutes omavalitsustes ja uutes maakondades ikkagi maakonnaülesteks. Eks tulevikus võib see teema jälle kõne alla tulla.

Suur diskussioon oli ka sellesama ühistranspordikeskuste arvu ja nende haldusalade üle. Komisjonis saime teada majandusministeeriumi esindajatelt, et praegu kaaluvad tõsiselt ühise transpordi korraldamist Harjumaa, Läänemaa ja Raplammaa, selliselt et Raplammaa ja Läänemaa liituksid Harjumaa keskusega. Sama teema on üleval Jõgevamaal, kus tõenäoliselt tahetakse seda asja korraldama hakata koos Tartumaaga. Selline ühise korraldamise võimalus on arutuse all olnud ka Lõuna-Eestis ja Kagu-Eestis.

Väga oluline küsimus omavalitsuste tulubaasi taastamise kohta, mis on siin saaliski jutuks olnud, tuli arutusele ka meil komisjonis. Ma ise tõstatasin teema, et omavalitsustele antakse olulisi funktsioone juurde, nagu me kuulsime ka ministri tänasest ettekandest. Tuleb selliseid, mida ongi soovitud, ja see on õige, sest omavalitsused tugevnevad ja sellega kaasnevad omavalitsuste tulubaasi muudatused. Praegu menetluses olevate eelnõudega lahendatakse ära nii töökohtade kui ka funktsioonide omavalitsustele liikumise probleem tegevuse lõpetamisel. Meie komisjonis ütles minister seda, mida ta täna siin ei maininud, nimelt et praegu seisab kohalike omavalitsuste tulubaasi taastamine ja suurendamine eeskätt haridusvaldkonna rahastuse otsuste taga. Seejärel saab nii tasandusfondi kui ka omavalitsuse tulubaasi küsimuse ära otsustada, kabineti tasemel, enne kui see teema tuleb siia saali. Kindlasti on see üks olulisemaid valdkondi, mis tuleb lahendada. Riigi eelarvestrateegias on sees järgmisel aastal 30 miljonit kohalike omavalitsuste eelarvetesse ning edasi, 2019. aastal 45 ja 2020. aastal 55 miljonit eurot. Nii tuleb tulubaasi oluline osa tagasi ja see on kindlasti oluline. Kokku võttes saab öelda, et liigume õiges suunas.

Lõpuks tegime komisjonis järgmised menetluslikud otsused: teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda tänaseks, 10. maiks – kuigi ma vahepeal juba kartsin, et järsku tuleb seda homse päeva raames teha –, teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada, ning teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme tööpäeva, st tähtpäev on 24. mai 2017 kell 17.15, ja määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige, kes teie ees praegu on. Kõik otsused tehti konsensusega, aga kuna hiljem oli inimeste arv teine kui komisjoni istungi algul, siis ma ütlen lõpuks ära ka selle, kes hääletusel osalesid. Hääletamise hetkel tegid otsuse Ken-Marti Vaher, Külliki Kübarsepp, Anneli Ott, Helmut Hallemaa, Ivari Padar, Kalle Laanet, Lauri Luik, Mart Nutt ja Peeter Ernits. Aitäh!

## **21:07 Aseesimees Enn Eesmaa**

Eesti Vabaerakonna fraktsiooni esindajal on ettekandjale küsimus. Krista Aru, palun!

## 21:07 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Kohalikule omavalitsusele lisandub tõesti väga palju uusi ülesandeid. Kas ja kuivõrd oli komisjonis võimalik vaadata neid lisanduvaid ülesandeid või saada vähemalt aimu sellest ühes võimaliku rahalise kattega? Meil on siin Riigikontroll teinud ettepanekuid, et tegelikult on ka riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete jaotuses jäänud halle alasid. Kas te jõudsite ka neid kaardistada? Kas on veel küsimusi, mida siin ehk otseselt ei puudutata, aga millele oleks vaja ka nende suurte muudatuste puhul vastus ja rahaline kate leida?

## 21:08 Helmut Hallemaa

Kuna me käsitlesime kahte väga mahukat seadust, nii sisu kui ka lehekülgede ja paragrahvide poolest, siis me selles mõttes edasi ei vaadanud. Aga kui rääkida eelarvestrateegiast, mille puhul ma ka arve nimetasin, siis praegu on Eesti omavalitsuste eelarve maht riigieelarvest umbes 23–24%. Kui need reformid kõik saavad reaalsuseks ja ülesanded on üle antud, koos rahastusega, siis peaks juurde tulema oma 5–6%. Kui me võtame nüüd võrdluseks meie Põhjamaad – naabrid, kelle poole me tahame liikuda, nagu me oleme väitnud –, siis Soomes on see jämedalt 52%, Rootsis 55% ja Taanis koguni 62%. Nii et pikk tee on veel minna. Selge see, et praegune eelnõu puudutab maavalitsuste reformi käigus omavalitsustele antavaid ülesandeid, aga ka tulubaasi küsimus laiemalt oli riigireformi komisjonis arutusel. Ma arvan, et kõik need paketid, mis siia saali tulevad, on omavahel seotud ja kindlasti peame ka meie neid koos vaatama. Nii et eks kõik järgmised sammud, mis ka täna siin küsimuste vóorus välja tulid – riigimajade küsimus või eluliste teenuste osutamine kohapeal –, on ühe suure riigihalduse korrastamise lõigud. Ma arvan, et omavalitsustele on mõlemad olulised, nii tulubaasi taastamine kui ka ülesannete juurdeandmine selles mõttes, et omavalitsused muutuksid sisuliselt tõsisemaks, kuna nad muutuvad ka suuremaks, ja me liiguksime Põhjamaa mudeli poole.

## 21:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, aitäh teile! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised fraktsiooni esindajatele. Külliki Kübarsepp Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

## 21:10 Külliki Kübarsepp

Hea aseesimees! Head kolleegid! Tõesti, Vabaerakonna fraktsioonina oleme võtnud oma erakonna asutamisest alates eesmärgiks aidata kaasa omavalitsuste iseseisvamaks muutmisele. Meie väga tõsine soov on, et me saaksime juba lähiajal omavalitsusest rääkida kui oma valitsusest. See tähendab kindlasti uuemat mudelit omavalitsuste ülesannete jaotuses. See tähendab seda, et me peame järjest enam järgima omavalitsusmudelit kui kogukonna esindust ehk leidma viisi, kuidas igal omavalitsusel oleks paindlik võimalus võtta neid omavalitsusi, mida tema elanikkond kõige enam vajab, ja mõtlema sellele, kas riigil oleks mõistlik pakkuda mingisuguseid spetsiifilisemaid üleriigilisi teenuseid. Meil riigireformi erikomisjonis toodi üks näide, raske puudega inimeste hoolekandetasutused. Kas on mõistlik, et igal omavalitsusel peaksid olema need kohustused, et seda asutust üleval pidada? Võib-olla see ei ole mõistlik ja siin tuleks leida muid lahendusi.

Me räägime nii sellest eelnõust kui ka eelmisest eelnõust ehk KOKS-i ja maavalitsuste reformi muudatustest ikkagi riigireformi kontekstis. Pikas perspektiivis peaksid need eesmärgid täitma. Mida me aga praegu näeme? Me ei vaata seda riigireformi kontekstis ehk me ei vaata tervikpildina, millised võiksid omavalitsuste ülesanded olla. Ja me ei ole mitte kuidagi jõudnud tulubaasi teemani, millest omavalitsuste võimekus paljuski sõltub. Põhiseaduskomisjonis saime vastuse, et võib-olla sellel nädalal ehk homme on valitsus valmis seda teemat arutama, aga täna ei ole veel tulnud infot, kas seda siis arutatakse või ei. Ehk me käime nagu eri sammudega. Mõistlik oleks ju kõiki neid asju tervikuna mõjutada.

Rääkides kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmisest, siis kvaliteedilt, ma ütlen ausalt, on see tõesti parem. Minister Korb, palun sulgege end üheks päevaks kabinetti ja võtke need mõlemad seadused ette selsamal meetodil: kehtiv seadus ja see, mis te olete kirja pannud. Ja te hakkate karvu katkuma, sest tõesti – ma olen siin puldis korra juba kasutanud sellist väljendit –, praegu püütakse rahvasaadikutele jälle kurku toppida neid mõtteid, mida tegelikult ei ole selle eelnõu eesmärgis ette nähtud. See eelnõu vajaks minu hinnangul kahe komisjoni väga tõsist koostööd. Üks neist on majanduskomisjon. Ühistranspordi korraldus on väga oluline teenus kohalike elanike jaoks, eriti

suuremates omavalitsuste, kus tekib veel suurem vajadus kuidagi ühest punktist teise saada. Näiteks Valgamaal, kui sa tahad Pukast Otepäälle saada, siis see liiklus käib ainult kolm korda nädalas. Võib-olla saad Otepäälle, aga tagasi ikka ei saa jne. Need on suuremad küsimused, mida tuleb kindlasti kiiremas korras lahendada. Palun tungivalt, et minister ja komisjoni esimees lahendaksid küsimusi ikka komisjonipõhiselt. Eelmise seaduse puhul oli näiteks väga palju sotsiaalkomisjoni teemavaldkondi, eriti arvestades seda, et meil on seal palju muudatusi, mis ei puuduta otseselt maavalitsuste kadumist. Palun lisaaega!

#### **21:14 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jaa, palun! Kolm minutit juurde.

#### **21:14 Külliki Kübarsepp**

Minister ütles siin kolleeg Andres Herkeli küsimusele vastates nii: riigihalduse ministri portfelli on, et jääda. Jah, need kaks seadust kindlasti kinnitavad seda – see annab riigihalduse ministrile võimu juurde ja põlistab tema vajadust. Aga see väide, et minister teeb ainult üksi regionaalpoliitikat, on totaalselt vale. Iga ministeerium, iga riigiasutus peab tegema regionaalpoliitikat. Mis on meil praegu puudu jäänud? Iga mõjuanalüüs peab lähtuma sellest, mis meie piirkondades sellest muutub või ei muutu. See on siiani tegemata, kuigi see peaks olema minu hinnangul just väga selge valitsuse tegevuse eesmärk. Seda me aga ei näe.

Mulle meeldib, et eksperimenteeritakse uute teenustega, näiteks luuakse ühisasutusi ja see aitab jälle juurutada piirkondlikkuse mõistet ja annab võimalusi juurde. Aga samas, kui neid kahte seadust jälle paketina vaadata, siis omavalitsustele ei tule õigusi juurde, vaid päris paljud teenused, mida maavalitsused on pakkunud, liiguvad automaatselt ministeeriumide haldusalasse. Inaral oli väga õigustatud küsimus, kas keskuseks Eesti mõistes muutub ainult Tallinn. See oht on olemas. Siin on just see küsimus, et riigimajade kontseptsiooni ei ole olemas. Ministri vastus oli selline, et see teema võib jõuda nüüd enne jaanipäeva valitsusse, aga see tähendab ikkagi seda, et aasta-kahe jooksul jäävad teatud teenused saamata. Eeldatakse, et ühel hetkel antakse need maavalitsuste asemel üle riigimajadele. Ehk lahendus jääb poolikuks.

Järelevalve. See on väga oluline, aga mind pani maavalitsuste reformi seaduse puhul mõtisklema see, et tõesti, osa järelevalvefunktsioone nähakse ette mingi ministeeriumi haldusalasse. Remark: eksperdid kardavad seda, et järelevalvet ei suudeta teostada kohapeal ja siis püütakse Tallinnast midagi näpuga näidata. Aga kohalikke olusid, inimeste võimekust jms ei suudeta ju tegelikult hinnata, kui ei ole kohapeal käidud ega inimestega suheldud. Kardetakse, et lõpuks ei jõua Tallinna ametnikud järelevalvet teostama reaalsesse kohtadesse.

Mul jooksis nüüd mõte kinni. Ütlen ainult ühe märkuse. Veel oleks tahtnud selle kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega ette näha seda, kuidas säilib selle kohaliku inimese otsustus kõige paremini siis, kui on tegemist suurema omavalitsusega. Ei näe me siin ette palju valimisringkondi, mis annaks võimaluse, et kohalikule inimesele jääks ikkagi otsustusõigus ja et ta tunneks rohkem ühendust võimuga. Palun, kui on võimalik, siis mõtleme lähiajal ka sellele, et kogukond mitte ei kaoks suures omavalitsuses ära, vaid et tema mõju suureneks. Aitäh!

#### **21:18 Aseesimees Enn Eesmaa**

Andres Metsoja Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel.

#### **21:18 Andres Metsoja**

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid siin saalis! Isamaa ja Res Publica Liidu arvates me liigume selle eelnõuga kahtlemata õiges suunas, sest kohaliku omavalitsuse tugevdamine on võtmetegevus, mis on hädavajalik. Kui rääkida üldse kogukondade jätkusuutlikkusest, teenustest ja usaldusväärsusest, siis ei ole võimalik sellest üle ega ümber minna. Me teeme seda ju praegu parimal võimalikul moel, järgides sedasama subsidiaarsuspriinti, st neid asju, mida on võimalik otsustada kohapeal, tulebki otsustada seal, mitte kuskil kõrgel ja kaugel. Tõsi, see seadus annab ette raamid ja siin sees on väga palju koostööruumi, hingamisruumi, väga palju piirideta maailma. Seda kõike ei ole kindlasti võimalik seaduses väga täpselt sätestada. Nii nagu ma ka lugupeetud ministri käest küsisin, kuidas ühel või teisel juhul käituda, sest me ei ole oraaklid ja ega me kõiki asjaolusid ennustada ei oska.

Minu jaoks tekitab ehk kõige rohkem muret ja natuke ka kõhklusi seesama ühistranspordikorraldus.

Sellest, et ühistranspordi võiks võtta üle riigilt ehk Maanteeametilt, on räägitud väga pikka aega. On tehtud isegi kõikvõimalikke kavasid, aga initsiatiivi ega innukust ei ole kohalikel omavalitsustel väga palju olnud. Tõepoolest, meil on Eestis praegu olemas neli ühistranspordikeskust, kus on tegelikult astunud suuri samme. Julgen siinkohal tõesti esile tuua just nimelt oma kodumaakonna ühistranspordikeskuse, eelkõige selles võtmes, et see on ainukene, kus on ühitatud linna ja maakonna ühistranspordivõrk. Vaadake, head kolleegid, seal ongi see küsimus. Küsimus ei ole ju ainult selles, et maakonnas omavalitsused tulevad kokku ja lahendavad ühistranspordi probleemi ära oma maakonna territooriumil, välja arvatud maakonnakeskus ja linn, sest kõik teenused kogunevad keskustesse, vaid see peab olema integreeritud ühtlaselt, koos maakonnakeskusega. Meelehärmu tekitab mulle ka see, et kui me vaatame Harjumaad, siis Tallinna linn ei ole praegu Harjumaa ühistranspordi osa, aga samal ajal me läheme tegema piirkondlikult suuremat. Siin on omavalitsustel kohti, mille peale mõelda ja millega intensiivselt tegelda. Aga see eeldab usaldust ja teotahet ning, tõepoolest, ka teatud seaduste kitsenduste mahavõtmist.

Kahtlemata on samuti väga olulisel kohal see, et omavalitsused integreeriks sellesesamasse ühistranspordivõrku oma õpilasveoliinid, huviharidusliinid. Kindlasti leiaks ka taksonduses võtmekoha, et paremini korraldada laste kooli transportimist, sest nõudebussi süsteem on Eesti riigile ehk kohati liiga kulukas ega ole ka piisavalt mugav. Küsimus on selles, kust maalt on üldse võimalik Eesti riigis pakkuda ühistransporti sellisel moel, nagu me oleme harjunud, st nii et on olemas bussipeatus. Võib-olla peaks siinkohal laskma natukene mõttel lennata ja otsima uusi alternatiive.

Kahtlemata on ka see küsimus, et transpordivõrk on üks tervik. Kas me suudame ikkagi otsekohe käivitada ühistranspordivõrgu nõnda, et raudteeühendused, rongiajad, bussiajad, laevagraafikud ja teatud juhtudel ka lennuühendused mahuksid kõik sellesse ühte võrku. Võimalik, et tahta kõike seda koos saada on ülimalt keeruline, aga selle poole tuleb iga päev püüelda. Just nimelt siin saalis ma tahangi ära rõhutada selle, et seadusandja on andnud ette raamid ja võimalused, nüüd algab aga tegelik tõsine töö piirideta maailmas. Piirid on valimiste ajal, kuid igal muul ajal on inimestel igapäevaelus vaja jõuda tööle, koju ja kes teab kuhu veel. Aitäh!

### **21:23 Aseesimees Enn Eesmaa**

Rohkem sõnavõttusoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 433 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrان eelnõu 433 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 24. mai kell 17.15.

---

## **12. 21:23 Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu (415 SE) esimene lugemine**

### **21:23 Aseesimees Enn Eesmaa**

Tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu 415 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

### **21:24 Keskkonnaminister Marko Pomerants**

Tere õhtust, lugupeetud eesistuja ja head Riigikogu liikmed! Mulle on säästmise eest vastutava ministrina saanud juba heaks harjumuseks kustutada Riigikogus õhtuti tuled oma viimaste eelnõude lugemistega. Seekord on teie ees keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seadus.

Milleks seda vaja on? Lugupeetud Riigikogu! Me oleme teile sellise seaduseelnõu esitanud põhjusel, et tegemist on seaduseelnõuga, millega võetakse Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/52/EL. Selle direktiiviga muudetakse olemasolevat direktiivi 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta.

Keskkonnamõju hindamise põhiline ülesanne on anda tegevusloa andjale teavet, kuidas kavandatav tegevus eeldatavalt keskkonda mõjutab. Menetluse käigus kogutav teave on aluseks tegevuslubade andmisele või andmata jätmisele. Näiteks, keskkonnalubade korral annab tegevusloa üldjuhul Keskkonnaamet, ehituslubade puhul valdavalt – õiget vastust teate – kohalikud omavalitsused. Direktiivi

2014/52/EL ülevõtmisega täpsustatakse Eesti keskkonnamõju hindamise menetlusnõudeid ja tõstetakse kvaliteeti. Selle kaudu täidetakse ka direktiivi eesmärk – keskkonna ja inimeste tervise kaitse taseme tõstmine. Seaduseelnõuga ulatuslikke muudatusi ei kavandata, sest mitmed direktiivi muudatused juba sisalduvad Eesti õigussüsteemis. Eelkõige täpsustatakse olemasolevaid norme ning lisatakse mõningaid punkte. Peamised muudatused on seotud eelhindangu andmise menetlusega. Eelhindamise näol on tegemist menetlustoiminguga, mille abil selgitatakse välja keskkonnamõju hindamise vajalikkus, juhul kui selle algatamine ei ole kohustuslik.

Uue nõudena peab arendaja ehk tegevust kandev isik esitama eelhindangu andmiseks miinimumteabe, mille hulka kuulub näiteks kavandatava tegevuse ja selle asukoha ning kaasneva olulise keskkonnamõju kirjeldus. Seeläbi on tegevusloa andjal veelgi rohkem alust keskkonnamõju hindamise algatamise või algatamata jätmise üle otsustada. Endiselt peab sellekohase otsuse tegema õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid eelhindamise korral nüüd hiljemalt 90. päeval pärast arendajalt miinimumteabe saamist.

Kokku võttes võib eelhindamise regulatsioonis kavandatavate muudatuste tulemusena eeldada keskkonnamõju hindamiste üldarvu vähenemist. Kui kehtivas keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses on eelhindangu ning keskkonnamõju hindamise aruande sisunõuded loetletud seaduse põhitekstis, siis uue lähenemisena sätestatakse need nõuded kahes keskkonnaministri määruses. Kirjeldatud muudatus lihtsustab seaduse rakendamist, sest määrustes esitatud loetelusid saab kasutada kontrollnimekirjadena ning materjali koostatakse loogilist ülesehitust arvestades.

Lisaks võib öelda, et keskkonnamõju hindamise aruande avaliku väljapaneku miinimumtähtaeg pikeneb 21-lt päevalt 30-le. See tähendab seda, et kõikidele huvitatud osalistele antakse rohkem aega materjalidega tutvumiseks. Eesmärgiga tagada ajakohasele materjalile tuginev lõppotsuste tegemine, määratakse tegevusloa andjale kohustus hinnata tegevusloa andmisel või andmata jätmisel keskkonnamõju hindamise aruande asjakohasust. Põhjendatud juhul on õigus küsida arendajalt täiendavat eksperdihinnangut, samuti ühtlustatakse keskkonnamõju hindamise aruanne ning tegevusloa andmine või andmata jätmine ja nende vahelised seosed. Austatud Riigikogu, palun teil elnõu toetada!

## **21:27 Aseesimees Enn Eesmaa**

Küsimustevooru ministrile avab Külliki Kübarsepp. Palun!

## **21:28 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Nagu ma aru saan, siis seletuskirjas on püütud öelda, et kahjuks ei ole võimalik lõplikku elnõu mõjust osa saajate ringi loetleda. Siin on niivõrd palju asutusi ja ettevõtteid, keda see mõjutab. Kuna IRL-i üks ministritest on võtnud normiks võidelda bürokraatia vohamise vastu, siis on mul selline küsimus. Kui vaadata loa taotleja seisukohast, siis kui palju bürokraatiat see toob juurde või võtab vähemaks, kui see direktiiv rakendatakse?

## **21:28 Keskkonnaminister Marko Pomerants**

Aitüma! Võimalik on taotleja aega kokku hoida sellega, kui ta esitab kohe piisava andmestiku, et loa andja saaks otsustada, kas keskkonnamõju hindamist on vaja teha või mitte. Tihtilugu on siamaani olnud olukord, kus andmestik on olnud ebapiisav, see aga tekitab lisaandmestiku küsimise vajaduse. Nüüd, kus need miinimumnõuded on kehtestatud, võin öelda, et me saame aega kokku hoida. Selle põhjal, et info on piisav, me eeldame, et väheneb vajalike keskkonnamõju hindamiste arv. Selge, et seda ei ole vaja tingimata teha, lähtudes nendest nõuetest, mis on keskkonnamõju hindamise aluseks.

## **21:29 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Krista Aru!

## **21:29 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Keskkonnamõtjude hindamise aruande sisupunktid olid varasemas seaduses määratletud väga täpselt. Nüüd viiakse need ministri määrusesse. Kui otstarbekaks te seda muudatust peate ja kas see omakorda ei või tingida just seda halduskoormuse kasvu, mida on juba ette kardetud?

### **21:30 Keskkonnaminister Marko Pomerants**

Aitüma! Kui oleme sellise ettepaneku teie ette toonud, siis järelikult me sellist ettepanekut toetame. Kõlab loogiliselt! Mis puudutab paindlikkust, siis kindlasti – lähtudes nendest vajadustest, mida aeg toob – on võimalik määruse muutmisega olla ajakohasem kui mis tahes seaduse menetlusega, mis võib võtta ja võtabki aega aasta või rohkem koos oma ettevalmistusprotsessiga. Ei, ma ei näe siin bürokraatia kasvu.

### **21:31 Aseesimees Enn Eesmaa**

Peeter Ernits.

### **21:31 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea minister! Tegemist on järjekordse direktiiviga, mis on kolm aastat tagasi vastu võetud, üleminekuaeg on kolm aastat ja ma loen, et juba järgmisel esmaspäeval, 15. mail peab olema see eelnõu, mida te meile esitlete, vastu võetud. Kuidas see võimalik on?

### **21:31 Keskkonnaminister Marko Pomerants**

Aitüma! Ma vastan teile niimoodi, et mina ministrina ei saa loomulikult panna teile survet peale. Menetlege ikkagi sellise põhjalikkusega, nagu teile vajalik on.

### **21:31 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aitüma ka ministrile! Küsimusi rohkem ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb keskkonnakomisjoni liige Valeri Korb.

### **21:32 Valeri Korb**

Head kolleegid! Riigikogu keskkonnakomisjoni istung toimus esmaspäeval, 17. aprillil 2017. Komisjoni istungile oli kutsutud muidugi keskkonnaminister härra Marko Pomerants, samuti viibis kohal Keskkonnaministeeriumi keskkonnakorralduse osakonna peaspetsialist Rainer Persidski. Päevakorras oli keskkonnamõtju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu arutamine. Meie komisjoni esimees härra Rainer Vakra märkis, et eelnõu algatati Vabariigi Valitsuses 30. märtsil.

Keskkonnaminister härra Marko Pomerants selgitas, et eelnõuga võetakse üle direktiiv, mille eesmärk on keskkonna ja inimeste tervise kaitse tagamine ühiste keskkonnamõtju hindamise miinimumnõuete kehtestamise kaudu. Direktiivi ülevõtmise kohta öeldi seda, et tähtaeg on 16. mai 2017. Ennekõike on tegemist täpsustavate muudatustega keskkonnamõtju eelhindamisega. Aruande sisunõude kohta märkis härra minister, et need muudavad eelhindangut sisukamaks ja kvaliteetsemaks. Lisaks tekivad eelnõus kaks keskkonnaministri volitusnormi, mille kohaselt peab minister määrusega kehtestama eelhindangu sisu ja keskkonnamõtju hindamise aruande täpsustatud nõuded.

Kolleeg Rainer Vakra, komisjoni esimees, küsis, mis on prügila sulgemise keskkonnamõtju hindamise erisuse muudatuse sisu. Selle peale Rainer Persidski vastas, et erisuses ei räägita tegevusloast, vaid prügila sulgemisest ja enne sulgemiskava koostamist toimuvast keskkonnamõtju hindamisest. Härra Rainer Vakra tundis veel huvi, millised huvigrupid olid eelnõu koostamisse kaasatud. Vastuses selgitati, et alates 2014. aastast, kui direktiiv välja tuli, on korraldatud koostööpartneritega mitmeid arutelukoosolekuid, kus on osalenud näiteks Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Tööstus- ja Kaubanduskoostöö Keskliit, MTÜ Eesti Keskkonnamõtju Hindajate Ühing, Eesti Keskkonnaühenduste Koda jpt.

Valeri Korb küsis, miks on oluline otsustajal põhjendatud juhul nõuda arendajalt veel eksperdihindangut. Härra minister selgitas, et tegemist on optimaalse lahendusega lisateabe saamiseks ja härra Persidski ütles, et see on oluline siis, kui keskkonnamõtju hindamise ja tegevusloa andmise vahele jääb väga pikk aeg, ajavahemik, mille jooksul olukord on tihti muutunud. Täiendav

eksperdi hinnang tagab otsuse aja- ja asjakohasuse. Samuti saab eksperdi hinnanguga lahendada vahepeal tekkinud võimalikud üksikud küsimused.

Kui kõik küsimused olid ammendunud, siis otsustas komisjon määrata eelnõu 415 ettekandjaks keskkonnakomisjoni liige Valeri Korb, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensusega) ning teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai kell 16 (samuti konsensusega). See on kõik, mis toimus komisjonis.

#### **21:36 Aseesimees Enn Eesmaa**

Suures istungisaalis on vähemalt üks küsimus veel. Peeter Ernits, palun!

#### **21:36 Peeter Ernits**

Hea juhataja! Hea ettekandja! Seleta mulle, kuidas on võimalik ikkagi kolme päevaga direktiivi üle võtta, kui kolm aastat on sellega jorutatud. Teisipäevani on kolm tööpäeva: neljapäev, esmaspäev ja teisipäev.

#### **21:36 Valeri Korb**

Arutasime seda 17.04, aprillikuus. Komisjoni otsus tehti siis. Ja see päev, 16. mai määrati komisjoni otsusega.

#### **21:36 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aitäh, austatud ettekandja! Küsimusi rohkem ei ole. Kui on fraktsioonidel soovi, siis avan läbirääkimised. Seda soovi ei ole näha. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 415 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõule 415 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 16. mai kell 16. Austatud kolleegid, tänan teid pika, kuid toimeka tööpäeva eest! Kohtume homme hommikul kell 10.

Istungi lõpp kell 21.37.